Velp

Rheden

De Steeg

Ellecom

Dieren

Spankeren

Laag-Soeren

Versie B&W 31-05-22

Jaarstukken 2021

gemeente Rheden

Datum vaststelling B&W : 31 mei 2022

Datum besluitvorming Raad: 28 juni 2022

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE 2
Jaarverslag 3
Leeswijzer 4
Inleiding 5
Financiële resultaten 8
Programma's 11
1 Economische Ontwikkeling 12
2 Welzijn 22
3 Gebiedsontwikkeling 43
4 Duurzaamheid 58
5 Bestuur en Veiligheid 65
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen 73
Paragrafen 79
Lokale Heffingen 80
Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 84
Onderhoud Kapitaalgoederen 91
Financiering 99
Bedrijfsvoering 103
Verbonden Partijen 110
Grondbeleid 124
COVID-19 129
Taakvelden - Beleidsindicatoren 132
Jaarrekening 133
Baten en lasten en toelichting 134
Balans en toelichting 140
Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen 169
Taakvelden - Realisatie 173
SISA-Bijlage 175
Kerngegevens 176
Monitor Sociaal Domein 177
Sustainable Development Goals (SDG) 178

Jaarverslag

Leeswijzer

Voor u liggen de Jaarstukken 2021. Deze bestaan uit zowel het jaarverslag (programma's en paragrafen) de jaarrekening (balans en toelichting) en een aantal verplicht voorgeschreven bijlagen. Door deze drie onderdelen te combineren in de Jaarstukken 2021 is er samenhang in de verantwoording aan de raad en kan tevens volstaan worden met een aantal logische verwijzingen om dubbele overzichten te voorkomen.

De verantwoording volgt de opzet van de begroting, waardoor de verschillende P&C-documenten beter te vergelijken zijn.

Inleiding
In de inleiding benoemen we op hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen in 2021.

Financiële resultaten
We gaan hier kort in op het jaarrekeningsaldo van 2021. Een verdere toelichting staat bij de afzonderlijke programma's.

Programma's
Alle programma's kennen een korte algemene inleiding. Vervolgens hebben we, conform de indeling van de begroting, de beleidsvelden opgenomen met daarbij onze voornemens ten aanzien van die beleidsvelden en de realisatie daarop. Elk programma sluiten we af met de financiële verantwoording. Hoewel de raad autoriseert op programmaniveau, hebben we in voorliggende jaarstukken per programma de financiële resultaten op taakveld-niveau weergegeven. De belangrijkste afwijkingen (> € 50K) zijn daarbij apart toegelicht.

Inleiding

Het zijn uitzonderlijke tijden met ingrijpende disruptieve gebeurtenissen en transformaties met grote maatschappelijke impact. Het jaar 2021 is o.a. getekend door opnieuw de Corona-pandemie en een daardoor stagnerende economie, de stikstofcrisis, de grote woningnood en extreme prijsstijgingen van woningen, toenemende geo-politieke spanningen en sterk stijgende energieprijzen en inflatie, de Toeslagen-affaire met consequenties voor het vertrouwen in de overheid en de dreigende 2-deling in de samenleving. Met daarnaast grote maatschappelijke opgaven m.b.t. woningbouw, klimaataanpak, verduurzaming, energie-, landbouw- en voedseltransitie, natuurherstel en biodiversiteit, circulaire economie en slimme duurzame mobiliteit.

In deze dynamische context acteren wij als 1e overheid voor onze inwoners waarbij continuïteit van zorg voor kwetsbaren, een (veer-)krachtige ontwikkeling van onze samenleving en een versterking van de kwaliteit van de leefomgeving voorop staan.

COVID19

Het verslagjaar 2021 is het 2e opeenvolgende jaar dat de Corona-pandemie diepe sporen trok in de samenleving. De hoge gezondheidsrisico's en de zware belasting van onze gezondheidszorg noodzaakten tot een voortzetting van een ingrijpend pakket aan noodmaatregelen.
De 1,5 meter-samenleving, de avondklok, de reisbeperkingen, de beperkte bezoekregeling, het thuiswerken, de gedwongen sluiting van onderwijs, horeca, (niet-essentiële)winkels, theaters, musea, sportscholen en sportaccommodaties, attracties, evenementen en festivals hebben het sociale en economische leven sterk beperkt. In 2021 is ook een intensief vaccinatie- en testprogramma gestart om de gezondheidsrisico's van het (muterende) virus te reduceren.

De effecten van COVID-19 lijken harder aan te komen bij kwetsbare bevolkingsgroepen, zoals lager opgeleide mensen, jongeren, ouderen, mensen met onderliggende gezondheidsproblemen. We zien echter ook nieuwe kwetsbare groepen zoals zzp'ers, flexwerkers en jongeren met "onvolledige" opleidingen. De pandemie lijkt de tweedeling/polarisatie te versterken.
Anderzijds heeft de Coronacrisis diverse ontwikkelingen in een stroomversnelling gebracht. Zoals de zorg en ondersteuning op afstand, de online-dienstverlening, het thuiswerken, en de digitale emancipatie van ouderen. Ook zijn we ons door de pandemie meer bewust van het belang van een goede, toegankelijke zorg en van de unieke waarde van de eigen natuurlijke, groene leefomgeving.

Met steunpakketten is getracht de economisch-maatschappelijke schade te beperken. De gemeente Rheden heeft in 2021 diverse subsidieregelingen in het leven geroepen voor de ondernemers die hard zijn getroffen. Daarnaast zijn de branches horeca, toerisme en recreatie en sport geholpen met tegemoetkomingen in uitgaven. Dit lijkt positieve effecten te hebben. De werkloosheid is niet toegenomen en ook het aantal bijstandsuitkeringen is, na een aanvankelijke stijging, weer terug op het niveau van voor de Coronacrisis. Dit laat onverlet dat er risico bestaat op verborgen, onderliggende sociale en economische schade die op termijn zichtbaar wordt.

Toeslagen-affaire

In januari 2021 werd het kabinet naar aanleiding van de Toeslagen-affaire gedwongen af te treden en, uiteindelijk als uitvloeisel van de Tweede kamer verkiezingen bijna geheel 2021, demissionair te gaan. In haar jacht op frauderende burgers heeft de Belastingdienst grenzen overschreden waardoor tienduizenden burgers onterecht als fraudeur zijn bestempeld. Velen zijn in hierdoor in diepe financiële problemen gekomen. Sommigen verloren hun huis, baan, relatie of zelfs hun kinderen (uithuisplaatsingen). Een parlementaire commissie betitelde de fraude-aanpak en afhandeling als een "Ongekend Onrecht". De Toeslagen-affaire heeft het vertrouwen in de overheid en haar instituties ernstig beschadigd.
In de gemeente Rheden zijn ca 90 gezinnen geïdentificeerd als slachtoffer van de Toeslagenaffaire,

waarvan een deel in financiële problemen verkeert. Anticiperend op een wetsvoorstel is de gemeente direct overgegaan tot kwijtschelding van een aantal schulden. Het kwijtschelden van schulden biedt rust, zekerheid en zicht op een nieuwe schuldenvrije start.

Highlights 2021

Woningbouw

De Groene Metropoolregio heeft de opgave om ca 60.000 woningen te realiseren voor 2040. Rheden levert daar een substantiële bijdrage aan indien zich kansen voor doen. Naast kleinschalige woningbouwprojecten is in 2021 veel energie gezet op het ontwikkelen van woningbouw op de locatie van ziekenhuis Rijnstate te Velp (IJsseldistrict). In 2021 is het masterplan IJsseldistrict opgesteld gericht op de realisatie van 800+ woningen. Ook is een aanzienlijke subsidie binnen gehaald uit de woningbouw-impuls-gelden (WBI).

Leefomgeving

Daarnaast zijn in 2021 verschillende gebiedsontwikkelingen gestart of verder uitgewerkt zoals Masterplan Veluwezoom, Rivierklimaatpark, Soerens Beekdal en Havikerpoort. Deze ontwikkelingen zijn gericht op versterking van natuur en landschap en geven een impuls aan de recreatieve functie.

Sociaal

Als onderdeel van Transformatieplan 2.0 is met de contractering van Incluzio in 2021 een belangrijke impuls gegeven aan een versterking van de sociale basis in onze kernen. Naast een stevige sociale basis is er voor de Jeugd ingezet op matched care en normalisatie. We zien dat deze insteek zijn vruchten begint af te werpen. Het aanbod in de sociale basis groeit, de lopende indicaties en uitgaven voor maatwerkvoorzieningen Jeugd stabiliseren. Ook zien we positieve resultaten bij de invoering van nieuwe instrumenten zoals de "doorbraakmethode" en de "Ondersteuner Jeugd & Gezin" (OJG-GGZ). De uitgaven voor WMO en Jeugdzorg lijken meer in balans te komen.
We zijn er daarnaast in geslaagd substantiële extra middelen te verwerven. Onder andere voor de Jeugdzorg (extra rijksmiddelen meerjarig, maar afbouwend) en voor re-integratie (ESF-subsidie).

Duurzaamheid

Verduurzaming is 1 van de grote maatschappelijke opgaves. We streven er naar om deze opgave integraal in al onze beleidsinitiatieven en uitvoeringsprojecten een plaats te geven.
We hebben in 2021 wederom veel geïnvesteerd in campagnes om de energiebesparing te stimuleren. Er wordt veel gebruik gemaakt van onze Toekomstbestendig wonen regeling.
In 2021 zijn de eerste stappen gezet op de inzet van duurzame bronnen voor de verwarming van onze woningen ter vervanging van aardgas. De Warmtetransitievisie is vastgesteld en de wijk Dieren-West is gekozen als pilotwijk.
In 2021 hebben we binnen de werkregio een Regionale AdaptatieStrategie (RAS) opgesteld. In onze projecten in de openbare ruimte worden klimaatadaptieve maatregelen toegepast.
De doelen vanuit circulaire economie zijn integraal meegenomen in het Klimaatprogramma.

Partnerschap

Wij hechten grote waarde aan partnerschap, zowel lokaal als regionaal. Een aantal grote, lokaal overstijgende opgaves, pakken wij op in regionale samenwerking. Per 01-01-2021 is de Groene Metropool als samenwerkingsverband van 18 gemeenten gestart met hieraan gekoppeld The Economic Board . Hoewel 2021 een opbouwjaar betreft zijn al bemoedigende resultaten geboekt. Met name de verstedelijkingsstrategie, in samenwerking met de Foodvalley en provincies, vormt de basis voor onderhandelingen met Rijk.

Financieel

De programmabegroting 2021 ging uit van een voordelig begrotingssaldo van € 1,6 miljoen. Bij de

Zomer- en Herfstrapportage 2021 hebben we door een aantal budgetaanpassingen dit saldo bijgesteld naar € 256 duizend nadelig. In november van het afgelopen jaar hebben we bij de Eindejaarprognose aangegeven het jaar 2021 naar verwachting met een klein financieel voordeel te kunnen afsluiten. Door diverse financiële voordelen en gedeeltelijke besteding van budgetten komt het rekeningresultaat uit op € 2,3 miljoen voordelig. We stellen voor een substantieel deel daarvan te bestemmen voor het komend jaar en een deel toe te voegen aan de algemene reserve om daarmee onze vermogenspositie verder te verbeteren.

Financiële resultaten

De jaarrekening 2021 sluit met een overschot van afgerond € 2.352.000. In de eindejaarsprognose 2021 was er een gering voordelig saldo verwacht van € 9.000.

In deze jaarrekening vindt de toelichting op afwijkingen plaats **ten opzichte van** de begroting na wijziging ofwel de stand van **de herfstrapportage 2021**. Op dat moment heeft de raad de begroting namelijk voor het laatst gewijzigd vastgesteld. Het verwachte tekort bedroeg op dat moment € 256.000.

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten	129.168	120.952	127.416	134.009	-6.593
Baten	127.861	122.056	126.428	133.617	7.188
Saldo van baten en lasten	-1.307	1.103	-988	-393	595
Reserves					
Toevoeging	3.615	0	802	855	-54
Onttrekking	5.131	482	1.534	3.600	2.066
Resultaat	209	1.585	-256	2.352	2.607

Afwijking per programma

Programma	Bedrag (x € 1.000)
1. Economische ontwikkeling	933
2. Welzijn	137
3. Gebiedsontwikkeling	-583
4. Duurzaamheid	38
5. Bestuur en Veiligheid	264
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	1.818
Totaal hoger voordelig resultaat 2021	**2.607**

Ten opzichte van de stand van de herfstrapportage is er, per saldo, sprake van een positieve afwijking van € 2,6 miljoen. De grootste afwijkingen zijn afgerond de volgende:

Grootste posten

Post	Bedrag (x € 1.000)	Verwijzing nadere toelichting (zie "Wat heeft het gekost?", tabel 'Belangrijkste afwijkingen'):
Voordelen:		
Begeleide participatie:		
- ESF subsidie	559	Programma 1, taakveld 6.4
- BTW restitutie re-integratie 2016-2018	273	Programma 1, taakveld 6.4
- Corona steunpakketten	387	Programma 1, taakveld 6.4
Samenkracht en burgerparticipatie	411	Programma 2, taakveld 6.1
Maatwerkdienstverlening 18-	715	Programma 2, taakveld 6.72
Volksgezondheid	258	Programma 2, taakveld 7.1
Wonen en bouwen	298	Programma 3, taakveld 8.3
Openbare orde en veiligheid	386	Programma 5, taakveld 1.2
Algemene uitkering	2.153	Programma 6, taakveld 0.7
Saldo coronabudgetten	890	Programma 6, taakveld 0.8
totaal voordelen	**6.330**	
Nadelen:		
Begeleide participatie (Re-integratie)	-252	Programma 1, taakveld 6.4
Cultuurinstellingen	-330	Programma 2, taakveld 5.3
Maatwerkdienstverlening 18+	-531	Programma 2, taakveld 6.71
Geëscaleerde zorg 18-	-479	Programma 2, taakveld 6.82
Ruimtelijke ordening	-225	Programma 3, taakveld 8.1
Grondexploitatie	-805	Programma 3, taakveld 8.2
Overhead	-1.491	Programma 6, taakveld 0.4
totaal nadelen	**-4.113**	
Saldo overige afwijkingen, per saldo voordeel	**390**	
Totaal verklaard hoger voordelig resultaat	**2.607**	

Voor een nadere toelichting op deze en de overige afwijkingen wordt verwezen naar de betreffende programma’s.

COVID-19

Voor de effecten van COVID-19 geldt dat deze, evenals in 2020, alle programma's raken. Bij de verschillende programma's worden de afwijkingen benoemd. Een totale doorkijk van de financiële effecten geven we in de paragraaf COVID-19.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Ten opzichte van de laatste herziening (begroting 2022) is de weerstandscapaciteit met € 0,8 miljoen toegenomen en het risicoprofiel gedaald met € 0,9 miljoen. Als gevolg van deze mutaties stijgt de weerstandsratio hierdoor van 1,9 (stand begroting 2022) naar 2,3 en krijgt daarmee de kwalificatie 'uitstekend'. Deze waardering is echter onvoldoende om ook de solvabiliteit al op het gewenste niveau te brengen (zie toelichting in paragraaf weerstandsvermogen). Van belang daarvoor blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren en daarmee onze algemene reserve kunnen verhogen.

Bestemming rekeningresultaat

Het rekeningresultaat 2021 bedraagt afgerond € 2.352.000 voordelig.
We stellen voor om dit resultaat als volgt te bestemmen:

- Pilot Doorstroommakelaar (uitvoering in 2022 in plaats van 2021)	€ 112.000
- Re-integratie (inzet van ESF subsidie)	€ 460.000
- Transformatieplan (sociaal domein)	€ 150.000
- Verduurzaming sporthal Theothorne	€ 105.000
- Reservering COVID-19 middelen (waarvan € 80.000 voor Rheden 450 jaar)	€ 1.014.000
- Dotatie aan Algemene reserve	€ 511.000
Totaal bestemming:	€ 2.352.000

Programma's

1 Economische Ontwikkeling

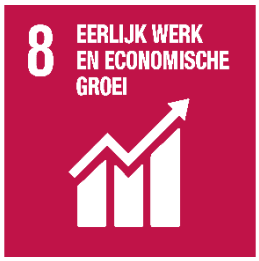

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Onze inzet is een duurzame en stevige economie. Iedereen die kan, moet kunnen werken. Daarom willen we voor onze inwoners maximaal inzetten op de banen die er zijn en inwoners die mee kunnen doen de mogelijkheid bieden te werken. We vragen onze ondernemers en het onderwijs hierbij te helpen en we stimuleren de inwoners om zelf actief te zijn in het vinden van werk. Ook ambiëren wij een goed woon- en vestigingsklimaat met aantrekkelijke en levendige winkelgebieden en bedrijventerreinen. Wij bouwen aan een gezonde toekomst voor recreatie en toerisme met daarbij specifieke aandacht voor de toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom.

Een duurzame economie gaat ook over klimaat. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof, maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

Onderwijsinstellingen ondersteunen we bij het voorkomen van achterstanden, het terugdringen van schooluitval en huisvesting. Door te investeren in onderwijs, investeren wij in de economische toekomst van morgen.

Met ons beleid dragen wij bij aan:

- Goed onderwijs
- Passende banen en economische groei
- Gelijkheid

Thema: Werk en re-integratie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 6.4 Begeleide participatie	• 8-5, 8-6, 8-8, 10-1, 10-2, 10-3

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In Rheden streven we naar meedoen naar vermogen voor iedereen met een uitkering. In 2021 is zowel ingezet op bemiddeling naar werk voor mensen voor wie die stap relatief klein is als voor hen voor die afstand groot of heel groot is.

De invloed van corona op de werkgelegenheid en daarmee op de ontwikkeling van de groep mensen met een bijstandsuitkering is duidelijk zichtbaar: aanvankelijk steeg het aantal uitkeringen in 2021 tot 970 waarna vanaf april de dalende trend inzette. Door een actieve inzet van arbeidsmarktinstrumenten en trajectbegeleiding (waaronder arbeidsfit-trajecten) kwam het aantal verstrekte uitkeringen aan het eind van het jaar op 923 uit en daarmee op hetzelfde niveau als vóór corona.

In 2021 is sterk ingezet op intensieve samenwerking in de arbeidsmarktregio Gelderland-Midden. Voorbeelden hiervan zijn het Regionaal Mobilteitsteam (om in te spelen op de veranderende

arbeidsmarkt als gevolg van corona),de opgave Perspectief op Werk (PoW) en het ontwikkelen van een gezamenlijk strategisch beeld voor toekomstige samenwerking in de arbeidsmarktregio. Ook de samenwerking met Scalabor heeft veel aandacht gekregen en heeft onder andere geleidt tot het (raads)besluit om Scalabor ook de komende jaren als onze uitvoerder van participatietrajecten voor medewerkers die voorheen onder de WSW-vielen.

Door inzet van een deel van de coronamiddelen van het Rijk is er ruimte ontstaan om, naast een intensieve inzet gericht op directe bemiddeling van meer kansrijke kandidaten, ook mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden in hun eerste stappen richting werk of participatie. Dit heeft zowel geleid tot uitstroom uit de uitkering als tot een verbeterd beeld van de mogelijkheden van veel mensen en hun bijzondere omstandigheden, waardoor er effectievere vervolginstrumenten ingezet kunnen worden. Het aandeel mensen die vallen onder de banenafspraak of beschut werk is substantieel en deze groep is groeiend. Deze groep werkzoekenden vraagt blijvende begeleiding op de werkplek.

In 2021 is er ook extra inzet gezet op het verwerven van subsidie uit het Europees Sociaal Fonds (ESF). Deze middelen zetten wij in voor arbeidsinschakeling en re-integratie. Het genereren van deze middelen was en is een uitgangspunt uit het Transformatieplan 2.0.

Tot oktober 2021 zijn de TOZO-regeling (tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers)-, als de TONK-regeling (tijdelijke regeling noodzakelijke kosten voor huishoudens en ondernemers) uitgevoerd (rijksmiddelen) ter compensatie van inkomensverlies van Rhedense zelfstandigen/werkgevers door corona.

Tenslotte zijn het afgelopen jaar alle voorbereidingen getroffen voor de invoering van de Wet Inburgering per 1 januari 2022.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

In onderstaande tabel (zo ook bij de overige programma's) vermelden we wat we van plan waren zoals gemeld in de Programmabegroting 2021 "(B)" en wat we gerealiseerd hebben in 2021 "(R)".

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	De jongerencoaches hebben 50 jongeren naar werk, scholing of passende hulpverlening geleid. De inzet zorgt ook voor een daling van de instroom van jongeren en een kortere duur van uitkeringsbehoefte.
1 (R)	In totaal zijn 58 jongeren begeleid naar werk, school, hulpverlening of combinaties hiervan. Zie hieronder een uitsplitsing van de aantallen: School 9 Werk 9 School + bijbaan 1 Hulpverlening 10 Hulpverlening + werk 2 Hulpverlening + school 1 Hulpverlening + school + bijbaan 1 Vrijwilligerswerk 1 Activerend werk 0 Activerend werk + hulpverlening 2 Vrijwilligerswerk + hulpverlening 1 F. Jongerencoach 2 Geen uitstroom / contact verloren 2 Verhuisd 6

	Niet opgepakt (niet passend) Geen contact gekregen Kortdurend coaching met doorverwijzing	1 2 8 58
2 (B)	Via het project 'Doorslag 1' doen cliënten met een middelgrote tot grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op binnen een fietswerkplek en volgen een intensief trainingstraject. Per jaar stromen er 40 cliënten door of uit naar regulier werk.	
2 (R)	In totaal zijn 14 mensen doorgestroomd dan wel uitgestroomd naar regulier werk. Als gevolg van corona is een locatie vier maanden gesloten geweest en ook minder werkplekken door corona (4 ipv 12). De clienten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt komen uit de doelgroep zorg waarbij uitstroom niet enkel het doel is maar het heeft naast uitstroom ook een signaal- en activeringsfunctie.	
3 (B)	Met het project 'Doorslag 2' doen cliënten met een middelgrote tot grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op binnen kledingherstel en –reparatie en volgen een intensief trainingstraject. Per jaar stromen er 40 cliënten door of uit naar werk.	
3 (R)	In totaal zijn 15 mensen doorgestroomd dan wel uitgestroomd naar regulier werk. Zie ook toelichting bij 2 (R).	

Thema: Economische ontwikkeling

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 3.1 Economische ontwikkeling • 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen • 3.4 Economische promotie	• 8-3, 8-4, 8-8, 8-9 • 9-1, 12-6, 17-17, 18-1, 18-2, 18-3, 18-4, 18-6

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Het jaar 2021 is een zwaar jaar geweest voor de ondernemers. Uit diverse landelijke onderzoeken blijkt dat ondernemers structurele problemen overhouden door de corona pandemie. De omstandigheden waaronder de veel Rhedense ondernemers gewerkt hebben in 2021 waren enorm lastig. Sommige branches hebben juist van de corona pandemie geprofiteerd (denk aan de supermarkten/ bakkers/ bloemisten) maar veel andere sectoren zijn hard getroffen.

De gemeente Rheden heeft in 2021 diverse subsidieregelingen in het leven geroepen voor de ondernemers die hard zijn getroffen. De mogelijkheid om te opteren voor uitstel van de betalingen van de lokale belastingen in 2021 is ook een specifieke maatregel die was ingesteld ten gunste van de Rhedense ondernemers. Daarnaast zijn de branches horeca, toerisme en recreatie en sport geholpen met tegemoetkomingen in uitgaven voor hygiënemaatregelen en andere investeringen. Hiervoor zijn subsidieregelingen opgesteld.

In 2021 is verder gewerkt aan een en duurzame en robuuste economie. In 2021 is, ondanks de moeilijke omstandigheden, is het contact met de ondernemers en het onderwijs blijven behouden.

De ambitie in 2021 was om het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met 0,8%. De stijgende lijn die in 2020 in de werkgelegenheid en het aantal nieuwe bedrijven zal naar verwachting ook in 2021 plaatsvinden. De Gelderse cijfers worden medio april 2022 bekend gemaakt. Met name aan de kanaalzone in Dieren en Spankeren nam de bedrijvigheid verder toe. Dit heeft er toe geleid dat bedrijventerrein De Marke geheel is verkocht.

Mede door aandacht voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat werken wij aan een vitale en veerkrachtige samenleving. Ondernemers zijn niet alleen van belang voor de samenleving vanwege

hun economische bijdrage, ze dragen op tal van andere manieren bij. Met ondernemers zetten wij bijvoorbeeld in op het verlagen van mensen die niet aan het werk zijn. Met ondernemers en onderwijs werken wij een verbetering in de aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Ondernemers worden gestimuleerd en aangejaagd om met duurzaamheid en circulaire economie aan de slag te gaan. Met het onderwijs werken wij vanuit een strategische agenda aan gezondheid, duurzaamheid, veiligheid en kansengelijkheid.

De kernkwaliteiten van de gemeente Rheden (groen, water en erfgoed) maken dat op het gebied van vrijetijdseconomie en zorg nog veel kansen liggen. Wij willen de economische mogelijkheden voor deze sector vergroten en optimaliseren.

Met ons beleid en uitvoering dragen wij bij aan:

- ☐goed onderwijs;
- ☐fatsoenlijke banen en economische groei;
- ☐minder ongelijkheid;
- dynamische kernen;
- recreatieve mogelijkheden voor inwoners;

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij onderhouden een actieve relatie met ondernemers (organisaties) • Minimaal 2 keer per jaar overleg per ondernemersvereniging • minimaal 15 bestuurlijke bedrijfsbezoeken • organisatie ondernemerscafé verkiezing ondernemer van het jaar 2021
1 (R)	Ondanks de bijzondere omstandigheden in 2021 (diverse lockdowns en de daarbij behorende regels) is het gelukt om met het georganiseerde bedrijfsleven de reguliere overleggen te voeren (digitaal). Met alle Rhedense ondernemers- en winkeliersverenigingen is minimaal 2 keer per jaar gesproken. De geplande individuele bedrijfsbezoeken zijn deels (door Covid19) verzet naar 2022. In 2021 zijn er 5 bestuurlijke bedrijfsbezoeken gehouden. Het jaarlijkse ondernemerscafé, met als onderdeel de verkiezing ondernemer van het jaar 2021, is door Covid19 niet doorgegaan.
2 (B)	Wij stimuleren samenwerking binnen de Triple Helix VeluwezOOm. • opzet en uitvoer minimaal 3 projecten • organisatie minimaal 5 ontbijtsessies
2 (R)	Binnen de lokale Triple Helix VeluwezOOOm zijn de volgende projecten uitgevoerd: • VeluwezOOOm got Talent! (digitaal) • Enquête uitgevoerd (onderzoek naar de leefbaarheid in De Steeg) door 1e jaars studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp • Day for Change Actie samen met het Arentheem College in Velp. een uniek educatie-project waarin duurzaam ondernemerschap centraal staat. Tijdens het project starten leerlingen met een microkrediet een eigen (duurzame) onderneming. De winst die zij maken, wordt ingezet om ondernemende mensen wereldwijd te steunen. Door de moeilijke omstandigheden in 2021 is het niet gelukt om de ontbijtsessies georganiseerd te krijgen.
3 (B)	Het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties wordt aan de gemeenteraden in de regio Arnhem-Nijmegen ter vaststelling aangeboden.
3 (R)	Op 30 maart 2021 is het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties (RPW) door de gemeenteraad vastgesteld.
4 (B)	Uitvoering detailhandelsstructuurvisie “Kiezen voor eigen kwaliteit” (2017)

	• vernieuwing Callunaplein • per dorpskern is samen met de BIZ verenigingen een aanvalsplan opgesteld. deze aanvalsplannen worden samen met de BIZ verenigingen uitgevoerd opleveren plan van aanpak herinrichting Hoofdstraat Velp
4 (R)	• Ondanks de moeilijke omstandigheden in 2021 is het toch gelukt om de bedrijven investeringszone (BIZ) in Dieren verlengd te krijgen. Tot en met 2025 is er sprake van een BIZ in Dieren. Deze samenwerking is van groot belang om het winkelgebied in Dieren aantrekkelijk te houden. • In 2021 verder gewerkt aan de uitvoering van de detailhandelsstructuurvisie. o Diverse ruimtelijke plannen zijn getoetst aan de detailhandelsstructuurvisie. o In 2021 is intensief gewerkt aan het verder professionaliseren van het centrum managementschap in Rheden. • In overleg met de BIZ vereniging Centrum Velp is het plan van aanpak Hoofdstraat Velp verschoven naar 2022. Enerzijds is de aanleiding de interne capaciteit en anderzijds de bijzondere omstandigheden waarmee ondernemers in 2021 te maken hebben gehad.
5 (B)	Wij werken aan de realisatie van een recreatieve verbinding tussen de IJssel en Nationaal Park De Veluwezoom door middel van: een ruimere openstelling van het overzetveer, een aantrekkelijker fietspad van de uiterwaarden naar het dorp, een aantrekkelijker stationsgebied en een Toeristische OverStapPunt.
5 (R)	Vanuit de planvorming in de projecten Masterplan Veluwezoom en Gebiedsentree Rheden (project Rivierklimaatpark) wordt gewerkt aan een betere verbinding Veluwe-IJssel. De verwachting is dat in de periode 2022-2024 de eerste zichtbare resultaten gerealiseerd zijn.
6 (B)	Onderzoek naar eventuele verplaatsing markt Velp
6 (R)	• In 20210 is een haalbaarheidsonderzoek naar de meest geschikte locatie voor de wekelijkse markt uitgevoerd. • Het gebied Den Heuvel is in 2021 gerevalitiseerd. Dit moet ook ten gunste komen van de wekelijkse markt.
7 (B)	• In 2021 evalueren wij de stichting die het masterplan Recreatie en Toerisme uitvoert. • Uitvoeren onderzoek naar betere spreiding bezoekers voor een duurzame toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom. Op basis van dit onderzoek uitkomsten realiseren (Veluwe-deal). • Wij creëren een wandelnetwerk samen met de buurgemeenten in de Veluwezoom waar recreanten hun eigen route, lengte van route of thema kunnen samenstellen. Rheden sluit hierbij aan op het wandelnetwerk dat als pilot op nationaal park De Veluwezoom is gelegd. • Een betere verbinding realiseren tussen de IJssel en Nationaal Park De Veluwezoom, als economische kans voor het dorp Rheden door optimalisatie overzetveer, fietspad en creëren Toeristische Opstap Punt. • Wij faciliteren en stimuleren nieuwe, recreatieve evenementen op basis van ons evenementenbeleid, afhankelijk van de ontwikkelingen rondom Covid19. Wij zijn hierbij afhankelijk van initiatieven vanuit de inwoners en ondernemers. De stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom vervult hierin een stimulerende rol. • Wij omarmen lokale initiatieven die een aanvulling zijn op het aanbod in de dorpen en het buitengebied. We hebben een faciliterende, adviserende rol en soms financierende rol en bewaken ecologisch verantwoord gebruik van natuurgebieden. Wij zijn hierbij afhankelijk van initiatieven vanuit de inwoners en ondernemers. De stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom vervult hierin een stimulerende rol. • Wij maken deel uit van de Veluwe via de “Veluwe Alliantie” en ondersteunen initiatieven die “Veluwebreed” worden opgepakt of via belevingsgebieden. Denk

	hierbij o.a. aan recreatieve zonering van de Veluwe, zorgen voor continuering van het Routebureau Veluwe en financieren die mede. Door deelname aan de VeluweAlliantie genereren wij cofinanciering voor o.a. de Regiodeal en het wandelnetwerk, beiden eerder genoemd, zodat de Rhedense bijdragen verminderd kunnen worden. Wij actualiseren de toeristische informatiepanelen in de gemeente Rheden
7 (R)	• In 2021 is de Stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom geëvalueerd. Resultaat is dat de stichting zichzelf opheft en het Toeristisch Platform Zuidoost Veluwezoom de draad weer oppakt. Activiteiten, die van belang zijn voor de hele gemeente, worden geïnitieerd en subsidies worden op projectbasis aangevraagd. • In oktober 2021 is aan de gemeenteraad een voorstel gedaan voor een scenariokeuze die de basis vormt voor het op te stellen masterplan voor de Veluwezoom. De gemeenteraad heeft een eigen scenario D opgesteld en besloten. Dit scenario behoefte een verdere uitwerking alvorens tot het opstellen van een masterplan kon worden overgegaan. In februari 2022 besluit de raad daarover. • Door de voorbereidingen van de noodzakelijke eigen identiteit van het Routebureau Veluwe is de uitrol uitgesteld. 1e paal is op 11 februari 2022 in de gemeente Renkum geslagen en de rest van de uitrol in de Veluwezoomgemeenten volgen opeenvolgend. • Vanuit de planvorming in de projecten Masterplan Veluwezoom en Gebiedsentree Rheden (project Rivierklimaatpark) wordt gewerkt aan een betere verbinding Veluwe-IJssel. • Helaas was ook 2021 het jaar van Covid-19 / corona. Evenementen zijn geannuleerd of niet opgepakt. • In 2021 is doorgegaan met het opstellen van subsidieregelingen die de toeristisch-recreatieve branche, de horeca en de sportorganisaties. Velen hebben hiervan gebruik gemaakt. De Lokaal Cadeaukaart is eveneens gelanceerd met behulp van advies en budget. Deze cadeaukaart is het lokale ondernemerschap te stimuleren en inwoners te verleiden lokaal in te kopen. • De samenwerking binnen de VeluweAlliantie is voortgezet. Advisering door de gemeente over Routebureau Veluwe, financiering recreatieve infrastructuur, wandelnetwerk etc. Veluwezoomgemeenten werken samen aan belevingsgebieden, de promotie daarvan en advisering richting VeluweAlliantie. • In 2021 is de deelname gestart aan de opgave Ontspannen Regio van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen via werkgroepen blauw-groen raamwerk en duurzaam toerisme. • De actualisatie van de informatiepanelen zijn uitgesteld. Dit hangt samen met de vorderingen in de VeluweAlliantie (Veluwe-uitstraling) en gastheerschap vanuit TVAN.
8 (B)	Wij stimuleren bedrijven, inwoners en organisaties om circulair te ondernemen en innovatief te produceren, consumeren, financieren en organiseren. Uiteraard doen we dat in samenwerking met onze (kennis)partners en geven we daarin zelf het goede voorbeeld. • door circulaire economie als uitgangspunt van ons handelen te nemen, o.a. bij aanbestedingen. • door HAN-studenten/lectoren in contact te brengen met bedrijven om hen te ondersteunen in hun circulaire opgave. • door communicatie te richten op nut, noodzaak en kansen van circulariteit.
8 (R)	De gemeente doet mee aan de Groene Metropoolregio. Dit samenwerkingsverband biedt mogelijkheden voor aansluiting bij regionale ontwikkelingen. Hierbij wordt samenwerking gezocht met onderwijs en ondernemers (Triple Helix). In opdracht van de gemeente is eind 2021/begin 2022 door de ODRA geïnventariseerd welke mogelijke belemmeringen de vergunningverlening heeft voor het bedrijfsleven

	om circulair te ondernemen. Het verkregen beeld wordt meegenomen bij de verdere implementatie van circulaire economie.

Thema: Onderwijs

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	• 4-1, 4-2, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-A, 10-3

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

De coronacrisis heeft diepe sporen achtergelaten in het onderwijs. Van lockdowns, naar thuisonderwijs en weer naar school. Zowel de onderwijsinstellingen als de leerlingen hebben onder druk gestaan om met de gegeven omstandigheden om te gaan. Welk effect dit zal hebben zal zich de komende periode moeten uitwijzen.
In 2021 is er vanwege corona wekelijks intensief (bestuurlijk) overleg geweest tussen onderwijsbesturen, kinderopvanginstellingen en de gemeente. Zo konden wij vinger aan de pols houden en snel schakelen (binnen de mogelijkheden die er waren) om zaken snel te regelen.

Vanuit het Rijk is via het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) een forse financiële ondersteuning beschikbaar gesteld om interventies te plegen. In onze gemeente is samen met de onderwijsinstellingen een plan opgesteld om de beschikbare middelen in te zetten.
De NPO-gelden vallen in twee delen uiteen: de onderwijsinstellingen hebben een eigen deel ontvangen voor primair onderwijsgerelateerde doelstellingen. Daarnaast hebben gemeenten een deel ontvangen. Wij zetten dat in om de sociale verbinding tussen jongeren te helpen herstellen.

Laaggeletterdheid
Ons Taalhuis biedt formeel onderwijs (Rijn IJssel) en informeel onderwijs (Bibliotheek, Incluzio, Vluchtelingenwerk). Ondanks de beperkingen is het de Taalhuispartners gelukt cursussen te (her)starten en inwoners te ondersteunen. De sluiting van de bibliotheek en buurthuizen (waar veel cursussen plaatsvinden) van bijna een half jaar heeft effect gehad op het aantal deelnemers. Desondanks bereikten het Taalhuis nog 100 laaggeletterde inwoners (ipv 120 deelnemers). Er waren vooral minder 1-op-1 taalcursussen, vanwege het nauwe contact dat deze cursus vraagt.

Onderwijsachterstanden
Met Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) hebben we peuters met een (risico op een) onderwijsachterstand vroegtijdige en intensieve taalondersteuning geboden. We indiceren 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand voor VVE. We hebben 80% van deze peuters bereikt met ons aanbod.
In 2021 zijn aanvragen gekomen voor de Kwaliteitsregeling 2021-2022 voor VVE aanbieders en basisscholen om o.a. in te zetten op deskundigheidsbevordering, het vergroten van ouderbetrokkenheid, en de samenwerking tussen voor- en vroegschool, en de samenwerking met partners als de bibliotheek, cultuur en sport.

Onderwijs
Thuiszitten heeft nadelige gevolgen op korte en lange termijn. We zien een fluctuatie in het aantal thuiszitters van 36, naar 26 en nu weer naar 34 leerlingen. Het Regionaal Bureau Leerplicht heeft voor de gemeente Rheden een dossieranalyse en regionaal een thuiszittersanalyse opgesteld. Dit document helpt ons verder in het verbeteren van onze gezamenlijke inzet om het aantal thuiszitters te verminderen.

Onderwijshuisvesting
In 2021 is een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs voorbereid en opgesteld in samenwerking met de onderwijsinstellingen. Samen met de schoolbesturen is een succesvol beroep gedaan op de SUVIS regeling om de ventilatie op een aantal scholen in onze gemeente te verbeteren.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Het Taalhuis Veluwezoom inzetten om laaggeletterden te bereiken en deel te laten nemen aan taalaanbod. Het Taalhuis is ondersteund met een Taalhuiscoördinator. Die coördineert de samenwerking tussen partners, toeleiding naar taalaanbod, en monitoring.
1 (R)	We hebben het Taalhuis Veluwezoom ondersteund met een Taalhuiscoördinator. In 2021-2023 biedt het Rijk een extra Decentralisatie Uitkering voor volwasseneneducatie. Een deel hiervan gaat naar het versterken van de lokale Taalhuizen. De Taalhuiscoördinator krijgt ongeveer 1,5 uur per week extra naast al ingezette uren (in totaal 5,5 uur). Ook is de Taalexpert gestart. Deze docent schat taalniveaus in van inwoners en verwijst door naar een passend aanbod. Deze Taalexpert is 1,5 uur extra per week aanwezig (in totaal 2 uur).
2 (B)	VGGM inzetten om VVE indicaties af te geven aan peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand. We brengen via Social Media en het consultatiebureau de vergoedingen onder de aandacht om gebruik te kunnen maken van peuteropvang wanneer ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. We onderzoeken met het consultatiebureau, kinderopvang en onderwijs of we de doelgroep volledig bereiken. Wij geven opdracht aan de VGGM om toezicht op kinderopvang uit te voeren. Wanneer er handhaving volgt, ligt het uitoefenen van deze taak bij de gemeente. Het nemen van deze verantwoordelijkheid blijkt uit het behouden van onze ‘a’ status door de Inspectie van het onderwijs.
2 (R)	De VGGM indiceert de vve peuters. Begin 2021 was de VGGM betrokken bij een traject met kinderopvang en scholen om het bereik te onderzoeken. Hierdoor zijn protocollen en werkafspraken hernieuwd. Met de implementatie van de Peutermonitor verwachten we nog betrouwbaarder wijkgerichte cijfers over het (non)bereik te krijgen als input voor verbeteringen . Via partners zijn de vergoedingen onder de aandacht gebracht. In 2021 zijn sociale media niet ingezet. De VGGM heeft de toezicht op de kinderopvang uitgevoerd. Wederom hebben wij als gemeente onze 'a'-status behouden volgens de Inspectie van het onderwijs.
3 (B)	Prestatieafspraken maken met samenwerkingsverbanden, schoolbesturen, leerplicht, en de VGGM over de lokale aanpak van thuiszitters. We rapporteren over de resultaten.
3 (R)	In 2021 is in werkgroepen gewerkt aan een thuiszittersaanpak. Dit betekent vooral dat we ieders werkwijze verhelderen en op elkaar afstemmen om snel te handelen bij (dreigend) thuiszitten, alsook plannen te maken hoe we thuiszitten kunnen voorkomen.
4 (B)	Integrale Huisvestingsplan (IHP) herijkt.
4 (R)	In 2021 zijn we samen met de schoolbesturen tot een concept beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting gekomen. Dit concept wordt in maart 2022 aan de Raad voorgelegd.
5 (B)	Verduurzamingsplan voor alle scholen vaststellen.
5 (R)	Verduurzaming van alle scholen is als onderdeel binnen het beleidskader Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting opgenomen.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Module Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR)

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 1. Economische ontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
3.1 Economische ontwikkeling	214	295	295	232	63
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	39	46	46	25	21
3.4 Economische promotie	251	241	241	190	51
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.794	2.387	2.319	2.425	-106
6.4 Begeleide participatie	9.540	9.200	8.935	9.197	-263
subtotaal	11.837	12.168	11.835	12.069	-234
Baten					
3.1 Economische ontwikkeling	104	101	101	107	6
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	11	44	44	6	-38
3.4 Economische promotie	189	328	328	240	-87
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	486	940	940	958	18
6.4 Begeleide participatie	306	178	178	1.447	1.269
subtotaal	1.097	1.590	1.590	2.757	1.167
Saldo van baten en lasten	-10.740	-10.578	-10.244	-9.311	933
Reserves					
Toevoeging	0	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0	0
Resultaat	-10.740	-10.578	-10.244	-9.311	933

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 0,9 mln voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

1. Economische Ontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
3.1 Economische ontwikkeling	68	I
De stelpost uit het Coalitieakkoord voor de herstructurering van winkelgebieden (€ 50 k) is niet ingezet in 2021. Door krapte op de arbeidsmarkt is het niet gelukt om met het project in 2021 te starten.		
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-16	I
Geen nadere toelichting.		
3.4 Economische promotie	-36	I
In het kader van de Covid-19 steunmaatregelen is aan ondernemers € 43 k aan subsidies verstrekt. De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6.		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-89	I / S
De overschrijding bestaat met name extra kosten voor Sociaal Medische Indicaties Kinderopvang (SMI) (€ 46 k) en hogere personeelskosten (€ 29 k). De overschrijding op SMI (-/- € 46 k) is structureel.		
6.4 Begeleide participatie	1.006	I
Het resultaat op dit taakveld kent als belangrijkste oorzaken: • Lagere kosten voor MGR-module WgSW (+/+ € 86 k) • Covid-19 compensatie uitgekeerd aan / gereserveerd ten behoeve van Scalabor (-/- € 144 k) • Overschot op budget Beschut Werk door lagere instroom en (€ 159 k) dat ingezet wordt voor Activerend Werk (zie Programma 2, taakveld 6.71) waardoor resultaat Beschut Werk nihil is • Hogere lasten voor re-integratie (€ 252 k), die in lijn met de uitgangspunten van de Actualiteitenrapportage 2020 grotendeels (€ 230 k) kunnen worden opgevangen uit de inzet van ontvangen subsidies (ESF), bijdragen derden en ontvangen Corona-steunpakketten. Hierdoor wordt de overschrijding beperkt (-/- € 22 k) • Hogere personeelskosten (-/- € 154 k) • Niet ingezette subsidie ESF (€ 559 k), ontvangen restitutie BTW op re-integratie-uitgaven 2016 – 2018 (€ 273 k) en niet ingezette Corona-steunpakketten (€ 387 k) Met betrekking tot de Covid-19 compensatie aan Scalabor geldt dat hiervoor van het Rijk een overeenkomstige bijdrage van € 144 k is ontvangen als onderdeel van een van de Corona-steunpakketten. Deze vergoeding is als bate verantwoord onder programma 6. Voorgesteld wordt om van de ontvangen maar niet ingezette ESF-subsidie een deel mee te nemen naar 2022 om te kunnen inzetten voor re-integratie en personeel (€ 460 k). Daarnaast worden de niet-bestede middelen uit de Corona-steunpakketten (€ 387 k) meegenomen in het integrale voorstel tot de vorming van een "Corona"-bestemmingsreserve.		
0.10 Mutaties reserves	0	I / S
Totaal	**933**	

2 Welzijn

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Welzijn behandelt een breed beleidsspectrum waarbij eigen kracht en zorg voor onze inwoners centraal staan. We willen dat inwoners waardig oud kunnen worden. Daarom helpen we oudere inwoners om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen en te kunnen meedoen. We hebben oog voor onze kwetsbare inwoners en we willen eenzaamheid voorkomen en bestrijden. Mantelzorgers, vrijwilligers en initiatieven uit de buurt ondersteunen we van harte. Zij zijn het goud van onze samenleving!

Jongeren moeten zich kunnen ontwikkelen tot gelukkige, zelfstandige volwassenen. Met onze partners proberen we problemen onder jongeren te signaleren en ongewenst gedrag te voorkomen, maar ook hun talenten te ontplooien. We hebben aandacht voor kinderen in armoede en andere financieel kwetsbaren. Sport en bewegen blijft belangrijk voor iedereen. We stimuleren de fysieke, maar ook de mentale en sociale gezondheid van mensen. We zorgen voor duurzame sportaccommodaties.

Ons erfgoed willen we in goede staat doorgeven aan volgende generaties. Wij zijn er trots op. Cultuur vinden we belangrijk, zowel voor de ontwikkeling (van talenten) van kinderen als voor volwassenen. Elkaar ontmoeten en samen dingen doen, delen en genieten.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:
- einde aan armoede
- einde aan honger
- gezondheid & welzijn
- schoner drinkwater & goede sanitaire voorzieningen

Thema: Algemene voorzieningen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	• 5-4, 10-2, 11-3, 16-7, 16-8, 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

De gemeente Rheden kent vele algemeen toegankelijke voorzieningen, zoals inwonersinitiatieven, dorps- en buurthuizen en inloophuizen. In 2021 was het voor deze initiatieven een uitdaging om activiteiten en inloop te organiseren, vanwege corona en de lockdowns die daaruit volgden. Daarnaast is in 2021 de nieuwe welzijnsorganisatie Incluzio gestart met de opdracht de sociale basis te verstevigen en te versterken. Incluzio is deze opdracht begonnen middenin de lockdown waardoor het een uitdaging was collectieve voorzieningen op te starten. Tijdens deze lockdown zijn buitenactiviteiten opgestart zoveel als dat kon, en er zijn digitale e-learnings beschikbaar gemaakt die inwoners konden volgen. Toen de coronamaatregelen versoepeld werden, begin van de zomer,

zijn de groepsactiviteiten opgepakt. Bij het opstarten van activiteiten heeft Incluzio nauw samengewerkt met de vele partners die er zijn.

Vanuit het Rijk en de provincie zijn coronagelden beschikbaar gesteld om kwetsbare inwoners en organisaties die geraakt zijn door corona extra ondersteuning te bieden. Zo is er een subsidieregeling voor gemeenschapsvoorzieningen uitgevoerd en zijn er met provinciale middelen aanpassingen bij dorpshuizen uitgevoerd (luchtverversingsinstallatie in dorpshuis Rheden en automatische deuren bij dorpshuis De Poort in Velp).

Incluzio heeft een aantal informatiepunten ingericht waar de inwoner terecht kan met vragen. Via websites en de lokale media worden inwoners op de hoogte gebracht over deze informatiepunten. Om het contact en de communicatie met de inwoners te versterken, is een aantal acties ingezet waarbij één van de aandachtspunten is 'waar moet ik zijn met mijn vraag/aanvraag?'.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij subsidiëren ontmoetings- en ontspanningsfuncties als dorpshuizen (10) voor alle inwoners.
1 (R)	Alle dorpshuizen (10) zijn gesubsidieerd. Er waren in 2021 beperkte openingstijden als gevolg van corona.
2 (B)	Wij ondersteunen organisaties die specifiek voor kwetsbare mensen zijn ingericht: inloophuizen (2), Ons Raadhuis.
2 (R)	De Inloophuizen in Velp en Dieren en Ons Raadhuis zijn in 2021 gesubsidieerd. De inloophuizen konden in de coronaperiode met aanwezigheid van een professionele kracht grotendeels open blijven voor bezoekers. Ons Raadhuis is beperkt open geweest.
3 (B)	Wij ondersteunen het Netwerk Informele Ondersteuning (NIO) en de Adviesraad cliënten- en inwonersparticipatie om de rol van de samenredzaamheid te versterken.
3 (R)	Het NIO en de Adviesraad cliënten- en inwonersparticipatie zijn ondersteund met subsidie. Zij hebben hun rol vooral via digitale bijeenkomsten vervuld.
4 (B)	Wij ontwikkelen in 2021 een 'sociale kaart' voor inwoners en voor professionele organisaties.
4 (R)	In 2021 is door het NIO en Incluzio de website 'Wegwijs in Rheden-Rozendaal opgericht. Een online sociale kaart met lokale organisaties en activiteiten.
5 (B)	We starten met het versturen van brieven aan inwoners die 55 jaar zijn geworden en wijzen hen op de mogelijkheden van regelingen zoals Mijn Huis, Mijn Toekomst en de Toekomstbestendig wonen-lening. Hiermee bereiken wij dat zo'n 80 inwoners preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uitvoeren.
5 (R)	Door corona zijn huisbezoeken niet altijd mogelijk geweest. We hebben inwoners daarom niet aangeschreven vanwege corona (lock-downs).
6 (B)	In 2021 krijgen inwoners van Velp van 70 jaar en ouder de uitnodiging om bezocht te worden door een ouderenadviseur. Deze adviseur geeft informatie over algemeen toegankelijke voorzieningen, biedt een luisterend oor en kan de inwoners, indien nodig, doorverwijzen.
6 (R)	In 2021 is aan 250 adressen in Velp waar 70+'ers wonen, een uitnodiging verstuurd voor een huisbezoek. Door corona zijn huisbezoeken niet altijd mogelijk geweest. In 2022 wordt de actie doorgezet in Velp.
7 (B)	Met onafhankelijke cliëntondersteuning speciaal gericht op mensen met dementie en andere geheugenproblemen ondersteunen wij 130 inwoners. Ditzelfde geldt voor ouders van jeugd die een beroep doen op de jeugdzorg.
7 (R)	In 2021 hebben wij via een koplopersproject (Rijkssubsidie) ingezet op het vergroten van de bekendheid bij inwoners en ketenpartners van onafhankelijke cliëntondersteuning en wij zetten dit in 2022 voort.

8 (B)	Ieder huishouden in de gemeente Rheden ontvangt 2x per jaar een Ik buurt mee! waardecheque van € 7,50. Dit bedrag kunnen zij doneren aan initiatieven van buurtgenoten op www.ikbuurtmee.nl
8 (R)	In 2021 deed 32% van alle Rhedense huishoudens mee aan Ik buurt mee! Er werden 101 nieuwe initiatieven aangemeld en voor € 103.507,50 aan cheques geactiveerd. 27% van alle initiatieven had als thema: ontmoeting. Andere belangrijke thema's waren: verfraaien van de buurt, sport & spelen en kunst & cultuur.
9 (B)	We waarderen en ondersteunen vrijwilligers. Het loket vrijwillige inzet biedt deskundigheidstrainingen en advies en organiseert een waarderingsevenement.
9 (R)	Waardering vrijwilligers Als waardering voor de blijvende inzet van vrijwilligers en hun betrokkenheid is er een waarderingsfilm opgenomen met de wethouder in plaats van een waarderingsevenement. Deze film is gedeeld met zoveel mogelijk vrijwilligers. Ondersteuning vrijwilligers Als gevolg van corona zijn er weinig mogelijkheden geweest om fysiek kennissessies en cursussen aan te bieden aan vrijwilligers. Als alternatief voor fysieke bijeenkomsten is er online deskundigheidsbevordering aangeboden. Bij besturen en vrijwilligers is de behoefte voor deskundigheidsbevordering in kaart gebracht. Aan de hand daarvan worden in 2022 kennissessies en cursussen georganiseerd.
10 (B)	We vergroten de bekendheid van de mogelijkheden voor mantelzorgondersteuning. Het MVT, ondersteuningspunt voor mantelzorg en vrijwillige Thuishulp, heeft hier een centrale positie in (heeft een relatie met het ontwikkelen van de 'sociale kaart').
10 (R)	MVT, het informele loket voor mantelzorgondersteuning, organiseerde naast de mantelzorgcafé's en de dag van de mantelzorg o.a. een webinar over werk en mantelzorg, een theatervoorstelling en een dag voor jonge mantelzorgers (samen met Incluzio) en een extra waarderingsactie rond de kerst. Er is praktische ondersteuning van mantelzorgers met de inzet van vrijwilligers gegeven.
11 (B)	Wij zetten in op een sterke en brede sociale basis. Monitoring van de resultaten vindt plaats aan de hand van prestatie-indicatoren.
11 (R)	Met Incluzio zijn prestatieindicatoren afgesproken die periodiek gemonitord worden.

Thema: Jeugd

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- • 6.82 Geëscaleerde zorg 18-	• 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-7, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

We hebben in 2021 samen met onze partners sterk geïnvesteerd om Rhedense kinderen en jongeren gezond, kansrijk en veilig te laten opgroeien. De inzet hierbij is om het jeugdhulpgebruik en de ondersteuning aan jeugdigen en hun ouders/verzorgers (gezinnen) te normaliseren waarbij zoveel mogelijk de eerste (hulp)vragen vanuit de sociale basis opgepakt en beantwoordt worden. Het uitgangspunt was en is het bieden van goede, passende en tijdige hulp – binnen de financiële kaders. Met de start van de nieuwe opdrachten Sociale Basis en Maatwerkdiensten Jeugdhulp hebben we de eerste grote stap in deze richting gezet. Zo is in 2021 het aanbod algemene voorzieningen en activiteiten die ook voor jongeren toegankelijk zijn, flink gegroeid.
In het brede sociale domein zijn door de gezamenlijke partners in 300 bijeenkomsten georganiseerd met een betrokkenheid van 4500 deelnemers.

Eerste resultaten
Aan het einde van dit eerste jaar zien we per saldo – voor het eerst sinds de decentralisatie in

2015 – geen overschrijding van de begrotingspost jeugdhulp meer en zien we eveneens een daling van de uitgaven aan geïndiceerde ondersteuning jeugdhulp.

Vermindering van gebruik jeugdhulp
In 2021 zien we een daling van 10% jeugdigen in het gebruik van geïndiceerde jeugdhulp. We zien dit over de hele linie, zoals bijvoorbeeld bij de inzet van zware vormen van jeugdhulp, zoals verblijf. Tegelijkertijd zien we dat jongeren in toenemende mate de weg weten te vinden naar lichtere vormen van ondersteuning zoals het schoolmaatschappelijk werk, het jongerenwerk van Incluzio – of de ondersteuners jeugd en gezin. Een groot deel van de jongeren en gezinnen die zich gemeld hebben bij Incluzio zijn ondersteund vanuit de sociale basis (89%). Dit heeft geleid tot een reductie van het aantal lopende indicaties jeugdhulp.
In de overgangsperiode voor lopende cliënttrajecten in 2021 bleek een verrassend groot aantal trajecten, in onderlinge afstemming tussen zorgaanbieder en cliënt, op korte termijn afgerond te kunnen worden, wat heeft bijgedragen aan een zachte landing van onze lokale aanbesteding.

Pilot Ondersteuner Jeugd & Gezin
Door de pilot Ondersteuner Jeugd & Gezin zien we dat een deel van jeugdigen die bij de huisarts aankloppen, met lichte/korte ondersteuning verder kunnen. In 33% van de gevallen kan de Ondersteuner Jeugd & Gezin de hulpvraag zelf oplossen en is een verder traject niet nodig. Dit heeft geleid tot een vermindering van het aantal doorverwijzingen door huisartsen naar geïndiceerde jeugdzorg.

Regionale samenwerking
Naast lokale inspanningen, werkt de gemeente Rheden ook in (boven)regionaal verband samen. Onder andere is gewerkt aan verbetering van de hulp aan jeugdigen in onveiligheid. In 2021 is de Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming uitgewerkt in een set van samenwerkingsafspraken en uniforme contracten voor de jeugdbescherming. In 2022 wordt op (boven)regionaal niveau verder invulling aan deze samenwerkingsafspraken gegeven.

Daarnaast is naar aanleiding van de Norm voor Opdrachtgeverschap in regionaal verband een regiovisie opgesteld: ''Samenwerking en opdrachtgeverschap Jeugd, Wmo en Beschermd Wonen – Regio Centraal Gelderland''. Vaststelling hiervan vindt in 2022 in de gemeenteraden plaats.

Tenslotte was 2021 wederom een jaar waarin corona een stempel drukte op het leven van jeugdigen. Veel gezinnen hebben daar veerkrachtig mee om kunnen gaan. Voor sommige jeugdigen zorgde het juist voor verzwaring van hun problematiek, met name op het vlak van mentaal welbevinden.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij zetten in op een sterke en brede Sociale Basis, waarbinnen lichte tot middelzware ondersteuning wordt geboden aan jeugdigen en gezinnen. Monitoring van de resultaten vindt plaats aan de hand van prestatie-indicatoren.
1 (R)	We hebben volop gewerkt aan het versterken van de Sociale Basis. Hieronder een aantal zaken waar in 2021 invulling aan is gegeven. In 2020 hebben wij rijksmiddelen ontvangen voor Jeugd aan Zet. Hiermee hebben we ook begin 2021 sportactiviteiten voor jeugdigen georganiseerd. Met Perspectief voor de jeugd met Maatschappelijke Diensttijd hebben wij samen met Incluzio en Spectrum het pedagogische activeringsprogramma Jong & Meer uitgevoerd, met deelname van 90 jongeren. Jongeren hadden binnen dit project de regie en hebben zelf kunnen bepalen welke activiteiten ze voor hun wijk, buurt of vereniging wilden organiseren. Daarnaast zijn ook extra activiteiten voor jeugdigen georganiseerd in verband met de coronacrisis. Het JongerenNetwerk en de gemeente Rheden hebben een informatiepakket gemaakt voor jongeren die 18 jaar worden. Op die leeftijd verandert er veel in het leven. Het

	18+pakket bevat informatie over al het regelwerk waar jongeren vanaf hun 18e zelf verantwoordelijk voor zijn. Aan de ontwikkeling van dit pakket hebben meer dan 40 jongeren meegewerkt. De brochure is in de eerste week van januari verstuurd aan alle jongeren die in 2021 18 jaar zijn geworden of in 2021 18 jaar worden. In 2021 is ook het initiatief steunouder gestart, bedoeld om gezinnen te ontlasten waar de draaglast te groot wordt. Een kind gaat dan bijvoorbeeld eens in de twee weken naar het steungezin om daar te spelen. Op 1 maart 2021 is het regionale digitale scheidingsloket in het perspectief van de jeugd gelanceerd. Bij het loket kan iedereen uit de regio Centraal Gelderland die gaat scheiden of uit elkaar gaat, terecht voor praktische informatie en ondersteuning tijdens het gehele scheidingsproces of voor een luisterend oor. Ook kinderen van ouders in scheiding kunnen (anoniem) chatten en bellen om hun vraag te stellen.
2 (B)	We verlenen een opdracht aan zorgaanbieders voor lokale maatwerkvoorzieningen jeugdhulp om vanuit het Rhedens model met passende jeugdhulp duurzame resultaten te boeken waarbij het aantal jeugdigen met geïndiceerde jeugdhulp afneemt richting het landelijk gemiddelde.
2 (R)	Vanaf 2021 zijn 12 zorgaanbieders gestart met het lokaal verzorgen van passende gespecialiseerde hulp. Terugkijkend kunnen we spreken van een overgangs- en opbouwjaar. Overgang want, een deel van de jeugdigen waarvan de zorg nog doorliep (de zachte landing) vanuit 2020, heeft in 2021 nog zorg ontvangen bij de oude aanbieder(s). Opbouw, want naast het bieden van de zorg is er gewerkt aan de samenwerking tussen partijen en netwerkpartners. We zien binnen deze opdracht nog ruimte voor groei van samenwerking en ontwikkeling van vraaggerichte hulp in samenhang met de sociale basis en hooggespecialiseerd zorgaanbod.
3 (B)	Wij zetten in op het bewustmaken bij derden/verwijzers (huisartsen, jeugdartsen, e.d.) op de maatschappelijke effecten die wij met de aanbestedingen willen bereiken en geven hen inzicht in de mogelijkheden die er binnen de sociale basis zijn.
3 (R)	In 2021 is ingezet op samenwerking met netwerkpartners zoals huisartsen, jeugdartsen met de mogelijkheden die geboden kunnen worden aan laagdrempelige (preventieve) ondersteuning vanuit de sociale basis als passend alternatief voor geïndiceerde ondersteuning. Een belangrijke schakel hierin is de Ondersteuner Jeugd en Gezin GGZ.
4 (B)	We maken afspraken met onderwijs-jeugdhulp-jeugdgezondheidszorg over gezamenlijke ambities zoals het verbeteren aanpak verzuim en voortijdig schoolverlaten.
4 (R)	Met de samenwerkingsverbanden en Regionaal Bureau Leerplicht zijn gesprekken gevoerd over de aanpak van thuiszitters, verzuim en voortijdig schoolverlaten. In 2022 zetten we dit voort en zorgen we gezamenlijk voor een praktische uitwerking van de aanpak.
5 (B)	In samenwerking met huisartsen is in Velp, Dieren en Rheden zetten we een Ondersteuner Jeugd in binnen de huisartsenpraktijk.
5 (R)	Vanaf 1 juni 2021 is de pilot Ondersteuner Jeugd & Gezin (OJG) voor de huisartsen gestart in de gemeente Rheden. In Dieren werkt de OJG vanuit de huisartsenpraktijk. In Rheden en Velp vanuit een andere locatie. In de periode juni 2021 t/m januari 2022 heeft de OJG 176 jeugdigen geholpen. In 33% van de gevallen was een verder traject na hulp van de OJG niet nodig, 10% werd door OJG verwezen naar een voorziening in de sociale basis, 33% verwijzing OJG naar lokale jeugdhulpaanbieder en 9% verwijzing naar regionale aanbieder. In 2022 volgt de evaluatie van de pilot en besluitvorming over voortzetting daarvan.
6 (B)	Het aantal pleegouders vergroten met 15% door de landelijke en regionale campagne lokaal in te zetten. Hierbij houden wij rekening met de tien beschermende factoren van het Nederlands Jeugdinstituut, die bijdragen aan gezond en veilig opgroeien in de gemeente Rheden.

6 (R)	Als gevolg van corona is er minder contact mogelijk geweest om de ambitie tot het vergoten van het aantal pleegouders te halen. De gemeente Rheden heeft meegedaan aan de Week van de Pleegzorg en er zijn informatiepakketen over de pleegzorg uitgedeeld vanuit het regionale project om pleegouders te behouden en nieuwe pleegouders te werven.

Thema: Volwaardige maatschappelijke deelname

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 6.2 Wijkteams • 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) • 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	• 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Ondanks dat 2021 vooral in het teken stond van Corona en de maatregelen, zien we dat de maatregelen die zijn ingezet voor het vergroten van de zelf- en samenredzaamheid zijn vruchten af begint te werpen. We zien dit terug in zowel de toename van zelfredzaamheid als in de kosten. Het is voor onze inwoners van belang dat zij, op een manier die bij hun past, kunnen deelnemen aan de samenleving. In 2021 was onze inzet er op gericht om samen met onze partners inwoners te ondersteunen om hun eigen kracht en zelfredzaamheid te behouden of te versterken. De ingezette lijn van normalisatie van ondersteuning zien we op verschillende onderdelen terug, maar nog niet op het totaal van de begrotingspost.

Door de opdracht sociale basis die is ingegaan op 1 januari 2021 zien we een daling in het gebruik van de maatwerkvoorzieningen begeleiding, dagbesteding basis en dagelijkse ondersteuning. In 2021 is de indicatie voor basisbegeleiding van 89% van de inwoners overgenomen door Incluzio.

Dit heeft geleid tot een forse uitbreiding van het aanbod van algemene voorzieningen en activiteiten voor volwassenen in de gemeente Rheden door vele partijen uit de sociale basis en/of Incluzio.

Tegelijkertijd zien we ook een toename van de inzet van trajecten bemoeizorg dagbesteding zwaar / GGZ. Deze grotere inzet van deze, veelal duurdere en intensieve trajecten, is verklarend voor de overschrijding op de begrotingspost en is een direct gevolg van de extramuralisering van de zorg.

Doordat meer mensen met een gering arbeidspotentieel zijn gaan deelnemen aan vormen van activerend werk zien we ook een (financiële) toename van dit product. De voorbereidingen zijn getroffen om in 2022 de Participatiewet meer te borgen in de sociale basis.

Voor het onderdeel Hulp bij het huishouden zien we een verdere autonome groei. Dit wordt veroorzaakt door de verdergaande vergrijzing, het langer thuis wonen van ouderen en – niet in de laatste plaats – door het verplichte abonnementstarief waardoor ook kapitaalkrachtige inwoners voor een voor hen relatief laag tarief een beroep op huishoudelijke hulp kunnen doen.

Op het gebied van woningaanpassingen tenslotte zien we een scherpe stijging van de uitgaven. Ook deze uitzetting is het gevolg van een toenemende vraag van inwoners die vanwege ouderdom, ziekte of handicap een woningaanpassing nodig hebben. Vanwege het langer zelfstandig wonen door ouderen én het gebrek aan passende woningen in onze gemeente zien wij aan deze stijging vooralsnog geen einde komen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Na een eerste evaluatie implementeren van de nieuwe Hulp bij huishouden als algemene voorziening in een passende vorm: • via schoonmaakdienst als dat voldoende is • via zorgondersteuning als dat nodig is
1 (R)	Wij zetten een schoonmaakbedrijf in als een algemene voorziening. In het jaar 2021 hebben 440 inwoners gebruik gemaakt van deze voorziening.
2 (B)	Wij introduceren Powerful Ageing, waarbij wij 120 senioren stimuleren om fit te blijven onder begeleiding van een fysiotherapeut.
2 (R)	De pilot Powerful Ageing die wij als gemeente in jaar 2020 zijn gestart, is in jaar 2021 verlengd tot en met juli 2022. In het jaar 2021 is met 90 inwoners een intakegesprek gehouden. Hiervan hebben 49 inwoners gebruik gemaakt van één van de onderdelen van deze algemene voorziening. Vanwege corona was het niet het hele jaar mogelijk om deze groepstrainingen uit te voeren. Dit heeft effect gehad op het aantal deelnemers dat aan een vervolgtraject na de intakefase heeft deelgenomen.
3 (B)	Wij zorgen voor levering van Wmo-hulpmiddelen (na een nieuwe aanbesteding)
3 (R)	De aanbesteding voor de bruikleen van Wmo hulpmiddelen is aanbesteed tot en met 2026. Via de aanbieder worden hulpmiddelen verstrekt aan onze inwoners.
4 (B)	Wij implementeren nieuwe werkwijzen voor verwijzers, consulenten en inwoners: • nieuwe routing • training • herindicering • communicatie naar alle betrokkenen
4 (R)	Het sociaal meldpunt heeft een betere centrale positie gekregen binnen onze gemeentelijke organisatie. Alle meldingen met betrekking tot zorg en ondersteuning komen hier binnen en van hieruit vindt verdeling van vragen onder consulenten plaats. Daarnaast heeft voor de lichte vormen van Wmo-begeleiding en dagbesteding het meldpunt van Incluzio een prominente rol gekregen in onze gemeente. Inwoners kunnen hier laagdrempelig en snel terecht met hulp- en ondersteuningsvragen en ze kunnen hier direct geholpen worden. Waar nodig kan Incluzio een inwoner ondersteuning bieden bij het formuleren van een aanvraag voor een Wmo-maatwerkvoorziening. Medewerkers van de toegang zijn geïnstrueerd en ook via diverse brieven aan zorgaanbieders en betrokken professionals is de nieuwe werkwijze kenbaar gemaakt.
5 (B)	Wij participeren in het koploperstraject onafhankelijke cliëntondersteuning
5 (R)	Gemeente Rheden is koplopersgemeente Onafhankelijke Cliëntondersteuning. Hierin werkt de gemeente samen met formele en informele partijen die onafhankelijke cliëntondersteuning bieden. Gezamenlijk is ingezet op het vergroten van de bekendheid.

Thema: Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 6.3 Inkomensregelingen	• 1-2, 1-3, 2-1

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In februari 2021 is het beleidskader 'Minima en schuldhulpverlening 2021-2024 Iedereen doet mee!' vastgesteld. Rheden zet met het nieuwe beleidskader in op laagdrempelige toegang en optimalisatie van het gebruik van de regelingen en voorzieningen. De nadruk komt daarnaast te liggen op preventie en vroegsignalering in het voorkomen en bestrijden van schulden en armoede, met speciale aandacht voor het voorkomen van kinderarmoede. Armoede heeft grote effecten op

de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkelingen van kinderen. Wij willen kansenongelijkheid aanpakken en zetten daarom in op de bestrijding kinderarmoede. We willen dat kinderen op en buiten school zo veel mogelijk mee kunnen komen met hun leeftijdgenootjes. We weten immers dat een goede start in de jeugd, grotere kans biedt op stabiele, (ook financieel) gezonde volwassenen.

Het doel van het minima- en schuldhulpverleningsbeleid is alle inwoner in staat te stellen mee te doen in de samenleving. Ook de inwoners van Rheden die financieel kwetsbaar zijn (<120% van de bijstandsnorm) en hiervoor zelf (dan wel binnen hun omgeving) onvoldoende mogelijkheden vinden.

In 2021 is er ingezet op de integrale aanpak van multiproblemcasussen via de Doorbraakmethode. De pilot is in 2021 afgerond. Uw raad is geïnformeerd over de uitkomsten van deze pilot.

In 2021 is de 0-meting minimaregelingen uitgevoerd. De resultaten zijn in december met uw raad gedeeld.

De verwachte effecten van de coronacrisis op het gebruik van onze voorzieningen zijn beperkt gebleven.

De ambities uit het beleidskader 'Iedereen doet mee!':

- Alle inwoners zijn in staat zelf (met hulp) hun financieel situatie op orde te houden door stabiele inkomsten en overzicht op administratie
- De gemiddelde schuld van een inwoner die een schuldentraject start daalt van ca. €43.000 in 2019 naar €40.000 in 2022 en uiteindelijk naar €38.000 in 2024, doordat wij er eerder bij zijn
- In 2024 is het gebruik van het kindpakket gestegen van 78% in 2019 naar 85% in 2024
- Onze hulpverlening leidt tot succesvolle uitstroom uit formele schuldhulptrajecten
- Inwoners zijn bekend met alle ondersteuningsmogelijkheden en beoordelen deze met een 7 in 2024.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

<table>
<tr><th>Nr.</th><th>Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties</th></tr>
<tr><td>1 (B)</td><td>In 2021 is er een vernieuwde GelrePas die aantrekkelijker en toegankelijker is voor inwoners en tegelijk effectiever in de uitvoering. We streven naar een betere benutting van de pas c.q. toename in gebruik door (bestaande) pashouders, met name door oudere kinderen/jongeren (12-18 jaar). De benutting laat zich uitdrukken in de verhouding pashouders/pasgebruik.</td></tr>
<tr><td>1 (R)</td><td>
<table>
<tr><td>leeftijd</td><td>2019</td><td>2021</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">pashouder/pasgebruik%</td></tr>
<tr><td>4 tm 11</td><td>54</td><td>87</td></tr>
<tr><td>12 tm 17</td><td>39</td><td>76</td></tr>
<tr><td>18 tm 64</td><td>24</td><td>68</td></tr>
<tr><td>65 en ouder</td><td>16</td><td>31</td></tr>
<tr><td>totaal gemiddeld</td><td>30</td><td>65</td></tr>
</table>
Het pasgebruik is aanzienlijk toegenomen, t.o.v. de oude GelrePas, onder alle groepen.</td></tr>
<tr><td>2 (B)</td><td>We voeren een nulmeting uit naar de tevredenheid onder de deelnemers van de minimaregelingen. Hiermee brachten wij in beeld in hoeverre de regelingen bijdragen aan de actieve maatschappelijke participatie van inwoners.</td></tr>
<tr><td>2 (R)</td><td>De nulmeting is in de zomer van 2021 uitgevoerd. De gebruikers beoordeelden de regelingen (o.a. op bijdrage tot participatie) gemiddeld op een 8, de maatschappelijke partners op een 6,7.</td></tr>
</table>

3 (B)	In het schooljaar 2020/2021 bieden wij via het Kindpakket, aan 70 brugklassers (uit gezinnen met een inkomen <120% bijstandsnorm) een smartphone aan.
3 (R)	In 2021 is er als gevolg van corona minder contact met de doelgroep geweest en zijn er 56 smartphones uitgegeven.
4 (B)	Wij versterken de lokale regie op armoede en schulden samen met de lokale partijen, door het stimuleren van de samenwerking tussen de verschillende partijen. Dit doen wij door minimaal 2 keer per jaar de werkgroep armoede te faciliteren.
4 (R)	De werkgroep Armoede is in 2021 drie maal bijeen gekomen.
5 (B)	We stellen samen met de scholen een 'strategische onderwijsagenda' op waarin 'kansenongelijkheid' een belangrijk thema is. Onderdeel van de onderwijsagenda is het in beeld brengen van instrumenten die wij in kunnen zetten om meer kinderen gelijke kansen te kunnen geven voor een goede start in hun leven.
5 (R)	De focus van de scholen lag in 2021 op de continuïteit van het (digitale) onderwijs en grip op achterstanden (zowel op cognitief als sociaal emotioneel gebied). De Strategische Agenda is hierdoor doorgeschoven op de planning van het onderwijsbestuur.
6 (B)	We zetten door vanuit het project Vroegsignalering. Zoals met de nieuwe wet bepaald wordt vanaf 2021 op alle signalen van betalingsachterstanden actie ondernomen. Wij nodigen alle inwoners met betalingsachterstanden uit voor een gesprek. In de periode april 2019 tot en met maart 2020 ging het gemiddeld om 275 signalen per maand.
6 (R)	Op alle ontvangen signalen vanuit het project Vroegsignalering is actie ondernomen. Gemiddeld hebben we in 2021 95 signalen per maand ontvangen.
7 (B)	Per jaar begeleidt de financieel jongerencoach 50 jongeren intensief. Daarnaast is zij bereikbaar voor jongeren met een enkelvoudige vraag.
7 (R)	In 2021 heeft de financieel jongerencoach 36 jongeren intensief begeleid. Daarnaast hebben nog 23 adviestrajecten gelopen.
8 (B)	Door uitvoering te geven aan het te sluiten convenant met bewindvoerders zetten we in op het vergroten of behouden van zelfredzaamheid van inwoners met (een risico op) financiële problematiek. Met het convenant zorgen we ervoor dat het middel van beschermingsbewind alleen wordt ingezet wanneer nodig en er ook gekeken wordt naar afbouw wanneer dit kan. We lichten het zittende bestand van inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering door. Het aantal inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering blijft hierdoor gelijk, ondanks stijgende schuldenproblematiek.
8 (R)	We hebben in 2021 gebruik gemaakt van het Adviesrecht Schuldenbewind. Door prioritering (o.a. uitvoering TONK en TOZO) is er nog geen convenant afgesloten en is het bestand nog niet geanalyseerd.
9 (B)	Gezinnen maken gebruik van meer voorzieningen dan ze kunnen overzien, zonder structurele verbetering in de situatie. Met de 'Doorbraakmethode Kind Centraal' passen we maatwerk toe en zetten doelmatigheid voorop binnen 10 multiprobleem gezinnen. De casussen worden geselecteerd op basis van de hoeveelheid voorzieningen die worden ingezet bij een gezin en op basis van de kosten. De aanpak leidt tot een hogere kwaliteit van leven en lagere maatschappelijke kosten. Met de opbrengsten van de eerste 10 casussen wordt een revolverend fonds gestart om bij gebleken succes een vervolg te kunnen geven aan de methode.
9 (R)	In 2021 is uitvoering gegeven aan de pilot voor de Doorbraakmethode. In de raadsbrief van januari 2022 is de raad geïnformeerd over de effecten van de pilot en het vervolgtraject.

Thema: Volksgezondheid

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 7.1 Volksgezondheid • 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	• 3-4, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8, 3-9, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Corona heeft een grote impact gehad op de gezondheid en het welzijn van inwoners, op allerlei terreinen: financiële gezondheid, mentaal welzijn, eenzaamheid, participatie en gezonde leefstijl. In 2021 ontvingen we van het rijk middelen om inwoners waarbij de impact van corona groot is extra te helpen. We ontwikkelden daar in 2021 en nu in 2022 plannen voor en zijn al gestart met de uitvoering of starten in 2022 daarmee.

We hebben in 2021 van de GGD een nieuwe Gezondheidsmonitor Volwassenen ontvangen met cijfers over 2020. Het percentage volwassenen en ouderen (18+) dat zijn/haar gezondheid als (zeer) goed ervaart, was in 2020 78%. In 2016 was dit 75%. In 2022 ontvangen we ook nieuwe cijfers over de jeugd (0-18 jaar) van het jaar 2021.

In 2021 sloten we met een groep van organisaties en inwoners een Preventieakkoord voor de gemeenten Rheden en Rozendaal: een gezamenlijk plan met concrete acties om preventief aan een goede gezondheid te werken. Met 3 focuspunten: lekker in je vel (gezonde leefstijl), wijs met geld (financiële gezondheid) en samen sterker (minder eenzaamheid en meer ontmoeten). In 2021 startten door het Preventieakkoord 6 nieuwe initiatieven.

We sloten ons in 2021 aan bij het Schone Luchtakkoord om kennis te vergaren (op o.a. nadelige gezondheidseffecten houtrook) en subsidiemogelijkheden in beeld te brengen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Samen met zorgverzekeraar Menzis, sportaanbieders en zorgverleners organiseren wij voor 75 inwoners met een lagere sociaaleconomische status een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI). Met dit programma worden inwoners begeleid naar een gezonde leefstijl waarin voldoende bewegen en gezonde voeding centraal staan.
1 (R)	In 2021 namen 145 inwoners deel aan de GLI in Velp, Dieren en Rheden.
2 (B)	Wij voeren het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) uit. Speerpunten 2021: a. wij ondersteunen minimaal 10 scholen bij het ontwikkelen van beleid en activiteiten gericht op voldoende bewegen en gezonde voeding (Gezonde School); b. wij helpen minimaal 3 peuterspeelzaal/ kinderdagverblijf-locaties om sportactiviteiten en gezonde voeding structureel in het dagprogramma te organiseren. c. minimaal 75 kinderen (4-19 jaar) met (ernstig) overgewicht worden via het programma Gezond Onderweg! gecoacht naar een gezonde leefstijl. d. wij ondersteunen minimaal 5 verenigingen bij het inrichten van een gezonde sportkantine.
2 (R)	a. 7 Basisscholen zijn 'Gezonde School' en hebben daarvoor vignetten op de thema's voeding en bewegen behaald of gecontinueerd. b. 11 peuterspeelzalen (locaties voor Vroeg- en Voorschoolse Educatie) zijn gestart met het programma gymkids: extra bewegingsonderwijs gecombineerd met taalontwikkeling. c. 40 kinderen werken aan een gezond gewicht en gezonde leefstijl door deelname aan het programma Gezond Onderweg (GO!). d. Met 2 sportverenigingen werken we momenteel toe naar een gezonde sportkantine.
3 (B)	Wij vormen lokale en regionale coalities in het kader van Kansrijke Start, met als doel concrete samenwerkingsafspraken met lokale en regionale, medisch en sociale partners.
3 (R)	In de regio werken de coalities rondom Kansrijke Start al langer samen. In 2021 zijn we gestart om ook de lokale coalities beter met elkaar te verbinden. Incluzio zal hiervoor de verbindende partner worden en samen met de gemeente, VGGM en de verloskundigen de projectgroep vormen. In 2022 werken we dit verder uit en zullen we alle betrokken partijen rondom kinderen in de leeftijd van voor geboorte tot en met de

	basisschoolleeftijd met elkaar verbinden, zodat kinderen de beste start krijgen om gezond en veilig op te groeien.
4 (B)	Wij voeren het programma Nu Niet Zwanger uit. Doel: minder ongeplande en onbedoelde zwangerschappen.
4 (R)	Nu Niet Zwanger (NNZ) biedt hulpverleners concrete middelen om hun cliënten (vrouw én man) in een open en eerlijk gesprek te laten nadenken over hun kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. In 2020 startte Nu Niet Zwanger als pilot. In 2021 hebben we dit samen met de VGGM verder uitgewerkt en volgden een aantal hulpverleners van Incluzio en consulenten van de gemeente de training voor aandachtsfunctionaris. Zo kunnen zij hun kwetsbare cliënten een betere voorlichting geven over hun kinderwens en (het moment van) zwangerschap.
5 (B)	Wij zetten deskundigheidsbevordering voor professionals en lichte hulpverlening voor alle inwoners in op het gebied van middelengebruik en verslavingen.
5 (R)	In 2021 organiseerden we 2 online trainingen over middelengebruik en verslavingen voor ca. 50 zorgverleners en professionals uit het sociaal domein. Iriszorg bood ondersteuning aan inwoners met beginnende problematiek op het vlak van middelengebruik en verslaving.
6 (B)	Wij geven voorlichting aan inwoners over de gezondheidseffecten van houtrook en maatregelen voor beperking van deze effecten en overlast.
6 (R)	We organiseerden een cursusavond over hout stoken met minder overlast in Ellecom. We maakten een video over hout stoken met minder overlast. Op dit moment is de video op YouTube 14.000 keer bekeken. Daarnaast hebben we in 2021 artikelen in de lokale media en posts op social media geplaatst over de gezondheidseffecten van houtrook en beperken van overlast.

Thema: Sport & Bewegen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.1 Sportbeleid en activering • 5.2 Sportaccommodaties	• 3-4, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Door corona is de sportdeelname sterk gedaald. Inmiddels is de maatschappij weer volledig open en is er volop mogelijkheid om te sporten. In coronatijd hebben we nauw contact gehouden met alle sportaanbieders in de gemeente. Rondom iedere persconferentie hebben we hen geïnformeerd over de nieuwe corona-regels en mogelijkheden voor (financiële ondersteuning). Ook hebben we geregeld persoonlijk contact opgenomen met de clubs om te horen hoe het hen verging en waar we konden helpen.

Inmiddels ligt de focus weer volledig op het stimuleren van meedoen aan sporten en bewegen. Het Sport- en beweegakkoord is een succesvolle werkwijze en samenwerking tussen clubs, scholen, gemeente, onderwijs en meer partijen. In de periode zomer 2020 t/m januari 2022 zijn er via het Sportakkoord 17 nieuwe initiatieven gestart om mensen aan het bewegen te krijgen en sportaanbieders te ondersteunen.

We ontvingen in 2021 de Volwassenmonitor (GGD) met cijfers over 2020. Daaruit blijkt dat 54% van de 18 plussers voldoet aan de beweegrichtlijn (dagelijks minimaal een half uur matig-intensief bewegen). Dat was in 2016 nog 51%. De helft van de volwassenen sport wekelijks (vergelijkbaar met 2016. In 2022 ontvangen we nieuwe cijfers van de jeugd over 2021 (deze liggen over het algemeen een stuk hoger dan volwassenen).

Jongeren op gezond gewicht (JOGG)

De gemeente Rheden is sinds 2015 JOGG-gemeente. Tussen 2011 en 2019 zien wij een dalende trend in het percentage jongeren met overgewicht. De percentages van kinderen met ernstig overgewicht zijn de laatste jaren relatief gelijk gebleven. In 2020 en 2021 blijkt uit landelijk onderzoek dat Nederlanders als gevolg van corona minder zijn gaan bewegen en ook ongezonder zijn gaan eten.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	We helpen minimaal 15 basisscholen met het organiseren van sportactiviteiten op en na school, gericht op voldoende en goed bewegen. Focuspunt is om met een aantal scholen de motorische vaardigheden op een laagdrempelige, positieve manier te monitoren.
1 (R)	17 basisscholen maakten in 2021 gebruik van activiteiten en ondersteuning op gebied van sport uit een keuzemenu van Sportbedrijf Rheden. Voorbeelden zijn het verzorgen van kleutergym, organiseren van sportdagen, organiseren van naschoolse sportactiviteiten. Daarnaast is er met alle basisscholen in de gemeente op het vlak van sport & bewegen contact en samenwerking. Voor alle cijfers en projecten, bekijk de factsheet van Sportbedrijf Rheden.
2 (B)	We helpen minimaal 400 inwoners (55+ jr) een geschikte sport- of beweegactiviteit te vinden en in beweging te komen met: persoonlijke hulp van een beweegcoach, een vitaliteitstest, beweegchallenges en beweeggroepen op locatie.
2 (R)	Met de inzet van beweegcoaches hebben we 340 inwoners geholpen om in beweging te komen. 40% daarvan via individuele hulp en 60% via beweegactiviteiten in een groep.
3 (B)	We ontwikkelen samen met partners van het Sport- en beweegakkoord een platform voor flexibel sportaanbod. Via het platform kunnen inwoners deelnemen aan sportactiviteiten zonder direct lid te hoeven worden.
3 (R)	Het platform Rheden Ontdekt (www.rhedenontdekt.nl) is gerealiseerd. In de week van 25 februari 2022 was de officiële lancering. Gedurende het hele jaar worden er communicatie-acties uitgezet om inwoners te stimuleren mee te doen.
4 (B)	We ontwikkelen samen met partners van het Sport- en beweegakkoord een beweegchallenge app voor jongeren (12 t/m 18 jaar)
4 (R)	Dit plan is na overleg met de werkgroep van het Sport- en beweegakkoord voorlopig niet gerealiseerd. De werkgroep heeft besloten eerst te starten met het platform Rheden Ontdekt.
5 (B)	We brengen sport- en beweegactiviteiten voor ouderen in de gemeente Rheden en Rozendaal in kaart en stimuleren inwoners om aan deze activiteiten deel te nemen. Via een platform (doorontwikkeling van de activiteitengids senioren), nemen in 2021 minimaal 250 inwoners deel aan deze activiteiten.
5 (R)	We hebben het platform Rheden Ontdekt gerealiseerd, hierop staan sportieve en culturele activiteiten voor alle leeftijden (0-100 jaar). Via communicatie en acties stimuleren we verschillende doelgroepen (zo ook senioren) om deel te nemen aan activiteiten. In 2022 kunnen we aangeven hoeveel senioren inwoners via het platform hebben deelgenomen aan activiteiten.
6 (B)	We organiseren samen met zorg- en welzijnspartners wekelijks minimaal 8 groepen voor therapeutisch zwemmen in het Biljoenbad.
6 (R)	Na de heropening van het zwembad (periode sep t/m dec 2021) zijn er 10 groepen voor therapeutisch zwemmen in het Biljoenbad actief. Het gaat om zwemmen met artrose, reuma, MS, chronische pijn, dementie en therapiegroepen van fysiotherapeuten.

Thema: Cultuur

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	• 4-7, 8-9, 12-B

• 5.6 Media	

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In 2019 is de Cultuurnota *Spelender-wijs* 2019-2026 vastgesteld. Rheden kiest ervoor om kunst en cultuur als middel in te zetten om inwoners gezond, veilig en relatief gelukkig te laten wonen, werken en recreëren, jong te laten zijn en ouder te laten worden. Het doel van cultuurbeleid is om alle inwoners van alle leeftijden in staat te stellen zich spelenderwijs te blijven ontplooien en elkaar te ontmoeten door middel van cultuurparticipatie (actief en passief).

In 2021 is de tweemeting uitgevoerd via het inwonerspanel 'Rheden spreekt'. De resultaten zijn met uw Raad gedeeld, alsook de factsheet cultuur 2020. De resultaten zijn positief en de inwoners zijn cultuur in deze coronaperiode nog meer gaan waarderen.
In 2021 is er een subsidieregeling corona voor de culturele organisaties uitgevoerd voor de geleden schade in 2020. Van deze subsidieregeling hebben 26 culturele organisaties gebruik gemaakt. In 2021 is ook een subsidieregeling voor de geleden schade in 2021 opgestart die afloopt in 2022.

De ambities uit de cultuurnota Spelender-wijs:

- De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief.

Uit de 2-meting 2021 blijkt dat 37% actief is en 41% enigszins actief is.

- In 2026 is 65% van de inwoners actief lid van vereniging, club of gezelschap (40% in 2018)

Uit de 2 meting 2021 blijkt dat 59% actief lid is van een vereniging, club of gezelschap.

- In 2026 vindt meer dan 75% van de inwoners cultuureducatie op scholen belangrijk (91% in 2018)

Uit de 2-meting 2021 blijkt dat 93% cultuureducatie op scholen belangrijk is.

- In 2026 bezoekt 79% van de inwoners een cultuurinstelling/evenement binnen de gemeente Rheden (79% in 2018)

Uit de 2-meting 2021 blijkt dat 58% geen cultuurinstelling/evenement binnen de gemeente Rheden heeft bezocht en 42% heeft dat wel. Dit is aanmerkelijk minder dan in 2018 (79%) en corona is hier de oorzaak van.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij subsidiëren onze culturele basisinstellingen (Cultuurbedrijf RiQQ en Bibliotheek Veluwezoom) en bieden een podiumvoorziening aan voor programmeurs (film en theater) en amateurgezelschappen die cultureel programmeren (minimaal 20 voorstellingen).
1 (R)	De basisinstellingen Cultuurbedrijf RiQQ en Bibliotheek Veluwezoom zijn gesubsidieerd. De Podiumvoorziening is uitgevoerd in 2021 met in totaal 10 i.p.v. 20 amateurvoorstellingen. Als gevolg van coronamaatregelen zijn er minder voorstellingen uitgevoerd.
2 (B)	Wij realiseren samen met Cultuurbedrijf RiQQ, Bibliotheek Veluwezoom en Sportbedrijf Rheden culturele talentontwikkeling voor alle leeftijden via o.a. naschoolsaanbod (Sjors Creatief) en cursusaanbod/presentatie in de activiteitengids senioren.
2 (R)	In 2021 is naschools cultuuraanbod voor basisschoolleerlingen (Sjors creatief) aangeboden. De activiteitengids senioren is als gevolg van corona in 2021 niet uitgegeven.
3 (B)	Wij subsidiëren Cultuurbedrijf RIQQ in om de cultuurparticipatie (actief en passief) te bevorderen bij de inwoners van Rheden en maken hier prestatieafspraken over. Wij bieden elk jaar een factsheet cultuur aan met de geleverde prestaties.

3 (R)	Binnen de geboden coronamogelijkheden is de cultuurparticipatie (actief en passief) gestimuleerd. De resultaten zijn met een factsheet cultuur 2020 gepresenteerd aan de gemeenteraad.
4 (B)	Wij onderzoeken met de provincie en collega-gemeenten hoe wij een levensvatbare en toekomstbestendige culturele infrastructuur in stand houden.
4 (R)	Binnen de groene metropoolregio is in 2021 een toekomstdocument culturele infrastructuur voor de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen opgesteld en aangeboden aan de provincie Gelderland.
5 (B)	Wij presenteren een factsheet cultuur met de behaalde resultaten uit het voorgaande jaar (2020)
5 (R)	Een factsheet cultuur 2020 is in 2021 gedeeld met de gemeenteraad.

Thema: Erfgoed

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.5 Cultureel erfgoed	• 11-4

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In 2017 heeft de gemeenteraad in de Erfgoednota **Verbindend Verleden** uitgesproken dat het cultuurhistorisch erfgoed (historisch landschap, archeologie, historische bouwkunst en de verhalen) van cruciaal belang is voor de ruimtelijke en sociale identiteit van Rheden.

Allereerst willen wij dit cultuurhistorisch erfgoed in goede staat doorgeven aan volgende generaties. Daarnaast willen wij ons erfgoed inzetten als (hulp-) motor om onze economische, sociale en klimatologische doelen te bereiken en als verbindende schakel tussen gemeente brede beleidsdoelstellingen. Naast de kerntaak van erfgoed - instandhouding - is de focus gericht op het behalen van de gemeentebrede doelen op het gebied van klimaat, toerisme & recreatie en het sociale domein.

De instandhouding van erfgoed is van groot belang voor de verbondenheid die de inwoners voelen met de gemeente. Ook blijkt uit tal van onderzoeken (o.a. Vrije Universiteit) dat erfgoed ook economisch van groot belang is. Zo zijn woningen in de buurt van cultureel erfgoed meer waard en trekt de aanwezigheid van cultuurhistorisch erfgoed meer hoogopgeleide huishoudens en bedrijven.

In 2021 hebben we:

- de database voor erfgoed ingericht; 54% van de monumenten staat klaar voor import in de database. Daarnaast is provinciale subsidie verkregen (€9.000) voor de verbetering van de website Rheden op de Kaart (gerund door vrijwilligers). Daarmee ontsluiten we de data voor inwoners, initiatiefnemers, bezoekers, gemeentelijke medewerkers en onderzoekers.
- 206 adviezen gegeven voor erfgoed op bouw-, aanleg en bestemmingsplannen en 319 plannen aan de Commissie Cultuurhistorie voorgelegd om advies, en deze adviezen verwerkt. We hebben 11 subsidieaanvragen voor landgoederen behandeld en 45 voor gemeentelijke monumenten.
- 65 aanvragen voor de verduurzaming van monumenten in behandeling genomen in het kader van Maatwerk voor Monumenten. In 2021 is met 50 eigenaren daarvan een adviesgesprek in hun woning gevoerd door de DuMocoach. Verder hebben we €120.000 provinciale subsidie gekregen voor het maken van energiescans en een gebiedsgericht verduurzamingsproject. Dit gebiedsproject wordt door inwoners van Ellecom getrokken.
- het regionale projectplan Veluwezoom Vol Verhalen vastgesteld. Daarin hebben de zes Veluwezoomgemeenten samen met ondernemers uit het gebied een onderlegger gemaakt voor concrete projecten die bijdragen aan de beleving van de (landgoederen aan de) Veluwezoom.

- met alle eigenaren van de religieuze gebouwen en kerkhoven gesproken over hun toekomstverwachtingen. Ook is een enquête via Rheden Spreekt gehouden onder een representatief deel van onze inwoners waarin zij zich uitspreken over de toekomst van de kerken.
- de fundamenten van het voormalige kasteel Overhagen in Velp met subsidie van de gemeente en onder begeleiding van onze archeoloog (deels) blootgelegd en geïnteresseerden op het terrein rondgeleid.
- het landelijke erfgoedsymposium Verbindend Verleden succesvol georganiseerd.
- in het kader van de provinciale wedstrijd Steengoed Challenge de monumentale Willem Köllingschool in Dieren verkocht aan een woongroep die de school geschikt herbestemt voor een woonfunctie waarbij het pand wordt gerestaureerd en daarnaast verduurzaamd en de omgeving vergroend.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Stimuleren van onderhoud en restauratie van minimaal 95% van de 750 beschermde monumenten door middel van advies en subsidie.
1 (R)	We hebben ook in 2021 weer provinciale cofinanciering aangevraagd voor de subsidies voor gemeentelijke monumenten en landgoederen. Daarmee ondersteunen we de eigenaren bij het onderhoud en restauratie van hun monument door de inzet van -zo mogelijk- lokale bedrijven. In het eerste kwartaal van 2022 verwachten we de -positieve- provinciale beschikkingen. We hebben 206 adviezen gegeven voor erfgoed op bouw-, aanleg en bestemmingsplannen en 319 plannen aan de Commissie Cultuurhistorie voorgelegd om advies, en deze adviezen verwerkt. We hebben 11 subsidieaanvragen voor landgoederen behandeld en 45 voor gemeentelijke monumenten. In het kader van de provinciale wedstrijd Steengoed Challenge hebben we de monumentale Willem Köllingschool in Dieren verkocht aan een woongroep die de school geschikt herbestemd voor een woonfunctie waarbij het pand wordt gerestaureerd en daarnaast verduurzaamd en de omgeving vergroend.
2 (B)	Samen met de vrijwilligers van *Rheden op de Kaart* 100% van het beschermde erfgoed opnemen in een digitale gebiedsatlas en monumentendatabase.
2 (R)	We hebben de database ingericht en 54% van de monumenten staat nu klaar voor import in de database. Daarnaast is provinciale subsidie verkregen (€9.000) voor de verbetering van de website Rheden op de Kaart. Via deze site (die door vrijwilligers wordt beheerd), ontsluiten we de data voor inwoners, initiatiefnemers, bezoekers, gemeentelijke medewerkers en onderzoekers. Voor de gebiedsatlas is een plan van aanpak gemaakt vanuit de beleidsvelden Landschap, Erfgoed en Water en is additionele financiering verkregen (€47.432) voor de uitvoering ervan (via de Erfgoeddeal).
3 (B)	Uitvoering van het duurzaamheidsproject Maatwerk voor Monumenten in het kader waarvan wij 100 maatwerkscans maken op grond waarvan de monumenten bouwtechnisch verantwoord worden verduurzaamd. De eigenaren worden bij de uitvoering daarvan begeleid. De gerealiseerde verduurzamingen dienen tevens als voorbeeld en aanjager voor de verduurzaming van andere historische panden (beschermd en onbeschermd). Met de provincie is de afspraak gemaakt om een substantiële bijdrage te leveren aan dit project.
3 (R)	De Subsidieverordening is aangepast om de uitvoering van het project mogelijk te maken. Er zijn daarna 65 aanvragen voor een bezoek van de DuMocoach in behandeling genomen. In 2021 is met 50 eigenaren daarvan een adviesgesprek in hun woning gevoerd door de DuMocoach. Daarvan stroomt ca. 20% door naar een maatwerkscan en subsidie op de uitvoering. De provincie draagt €120.000 bij aan het opstellen van

	maatwerkscans en een gebiedsgericht project dat de verduurzaming van historische gebouwen beoogt in Ellecom.
4 (B)	Opstellen van een (100% door het rijk gefinancierde) Kerkenvisie.
4 (R)	Met alle eigenaren van kerken, andere religieuze gebouwen en kerkhoven (40 totaal) zijn gesprekken gevoerd over hun toekomstverwachtingen en er is een enquête uitgezet via Rheden Spreekt over de toekomst van kerken in Rheden. Deze heeft een representatieve respons opgeleverd.
5 (B)	Het regionale projectplan Veluwezoom Vol Verhalen is vastgesteld. Daarin hebben de zes Veluwezoomgemeenten samen met ondernemers uit het gebied een onderlegger gemaakt voor concrete projecten die bijdragen aan de beleving van de (landgoederen aan de) Veluwezoom.
5 (R)	Vanwege de coronamaatregelen kon het festival niet doorgaan zoals gepland en is alleen het landgoedtheater (dragend deel van het festival) uitgevoerd door Muziektheater De Plaats, samen met plaatselijke amateurmusici en -acteurs. Het regionale plan van aanpak Veluwezoom Vol Verhalen is vastgesteld en samen met de andere gemeenten en ondernemers uit het gebied wordt nu gewerkt aan de uitvoering ervan. Het project Innocastle is afgerond.
6 (B)	50% van de leerlingen van de basisscholen in Rheden kennis laten maken met de geschiedenis van de gemeente via het educatieproject *Reizen in de Tijd.*
6 (R)	In verband met corona de lessen in het educatieprogramma Reizen in de Tijd tot 2022 moeten opschorten. Wel is de handreiking 'Beleef wat je leert' gelanceerd (door onze partner RIQQ) waarmee leerkrachten in het basisonderwijs bezoeklessen in de omgeving inhoudelijk kunnen koppelen aan het vak wereldoriëntatie. Verder zijn 18 rondleiders van lokale erfgoedinstellingen- aanbieders en musea opgeleid en wordt met Gazelle gesproken over bezoeklessen bij het Experience Centre. Tenslotte is met het prijzengeld van de BNG Bank Erfgoedprijs een stripboek uitgebracht over de historie van Rheden voor (o.a.) leerlingen van het basisonderwijs.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis;
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 2. Welzijn

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
5.1 Sportbeleid en activering	298	336	336	291	44
5.2 Sportaccommodaties	2.951	2.951	3.370	3.676	-306
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	651	707	707	955	-248
5.5 Cultureel erfgoed	394	199	199	762	-564
5.6 Media	964	912	912	910	3
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.295	3.513	3.499	3.251	248
6.2 Wijkteams	689	660	583	619	-37
6.3 Inkomensregelingen	22.489	20.454	20.000	20.744	-743
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.237	2.249	2.240	2.213	27
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.474	13.645	14.977	15.656	-678
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	15.205	12.914	14.184	13.470	715
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	118	501	501	980	-479
7.1 Volksgezondheid	1.461	1.671	1.671	1.421	251
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	917	770	770	810	-41
subtotaal	66.144	61.483	63.949	65.756	-1.807
Baten					
5.1 Sportbeleid en activering	65	21	21	3	-18
5.2 Sportaccommodaties	992	915	1.087	1.185	98
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	248	0	0	467	467
5.6 Media	0	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	128	142	142	305	163
6.2 Wijkteams	0	0	0	46	46
6.3 Inkomensregelingen	19.246	15.780	15.652	16.569	916
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	431	474	1.271	1.301	30
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	5	152	147
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	25	22	22	22	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	5	0	0	8	8
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	892	806	806	805	-1
subtotaal	22.033	18.160	19.006	20.861	1.856
Saldo van baten en lasten	-44.112	-43.323	-44.944	-44.895	49
Reserves					
Toevoeging	0	0	497	467	30
Onttrekking	1.182	0	40	97	57
Resultaat	-42.930	-43.323	-45.401	-45.265	137

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 0,1 mln voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

2. Welzijn

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	**Bedrag in € 1.000**	**Inc. / Struct.**
5.1 Sportbeleid en activering	26	I
De op dit taakveld verantwoorde personeelskosten zijn lager dan begroot (€ 99 k). Voor sportstimulering zijn extra uitgaven gedaan in het kader van de Covid-19 steunmaatregelen en is aan sportverenigingen € 39 k aan subsidies verstrekt. De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6.		
5.2 Sportaccommodaties	-208	I /S

Het resultaat is samengesteld uit een aantal componenten die elkaar per saldo compenseren. Te noemen zijn:
- De op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn lager dan begroot (+/+ € 52 k)
- Lagere inkomsten zwemlessen en entreegelden door Corona-beperkingen (-/- € 102 k)
- Lagere inkomsten uit verhuur en ter beschikking stellen van sportaccommodaties door met name Corona-beperkingen (-/- € 290 k)
- Ontvangen compensatie van Ministerie van VWS voor gederfde huuropbrengsten en openhouden van zwembaden (+/+ € 326 k), waarvan een deel met terugwerkende kracht over 2020
- Met betrekking tot exploitatie zwembaden is sprake van een nadeel van € 194 k. Dit wordt veroorzaakt door:
  - Nadeel van € 151 k kosten regulier onderhoud (€ 135 k over 2021 en € 16 k correctie over 2020); het meerjarige onderhoudscontract Biljoenbad is dit jaar, met terugwerkende kracht, verwerkt in de administratie. Gebleken is dat per abuis in de primaire begroting alleen de kosten voor groot onderhoud zijn geraamd (€ 300 k) en geen rekening was gehouden met regulier onderhoud.
  - Lagere kapitaallasten ad € 66 k (als gevolg van een andere afschrijvingsmethodiek voor het Biljoenbad: alles afschrijven in 40 jaar i.p.v. de componentenmethode)
  - Te laag begrote lasten OZB Biljoenbad, nadeel van € 27 k.
  - Op begrotingsbasis is uitgegaan van een besparing op exploitatielasten van € 89 k. Deze besparing is niet gerealiseerd.
  - Overige afwijkingen, per saldo € 7 k voordeel
  Van het totale nadeel ad € 194 k is € 27 k structureel; in de begroting 2022 is voor een groot deel al rekening gehouden met de hogere exploitatielasten.		

5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	-248	I
De overschrijding op dit taakveld bestaat voornamelijk uit: • een beperktere inzet van de post Cultuur-uitbreiding vanuit het Coalitieakkoord (+/+ € 106 k) • verstrekte subsidies aan cultuurinstellingen in het kader van de Covid-steunmaatregelen (-/- € 330 k). De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6.		
5.5 Cultureel erfgoed	-97	I
Er zijn kosten gemaakt voor o.a. de Kerkenvisie, BNG Erfgoedsymposium en Omgevingswet. De middelen voor deze projecten zijn in het verleden (jaarstukken 2019)		

per abuis verkeerd verwerkt en terecht gekomen in het saldo van de jaarrekening. Daardoor is er nu op dit taakveld sprake van een overschrijding. Daarnaast is sprake van een kleine overschrijding (11k) voor de herbegraving van archeologische botresten.		
5.6 Media	3	I
Geen nadere toelichting.		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	411	I
Er zijn lagere uitgaven voor Algemene Diensten & Toegang (€ 180 k) en voor Leefbaarheid en Activering (€ 161 k). Dit komt onder andere door de inzet van Sociale Basis waarin ook welzijnsopdrachten zijn meegenomen en het later opstarten van projecten. Verder zijn de op dit taakveld verantwoorde personeelskosten lager dan begroot (€ 67 k). Voorgesteld zal worden om vanuit het bedrag van de onderschrijding voor de (uitgestelde) Doorstroommakelaar budget in de vorm van een bestemmingsreserve naar 2022 mee te nemen (€ 112 k); de start van de pilot is vertraagd en zal i.p.v. 2021 in 2022 plaatsvinden.		
6.2 Wijkteams	9	I
Geen nadere toelichting.		
6.3 Inkomensregelingen	173	I
De onderschrijding van het budget is opgebouwd uit een aantal posten: • de vastgestelde definitieve Rijksbijdrage BUIG is lager (-/- € 145 k) • de uitgaven BUIG zijn lager (-/- € 225 k) door minder uitgaven IOAW en IOAZ, terwijl de uitgaven voor bijstand en loonsubsidies in lijn zijn met de begroting • de lasten van kwijtscheldingen zijn hoger dan begroot (-/- € 42 k) • de uitgaven voor bijzondere bijstand zijn hoger dan begroot (-/- € 82 k), waarvan een deel uitgaven de TONK-regeling betreft (€ 59 k). De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6 • een bijdrage in de uitvoeringskosten TOZO (+/+ € 143 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn lager dan begroot (+/+ € 96 k)		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	58	I / S
De onderschrijding is opgebouwd uit een aantal posten waarvan de belangrijkste zijn: • de lasten van het Wmo-vervoer (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn door de Corona-beperkingen en -ontwikkelingen lager dan begroot (+/+ € 336 k) Voor het doelgroepenvervoer is overeenkomstig de VNG-richtlijnen en in afstemming binnen de regio een bedrag van € 97 k aan omzetcompensatie betaald. Deze kosten zijn in de lasten van het doelgroepenvervoer meegenomen. • hogere lasten voor woonvoorzieningen, met name door meer en omvangrijkere woningaanpassingen en de gestegen prijzen van met name materialen (-/- € 267 k). Van deze overschrijding dient € 150 k als structurele overschrijding te worden aangemerkt.		
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-531	I / S
De overschrijding is op te splitsen in de volgende posten: • lagere lasten voor Huishoudelijke Hulp/Dagelijkse Ondersteuning (+/+ € 282 k) • hogere lasten Gelrepas (-/- € 91 k) Van deze overschrijding geldt €49 k als structureel en de rest is op te vangen door de inzet van een deel van het budget voor Kinderarmoede (Taakveld 6.3) • hogere lasten Schulddienstverlening (-/- € 29 k),), die worden gecompenseerd door onttrekking DU Armoede & Schuld (zie taakveld 0.10)		

• lagere lasten Coördinatie thuiszorg / mantelzorg (+/+ € 73 k) • hogere lasten Activerend Werk / Module 8 (-/- € 121 k), die worden gecompenseerd door de inzet van middelen Beschut Werk (zie Programma 1 taakveld 6.4) • de lasten collectief vervoer dagbesteding (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn door de Corona-beperkingen en -ontwikkelingen lager dan begroot (+/+ € 45 k) • de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Begeleiding (inclusief aandeel Sociale Basis) zijn hoger dan begroot (-/- € 540 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 69 k). De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6 • hogere lasten voor Pgb (-/- € 83 k) • lagere lasten voor LVB (+/+ € 150 k), doordat rekening is gehouden met een hier verantwoord deel van de te ontvangen ambulantiseringsmiddelen Beschermd Wonen 2021, waarbij in totaal € 940 k is toegezegd • per saldo lagere lasten voor uitvoering, transformatie en innovatie (+/+ € 153 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn hoger dan begroot (-/- € 532 k)		
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	715	I
De onderschrijding is op te splitsen in de volgende posten: • de lasten collectief vervoer instellingen (als onderdeel van het doelgroepenvervoer dat door de BVO DRAN wordt uitgevoerd) zijn door de Corona-beperkingen en daardoor minder jeugdigen in één voertuig hoger dan begroot (-/- € 16 k) • de lasten van ZiN (Zorg in Natura) – Jeugdzorg (inclusief aandeel Sociale Basis ern Lumpsum-afspraken) zijn lager dan begroot (+/+ € 507 k). In de lasten van ZiN is een bedrag opgenomen voor meerkosten bij zorgaanbieders als gevolg van Corona-beperkingen (€ 74 k). De vergoeding die de gemeente ontvangt van het Rijk om deze steun te verstrekken is als bate verantwoord onder programma 6 • lagere lasten voor Pgb (+/+ € 76 k) • per saldo lagere lasten voor uitvoering, transformatie en innovatie (+/+ € 130 k) • de op dit taakveld verantwoorde personeelslasten zijn lager dan begroot (+/+ € 16 k)		
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-479	I
Op dit taakveld zijn opgenomen de lasten van jeugdzorg gericht op bescherming en veiligheid (€ 933 k) en de kosten van aanvullende afspraken met een tweetal zorgaanbieders, zgn. addenda (€ 43 k).		
7.1 Volksgezondheid	258	I
De onderschrijding komt voornamelijk voort uit de lagere lasten voor collectieve preventie GGZ (+/+ € 76 k) doordat er minder subsidies zijn verstrekt en uit lagere lasten voor Jeugdgezondheidszorg (+/+ 126 k) doordat de bijdrage aan VGGM fors minder is.		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-42	I
Geen nadere toelichting.		
0.10 Mutaties reserves	88	I
Het saldo van de onderschrijding bestaat uit: • niet verwerkte begrote onttrekking reserves Sportbedrijf (-/- € 40 k) • niet begrote onttrekking DU Armoede & Schuld (RNTBGB) (+/+ € 29 k) • per saldo lagere storting bestemmingsreserve Hulpmiddelen dan begroot (+/+ € 30) • niet begrote onttrekking Pilot Plusbus (RNTBGB) (+/+ € 30 k)		

• niet begrote onttrekking Ellecom CA (RNTBGB) (+/+ € 38 k)		
Totaal	**137**	

3 Gebiedsontwikkeling

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon- en leefomgeving in elk van de zeven dorpen en het buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We blijven de historische karakteristieken van dorpen en buitengebieden koesteren. De relevante beleidsthema's hierbij zijn: Gemeentelijk vastgoed, Mobiliteit, infra en beheer openbare Ruimte, Natuur en landschap, Ruimtelijk kader en ondersteunen initiatieven en Wonen.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- industrie, innovatie en infrastructuur
- veilige en duurzame steden en gemeenschappen
- bescherming van zeeën en oceanen
- herstel ecosystemen en behoud biodiversiteit
- klimaatacties
- goede gezondheid
- deel en geef door

Thema: Gemeentelijk vastgoed

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden • 4.2 Onderwijshuisvesting	• 12-6, 12-7

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed is primair een middel om het beleid en de daaruit voortvloeiende activiteiten te faciliteren. Dit vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kosten-efficiënte kaders.

In het Rhedens vastgoedkader zijn de panden in de vastgoedportefeuille verdeeld in categorieën; Beleidsvolgend vastgoed, Eigen huisvesting en Overig Vastgoed. Van deze laatste categorie is het doel om deze verder te minimaliseren. Dit kan in sommige gevallen door verkoop, in andere gevallen zou dit betekenen dat deze panden in een andere categorie worden ondergebracht. In 2021 is ook de start gemaakt om inzicht te krijgen in opdrachtgeverschap binnen de organisatie, zowel voor het beleidsvolgend vastgoed als eigen huisvesting. Met name voor de beantwoording: voor welk beleid of welke bedrijfsvoering wordt dit pand ingezet? Hierdoor kan er gerichter gekeken worden of bepaalde panden onder Overig Vastgoed geplaatst kunnen worden. Hiermee kunnen eventuele kosten voor onderhoud en exploitatie mee verminderd worden en ontstaat er een helder beeld van vraag en aanbod.

Daarnaast gaan we in 2022 verder met het doorvoeren van de kostprijsdekkende huur om hiermee de kosten van het vastgoed verder inzichtelijk te maken en te voldoen aan de wet markt en overheid.

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?
Door de vraag naar maatschappelijk vastgoed binnen onze gemeente zo goed mogelijk passend te maken op onze vastgoedportefeuille, zijn we het meest efficiënt met kosten in onderhoud en exploitatie.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Minimaliseren van de categorie "Overig vastgoed"
1 (R)	Er hebben in 2021 bepaalde verkopen plaatsgevonden, o.a. de Köllingschool Tellegenlaan en het bedrijfspand aan de Spankerenseweg. Ook zullen bepaalde panden op projectbasis opgepakt worden vanuit Gebiedsontwikkeling. In 2022 zal verder gekeken worden naar mogelijke verkopen. Hiermee wordt de categorie Overig Vastgoed beperkter.
2 (B)	Doorvoeren van de kostprijsdekkende huur voor categorie "Beleidsvolgend vastgoed"
2 (R)	Bij alle nieuwe afgesloten overeenkomsten in 2021 is de KPDH doorgevoerd. In 2022 zal verder gegaan worden met het doorvoeren van de KPDH voor de categorie "Beleidsvolgend Vastgoed".
3 (B)	Onderhoud conform jaarplanning
3 (R)	Het onderhoud wordt uitgevoerd met finetuning op de jaarplanning, werkzaamheden worden weggezet bij gecontracteerde partijen.
4 (B)	Renovatie Openluchttheater De Pinkenberg
4 (R)	Na toekenning van extra budget door de Raad wordt het project verder opgepakt in 2022.
5 (B)	Afronding realisatie en start onderhoud Biljoenbad
5 (R)	Het Biljoenbad is volledig opgeleverd en loopt conform planning.
6 (B)	Verder uitvoering geven aan het project Gemeentehuis
6 (R)	Het project Gemeentehuis is in volle gang.
7 (B)	Het plan van aanpak voor de verduurzaming, in lijn met de routekaarten van VNG, opstellen.
7 (R)	In 2021 is op globaal niveau een doorrekening gemaakt om gemeentelijke doelstellingen in 2040 te behalen. In 2022 zal hier verder op worden ingegaan waar door de beschikbaar te stellen middelen een concreet uitvoeringsplan kan worden opgesteld.

Thema: Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 2.1 Verkeer en vervoer • 2.2 Parkeren • 2.5 Openbaar vervoer	• 3-6, 9-1, 12-4, 15-5, 15-8, 15-9

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

We hebben in 2021 verder gewerkt aan een veilige en bereikbare woon-, werk en leefomgeving. Dit door het initiëren, voorbereiden en uitvoeren van diverse projecten in de openbare ruimte. Meest bekend is wellicht de voorbereiding van het Masterplan Veluwezoom. We maken hier een plan voor de toekomst, waarbij verkeersgebruik, natuurbeleving en natuurwaarde beter in evenwicht met elkaar zijn in dit Nationale Park.

Voor het verbeteren van de veiligheid op het spoor heeft ProRail de overweg Groenestraat in Rheden en de directe omgeving aangepakt. De aanpak van andere overwegen is verder voorbereid en volgt in de komende jaren.

Er is een regionale fietsagenda gemaakt. Dit wordt nog doorvertaald in het lokale mobiliteitsbeleid.

We maakten het beheer van onze VRI's (verkeersregelinstallaties) snel, efficiënt en duurzaam door ontsluiting via de verkeerscentrale. De status is daardoor online te zien en bij storingen wordt direct onze onderhoudspartner ingeschakeld.

Wij hebben de openbare ruimte in 2021 beheerd conform de in 2020 vastgestelde kaders binnen de beheernota openbare ruimte. In december 2021 is in de Raad het integraal beheerplan vastgesteld met onderliggende beheerplannen wegen, groen en spelen. Hierin zijn de beheer- en uitvoeringsplannen verder uitgewerkt op basis van het areaal en het beschikbare budget.

Ook in 2021 hebben we als gemeente een bijdrage geleverd we om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid te geven om te groeien door werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer. Doel was ook meer studenten van bijvoorbeeld groene en civiele opleidingen de kans te geven stage te lopen in het beheren van de openbare ruimte. Vanwege de Corona maatregelen is dit niet geheel gelukt.

We willen toe naar openbare ruimten waar bewoners en bedrijven zich medeverantwoordelijk voor voelen. Het areaal aan groenadoptie is in 2021 uitgebreid met 20%, van 23.000 m2 naar 28.000m2

In 2021 is er aandacht geweest voor ruimte om te sporten en te spelen, en stonden we open voor initiatieven uit de samenleving voor een sportieve inrichting van de buitenruimte. We gebruiken de openbare ruimte steeds vaker voor sport en bewegen. Denk aan wandelen, fietssport, hardlopen, spelen, calisthenics en bootcamp. Met name kinderen gebruiken de openbare ruimte voor bewegen, ontdekken van risico's, ontwikkelen van motorische vaardigheden, balanceren, springen, val opvangen en andere basale vaardigheden. Kinderen die buiten spelen kunnen beter omgaan met anderen, hebben teamgeest, weten wat winnen en verliezen is, hebben een betere gezondheid, slapen beter, kunnen uitgerust op school beginnen, groeien naar zelfstandigheid en ontwikkeling zelfbeeld en zelfvertrouwen.

In 2021 is binnen het beheer en de herinrichting van de openbare ruimte daar waar mogelijke een bijdrage geleverd aan klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress.

Herstel van biodiversiteit is juist in deze tijd van klimaatverandering van groot belang. Een robuust ecosysteem is noodzakelijk om CO2 vast te leggen, plaagsoorten het hoofd te bieden, de waterhuishouding te reguleren en om hittestress te voorkomen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij blijven ons sterk maken voor een duurzame (verkeers-)veilige woon- en leefomgeving. Dit doen we onder andere door het verder aanleggen van 30km-zones binnen de bebouwde kom en 60km-zones erbuiten. Bij het onderhouden van onze gebiedsontsluitingswegen (50km) kiezen we ervoor de fietsvoorzieningen op de rijbaan zo veel mogelijk te optimaliseren. Bij de voorbereiding maken we zoveel mogelijk gebruik van coproduceren als participatievorm. Bij de uitvoering kiezen wij voor een integrale benadering door zo veel mogelijk mee te liften op andere projecten in de openbare ruimte.
1 (R)	De Groenestraat in Rheden nabij de spoorwegovergang is aangepakt en gereconstrueerd. Ditzelfde geldt voor de kruising Laakweg - Oranjeweg in dat dorp.

	Ook optimaliseerden we de rotonde Harderwijkerweg - Cederlaan in Dieren. Fietsers kunnen daar nu in twee richtingen over de rotonde. Hiernaast is de voorbereiding gedaan voor de aanleg van een 30km-zone in het zuidoosten van De Steeg en 30km-zones rondom de Oranjeweg in Rheden, de Oranjeweg zelf, de Oranjebuurt in Dieren en de Harderwijkerweg. Bij de projecten passen we het mobiliteitsbeleid in.
2 (B)	We zorgen voor kwalitatief en efficiënt doelgroepenvervoer. Waarbij ook het Openbaar Vervoer zodanig is ingericht dat dit zoveel mogelijk een alternatief kan bieden.
2 (R)	In 2021 is doelgroepenvervoer volgens afspraken aangeboden. In 2021 zijn ook de eerste initiatieven opgestart voor een toekomstige zero emissie dienstverlening. Voor het openbaar vervoer geldt dat een versobering in de dienstregeling onvermijdelijk is geweest door de coronacrisis. In het voortraject van de dienstregeling 2022 heeft de gemeente er alles aan gedaan om de versoberingen minder groot te laten uitpakken. Zo is er een brief van de gemeenteraad aan Gedeputeerde Staten gestuurd via Motie 'OV OK?' (september).
3 (B)	In samenwerking met de andere (spoor) gemeenten en overheden toetsen wij de toename van het goederenvervoer, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de wettelijke naleving hiervan over de IJssellijn.
3 (R)	Ambtelijke en bestuurlijke overleggen/afspraken hebben plaatsgevonden. Daarnaast zijn Raadsvragen S21/159 beantwoord en op 14 december heeft Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel een brief uitgedaan met de laatste stand van zaken hierover (kenmerk 2021/0256089). Op de agenda van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen kreeg dit thema ook steeds meer aandacht.
4 (B)	*Maatregelen spoorwegovergangen* <u>Havelandseweg Rheden :</u> verwijderen trottoir oostzijde en aanleg vrij liggende fietspaden op overweg; <u>Lentsesteeg Rheden:</u> afsluiten spoorwegovergang voor alle verkeer en aanleggen onderdoorgang voor langzaam verkeer <u>Hofstetterlaan en Lange Juffer Ellecom</u>: overweg Hofstetterlaan beveiligen met de mini-AHOB-installatie van de Lange Juffer, en de overweg Lange Juffer opheffen; <u>Middachten NABO De Steeg:</u> AHOB plaatsen.
4 (R)	De overwegprojecten zijn in ruimtelijke en technische voorbereiding verder gekomen. Voor de overweg Lentsesteeg is het proces complexer dan voorzien en hebben bestuurlijke overleggen plaatsgevonden. Dit krijgt een vervolg in 2022.
5 (B)	Aanleg van 25 Gehandicaptenparkeerplaatsen, het wijzigingen van gemiddeld 10 per jaar, en het opruimen van ca. 15 per jaar. De aanleg van gemiddeld 5 gehandicaptenvoorziening (verlagen van het trottoir om bij de voordeur te komen voor rolstoel en/of scootmobiel) In 2021 gaan we verder met realiseren van mindervalide routes van het openbaar vervoer naar de winkelcentra conform de recentste richtlijnen.
5 (R)	In 2021 zijn er 15 nieuwe gehandicaptenparkeerplaatsen aangelegd, 7 opgeheven en 8 gewijzigd.
6 (B)	Opstellen van een fietsagenda. Meer inzicht in de vraag hoe onze wegen, fietspaden en andere infrastructuur eruit moet zien met het oog op het toenemende gebruik van nieuwe soorten fietsverkeer, zoals e-bikes. Het fietsnetwerk in de gemeente Rheden wordt vanuit de verschillende verkeerscirculatieplannen gebundeld tot een gemeentebreed fietsnetwerk en daar waar nodig aangepast.
6 (R)	In de regio en in samenwerking met de provincie is er een regionale fietsagenda opgesteld. Een aantal Rhedense projecten staan hierop en deze projecten zijn in initiatieffase of voorbereidingsfase. Qua netwerk is in 2021 de insteek geweest om dit te gaan borgen in de mobiliteitsvisie van de gemeente (2023).
7 (B)	Implementatie ontsluiting verkeersregelinstallatie op centrale.
7 (R)	De implementatie is afgerond. We kunnen nu op afstand de werking van onze VRI (m.u.v. De Steeg, wegens ouderdom) inzien.

8 (B)	Actualiseren parkeernormennota Rheden 2015. Dit om de toekomstige bouwplannen en herontwikkeling locaties goed te kunnen toetsen op het aspect parkeren. Hierdoor zal een tekort aan parkeerplaatsen een duurzame ontwikkeling van de locatie zelf niet in de weg staan en ook ontstaat er geen parkeeroverlast in de buurt door een bouwplan. Ontwikkelingen als deelauto's en elektrisch vervoer hebben geen plaats in de huidige Parkeernormennota Rheden 2015, vandaar dat een herziening op bovenstaande onderwerpen gewenst is.
8 (R)	Nog niet voorbereid en doorgeschoven naar 2022. In het IJsseldistrict is wel al hierop voorgesorteerd.
9 (B)	Op basis van reguliere meldingen van bewoners en een risicoanalyse van de verkeersveiligheid worden de verkeersonveilige locaties in beeld gebracht. De beheersmaatregelen als gevolg van de staat van onderhoud kunnen met deze verkeersveiligheidsanalyse worden samengebracht, waardoor een efficiënte uitgave van middelen ontstaat en het uitvoeringsprogramma wordt vormgegeven.
9 (R)	De aanpak van de Oranjeweg in Rheden wordt op deze wijze voorbereid en dit geldt ook voor de Harderwijkerweg en Oranjebuurt in Dieren. Voor de verkeersveiligheid heeft de Hoofdstraat in Velp prioriteit. Vervolg in 2022.
10 (B)	Realisatie fietsverbinding HAN–Larenstein, met de ambitie om het duurzaamste fietspad te zijn van de Provincie Gelderland.
10 (R)	We zijn in 2021 bezig met de grondverwerving dit loopt door in 2022. De uitkomst daarvan bepaalt de planning.
11 (B)	Uitbreiding van openbare laadpalen van 45 naar 65 stuks. Implementatie van het in 2020 vastgestelde beleidsplan openbare verlichting. Hierbij gaan we voor een duurzamer beheer van onze OVL. Tevens gaan we verder met de uitrol naar 100% duurzame verlichting wat we uiterlijk in 2030 gerealiseerd willen hebben (64% is nu reeds duurzame ledverlichting).
11 (R)	Er zijn in 2021 zeven nieuwe openbare laadpalen gerealiseerd. Het totaal aantal komt daarmee op 49. Verder is in 2021 de concessie aangegaan voor een nieuwe reeks oplaadpunten in de komende tien jaar. De implementatie van het beleidsplan openbare verlichting loopt. Voor de grootschalige vervanging zijn de eerste plannen opgesteld uitvoering start in 2022.
12 (B)	We beheren de openbare ruimte conform de in 2020 vastgestelde beheerplannen waarbij de verschillende kwaliteitsniveaus in de verschillend gebieden zijn afgestemd op de beschikbare middelen.
12 (R)	Het integraal beheerplannen en de onderliggende beheerplannen zijn in 2021 vastgesteld. Het beheer op basis van de kwaliteitsniveaus is een continu proces. In 2021 hebben we door de weersomstandigheden (groeizaam weer) op een aantal onderdelen, waaronder de bestrijding van onkruid op verharding niet het afgesproken niveau behaald. Het niet halen van deze resultaatverplichting is besproken met de aannemer die de werkzaamheden uitvoert voor de gemeente Rheden. Hierbij zijn strikte afspraken gemaakt en er is gekort op de overeenkomst.
13 (B)	Opstellen assenmanagementplan dat de organisatie in staat stelt om beter en sneller integraal inzicht en transparantie te kunnen geven over de consequenties van voorstellen. En om (beheer)projecten nog beter kunnen prioriteren aan de hand van kansen, risico's en doelstellingen.
13 (R)	In 2021 zijn de beheerplannen vastgesteld. Deze beheerplannen zijn tot stand gekomen door gebruik van de assetmanagement methode. Door het toepassen van deze methode is een afzonderlijk plan niet meer nodig.
14(B)	We bieden in het beheer van de openbare ruimte 12 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning, de mogelijkheid te om te groeien, wat hun toekomstperspectief verbetert en leidt tot duurzame uitstroom.

	We begeleiden gemiddeld 10 studenten/leerlingen in hun stage en/of afstudeeropdrachten binnen het beheer van de openbare ruimte.
14(R)	Op dit moment zijn er 6 medewerkers via een garantiebaan bij Buurtbeheer aan de slag. Bij Buurtbeheer zijn verder in beschut werk 6 medewerkers werkzaam geweest en zijn er 12 leerwerkplekken aangeboden in 2021. Daarnaast hebben we in 2021, 2 studenten/leerlingen begeleid in hun stage of afstudeeropdracht. Dit is aanzienlijk minder dan de vastgestelde ambitie, maar dit is mede door de Corona maatregelen niet gelukt.
15(B)	In al onze projecten en beheer passen we een vorm van participatie toe voor draagvlak, betrokkenheid en betere plannen. Er zijn mogelijkheden voor adoptie van elementen in de openbare ruimte. Zoals het onderhouden van openbaar groen, het legen van afvalbakken of het opruimen van zwerfvuil. De gemeente zorgt voor een basisniveau in het onderhoud. Willen bewoners graag een hoger onderhoudsniveau dan kan dat door zelfwerkzaamheid/adoptie.
15(R)	Zowel in de planfase van projecten en in de uitvoering van beheer hebben we op verschillende wijze participatie toegepast. De groei in het aantal adopties laat zien dat de betrokkenheid van onze inwoners groot is en nog steeds groeiend is. Het areaal aan groenadoptie is in 2021 uitgebreid met 20%, van 23.000 m2 naar 28.000m2.
16(B)	We implementeren de aanbevelingen uit het biodiversiteitsplan voor verbeteringen van inrichting en beheer van de openbare ruimte In 2020 is 4 hectare gazon beheerd door slechts 2x te maaien. Hierdoor ontstaat er een bloemrijk gazon met veel ruimte voor o.a. insecten. In 2021 breiden we het areaal bloemrijk gazon uit naar 10 hectare.
16(R)	In 2021 is de startnotitie biodiversiteit vastgesteld door de Raad. Op basis van de vastgestelde ambitie in de startnotitie wordt biodiversiteitsplan uitgewerkt en in 2022 vastgesteld. Als voorbereiding daarop hebben we in het beheer al zoveel mogelijk maatregelen meegenomen. In het vastgestelde integraal beheerplan van december 2021 is dit ook in opgenomen. De beoogde 10 hectare hebben we niet kunnen realiseren, mede door de restricties in het huidige maaibestek. Momenteel is er 7,6 hectare bloemrijk gazon. In 2022 wordt het maaibestek opnieuw aanbesteed, dat is ook het moment dat we meer hectares gaan omvormen.
17(B)	Op basis van de technische inspectie worden de slechte speeltoestellen vervangen en/of de hele speeltuin heringericht. Vanuit het project 'Ikbuurtmee' samen met bewoners speeltoestellen plaatsen. In het kader van het WK BMX hebben we een pumptrack aangelegd.
17(R)	De pumptrack is in 2021 in gebruik genomen. In Laag-Soeren is er een nieuwe speelplaats ingericht en zijn er op diverse locaties toestellen vervangen. In Ellecom is een nieuwe natuurspeelplaats aangelegd.
18(B)	We ambiëren, in het kader van klimaatadaptatie, bij onderhoud en herinrichting van de openbare ruimte de hoeveelheid verharding met 20 % te reduceren, zonder verlies van functionaliteit. Daarnaast kiezen we voor een lichtkleurig asfaltdeklaag waarbij hittestress aanzienlijk afneemt.
18(R)	In 2021 zijn er beperkt projecten uitgevoerd. We zijn vooral bezig met de voorbereidingen van lange trajecten van grotere projecten waarbij is gekeken om zoveel mogelijk bestrating te reduceren. De voorbereidingsfase voor de Harderwijkerweg in Dieren is bv. afgerond. Het voorstel is om daar 228 m2 parkeervakken, 700 m2 trottoir en 320 m2 middengeleider van bestrating om te vormen naar groen. Dit voorstel wordt begin 2022 met de aanwonende en gebruikers besproken. In dit project is het niet gelukt om de 20% reductie te behalen, mede omdat het een gebiedsontsluitings weg is. In de programmabegroting 2022 is ook

	aangegeven dat de 20% een hoge ambitie is, die niet in alle projecten gerealiseerd kan worden. In een aantal kleine projecten hebben we wel een aantal m2 kunnen realiseren, waaronder de Rijnstraat te Velp, waar 65 m2 bestrating omgevormd naar gazon. En bv. in de Straatweide in Velp waar een strook van +/-13 m2 is omgevormd naar gazon. In het project Jeruzalem is 64 m2 verharding omgevormd naar groen.

Thema: Natuur en landschap

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.7 Openbaar groen en (open lucht) recreatie	• 15-5, 15-8

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In 2021 zijn verschillende beheersmaatregelen uitgevoerd om het Rhedens (cultuur)landschap te behouden, benutten en te versterken.

Ook in 2021 hebben we ons ingezet voor het oogsten uit bos en natuur ten behoeve van een ecologische en economisch duurzaam ecosysteem, en het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden.

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?
De mogelijkheden om te recreëren in de natuurgebieden vormen een basiswaarde voor de inwoners van de gemeente Rheden en toeristen. Persoonlijke binding vergroot bovendien het bestaansrecht van het natuurgebied.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Doelstellingen voor het versterken van de ecologische en recreatieve verbinding IJssel-Veluwe, met behoud van bestaande ruimte voor agrariërs, actief realiseren door inbreng in eigen projecten en die van derden.
1 (R)	In 2021 hebben we ons actief ingezet in gebiedsprocessen van het Rivierklimaatpark IJsselpoort, Soerens Beekdal en de Havikerpoort. Al deze gebiedsprocessen zijn samenwerkingsverbanden waarbinnen gezocht wordt naar mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan natuurontwikkeling/biodiversiteit, een duurzamere landbouw en versterking van de beleving van het landschap.
2 (B)	In 2021 werken we volgens de beheervisie Rozendaalse veld. De visie draagt bij aan het duurzaam in stand houden van het natuurgebied Rozendaalse veld met gepast medegebruik ten dienste van het algemeen belang van de inwoners en bezoekers van de gemeente Rheden.
2 (R)	We hebben maatregelen genomen ten behoeve van het open houden van heide en stuifzand, mede door inzet vrijwilligers. Ook hebben wij op diverse locaties het bos gerevitaliseerd. De invasieve soort Amerikaanse vogelkers is teruggebracht tot een beheersbare situatie. In ons heide- en stuifzandgebied hebben wij de huidige stand van flora, broedvogels, dagvlinders, libellen en sprinkhanen gemonitord. Alle openstellingsborden zijn verbeterd/vernieuwd, zodat de bezoekers beter worden geïnformeerd.
3 (B)	Wij bestrijden invasieve exoten, ziekten en plagen tot een beheersbaar niveau. In 2021 blijft de focus op de eikenprocessierups, Japanse duizendknoop, reuzen berenklauw en Amerikaanse vogelkers.

3 (R)	In 2021 is er in het Daalhuizerpark in Velp grond afgegraven met Japanse Duizendknoop en op de Treubstraat in Dieren is er een locatie gezeefd. Beide locaties en de locaties die in de afgelopen jaren zijn aangepakt monitoren we. Uit de monitoring blijkt dat onze methode nog steeds effect heeft. 2021 was een relatief rustig jaar op het gebied van eikenprocessierups vergeleken met voorgaande jaren. Over het algemeen waren er evenveel eiken besmet maar zaten er minder nesten in de boom en ook kleiner. Hierdoor was de overlast een stuk minder, dit komt ook door het regenachtige weer waardoor de vervelende brandharen neersloegen en niet uitwaaiden. Door de koude weersomstandigheden in april en begin mei is het overlast seizoen wel later begonnen. In 2021 is ook de bestrijding van de Amerikaanse Vogelkers en de Reuzenberenklauw voortgezet zoals voorgaande jaren
4 (B)	Afronden en implementeren nota biodiversiteit
4 (R)	De startnotitie biodiversiteit is vastgesteld in juli 2021, het biodiversiteitsplan wordt afgerond en vastgesteld in juni 2022, deze is mede op het verzoek van de Raad doorgeschoven.

Thema: Ruimtelijk kader en Ondersteunen Initiatieven

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 8.1 Ruimtelijke ordening • 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	• 8-3, 11-7, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Omgevingswet
In 2021 is de programmaorganisatie voor de implementatie van de omgevingswet ingericht. Er zijn projectorganisaties ingericht om alle kerninstrumenten van de wet (omgevingsvisie, -plan, -programma en -vergunning) te kunnen gebruiken en bedienen.

Ook zijn er aanpassingen gedaan in onze werkprocessen voor Toezicht Handhaving en het werken met het DSO. Er is ook gestart met het Omgevingsvisietraject waarvan de startnotitie in 2022 aan de raad zal worden aangeboden.

De financiële structurele gevolgen van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging (Wkb) zijn naar verwachting aanzienlijk. De effecten van deze wetgeving op onder andere op inkomsten uit leges en personeel zijn nu lastig te kwantificeren omdat deze afhankelijk zijn van nog te maken beleidskeuzes. De uitkomsten van de gesprekken tussen de VNG en het Rijk over financiële compensatie zijn nu nog onbekend. Op zijn vroegst zijn deze financiële effecten te zien in 2023, maar waarschijnlijk nog later.

In de nieuwe raadsperiode worden de diverse beleidskeuzes (inclusief bijbehorende dekking) aan het college en raad voorgelegd, waarbij in beeld wordt gebracht in hoeverre de structurele financiële effecten van Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging beperkt kunnen worden door slim inregelen van omgevingsvisie en omgevingsplan, in rekening brengen van nieuwe vormen van vooroverleg of toetsing van initiatieven, inzet op het gebied van andere beleidsterreinen zoals duurzaamheid. Deze keuzes moeten nog verder worden uitgewerkt.

Gebiedsontwikkeling
In 2021 is veel ingezet op de noodzakelijke planvoorbereidingen en -uitwerkingen van locatie- en gebiedsontwikkelingen. Gebiedsontwikkelingen als Imboslaan, Bloemershof en IJsseldistrict zijn

voortvarend opgepakt en hebben onder andere geleid tot een Masterplan IJsseldistrict, verkrijgen van subsidies en een massastudie voor Bloemershof. Deze projecten dragen in de komende jaren aanzienlijk bij aan de woningbehoefte. Naast deze meer grotere ontwikkelingen zijn er talrijke kleinere initiatieven geweest voor onder meer woningbouw en bedrijfsactiviteiten en daarmee is goed zichtbaar dat het economisch goed gaat. Actief is er bijgedragen aan gebiedsprocessen als Soerens Beekdal, Havikerpoort en Rivierklimaatpark IJsselpoort. Daarmee is de verwachting dat beleidsdoelstellingen op het gebied van duurzamere landbouw, biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en het versterken van de recreatieve beleving zich de komende jaren ook vertalen in zichtbare resultaten. In de 1e fase van de planrealisatie van de Zuidflank zijn de nodige vorderingen gemaakt. Helaas was er in 2021 onvoldoende laagwater in de Laak om de projecten voor een recreatief pad en het versmallen en verbreden van de Laak uit te voeren en daarom is dit opgeschoven naar 2022.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	We bereiden ons voor op de invoering van de Omgevingswet aan de hand van het Plan van Aanpak (2019) en Ambitiedocument (besluitvorming najaar 2020). In 2021 richten we ons vooral op de acties die de gemeente minimaal moet hebben geregeld om klaar te zijn voor de invoering. Hiervoor maken we gebruik van het overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van de VNG. Eind 2021 zijn alle 19 eisen in het overzicht afgevinkt en zoveel mogelijk van de 8 adviezen opgevolgd.
1 (R)	Rheden ligt op schema om bij inwerkingtreding van de wet te hebben voldaan de 'Minimale acties Omgevingswet'. We hebben onze planning aangepast op het recente uitstel en zullen op tijd gesteld staan.
2 (B)	Op technisch gebied zorgen we ervoor dat onze systemen in staat zijn om aanvragen of meldingen vanuit de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) te ontvangen. Initiatiefnemers kunnen voor de meest voorkomende activiteiten via vragenbomen checken of er een vergunning of melding nodig is. Om te oefenen met het DSO organiseren we in 2021 minimaal 4 praktijkproeven.
2 (R)	De technische koppelingen zijn vanuit Rheden gelegd en de benodigde software is geïmplementeerd. Ook is een geoefend met een pilot. Door de landelijke vertraging in de oplevering van het DSO (ook de reden voor het uitstel), hebben we nog niet alle scenario's kunnen oefenen. Dit zal alsnog gebeuren zodra de hiervoor benodigde onderdelen van het DSO door het Rijk beschikbaar worden gesteld.
3 (B)	We bereiden een notitie voor waarin de lokale afspraken over de rolverdeling tussen raad en college onder de Omgevingswet worden vastgelegd. Ook stellen we een participatie-beleid op. Gemeenten zijn dit verplicht nadat de Eerste Kamer hierover in 2020 een motie heeft aangenomen.
3 (R)	Het participatiebeleid is in voorbereiding en zal in 2022 aan u worden aangeboden. Het delegatiebesluit is inmiddels door de Raad vastgesteld. Over de rolverdeling tussen raad en college gaan we ook dit jaar met u in gesprek, waarbij we vooralsnog zoveel mogelijk bevoegdheidsneutraal willen overgaan naar het nieuwe stelsel van de wet.
4 (B)	De raadswerkgroep Omgevingswet komt in 2021 minimaal vier keer bij elkaar. Naast de algemene voortgang staat iedere bijeenkomst een specifiek thema centraal.
4 (R)	De raadswerkgroep Omgevingswet is 2 maal bijeen geweest en heeft daarna haar werkzaamheden neergelegd. We onderzoeken graag met de raad hoe we op dit dossier met de raad effectief in gesprek kunnen blijven.
5 (B)	Elk kwartaal geeft het college aan de hand van de Voortgangsmonitor Omgevingswet inzicht in de processen en projecten die in uitvoering zijn en worden ambities, planning en aanpak zo nodig bijgesteld.
5 (R)	De raad is middels diverse raadsinformatiebrieven geïnformeerd over de voortgang. Planning en aanpak zijn waar nodig aangepast aan actuele ontwikkeling zoals het

	recente uitstel van de wet. Rheden staat goed gesteld om tijdig gereed te zijn voor de inwerkingtreding van de wet.
6 (B)	Structuurvisies De structuurvisies voor de dorpen en het buitengebied bevatten een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen. In 2021 werken wij verder aan de uitvoering van deze maatregelen. Wij stellen een monitor op die inzicht geeft in de uitvoeringsmaatregelen van alle structuurvisies. Wij geven samen met onze partners uitvoering aan de structuurvisie
6 (R)	Begin 2022 is een monitor opgesteld welke inzicht geeft over de uitvoering van de verschillende maatregelen van alle structuurvisies.
7 (B)	Wij continueren ons strategisch grondbeleid om onze beleidsdoelen te realiseren.
7 (R)	In 2021 zijn diverse gebiedsontwikkelingen verder uitgewerkt binnen het strategisch kader van ons grondbeleid.
8 (B)	Wij faciliteren, stimuleren en scheppen daar waar nodig (planologische) kaders voor het realiseren van de gewenste resultaten uit de programma's en wensen en/of initiatieven uit de samenleving. Wij begeleiden proactief ca. 120 ruimtelijke initiatieven die buiten de reguliere aan/verbouwrichtlijnen vallen. Voorbeelden van grotere gebiedsontwikkelingen zijn Winkelcentrum Dieren, terrein oude zwembad Velp, woningbouw Imboslaan en gemeentehuis. Over de voortgang wordt twee keer per jaar gerapporteerd aan de gemeenteraad.
8 (R)	In 2021 hebben we de ruimtelijke initiatieven, daar waar mogelijk, een stap verder geholpen. In de factsheets is de actuele stand van zaken van de 'grotere' gebiedsontwikkelingen gedeeld met de gemeenteraad.
9 (B)	Wij stellen, samen met de initiatiefnemers, een Masterplan IJsseldistrict op (vm. ziekenhuisterrein e.o in Velp).
9 (R)	In 2021 is samen met de initiatiefnemers een masterplan opgesteld. Dit masterplan is eind februari 2022 ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. Er is een intentieovereenkomst gesloten met de initiatiefnemers van het plangebied. Voor het plangebied is een WBI-subsidieaanvraag gedaan en de WBI-subsidie is verkregen.
10 (B)	Binnen het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort geven we uitvoering aan de intergemeentelijke structuurvisie (sept 2020). Een herontwikkeling van Terrein de Groot en het realiseren van een gebiedsentree Rheden zijn daar onderdeel van.
10 (R)	De planning voor de werkzaamheden binnen dit project worden vanuit het samenwerkingsverband bepaald. Hierin zijn in 2021 eerste stappen gezet, maar is er een vertraging opgetreden door capaciteitsproblemen binnen het programmateam van het Rivierklimaatpark. Inmiddels is het programmateam bijna op volle sterkte en is de intentie in 2022 de planuitwerkingen van zowel Terrein de Groot als de Gebiedsentree Rheden voortvarend op te pakken.
11 (B)	Wij stellen in samenwerking met andere overheden en Natuurmonumenten, een plan op voor een duurzame ontwikkeling van recreatie en natuur op de Veluwezoom. Wij betrekken hierbij omwonenden, ondernemers en belangenorganisaties actief.
11 (R)	In oktober 2021 is aan de gemeenteraad een voorstel gedaan voor een scenariokeuze die de basis vormt voor het op te stellen masterplan voor de Veluwezoom. De gemeenteraad heeft een eigen scenario D opgesteld en besloten. Dit scenario behoefte een verdere uitwerking alvorens tot het opstellen van een masterplan kon worden overgegaan. Dat scenario is verder uitgewerkt en in februari 2022 ter besluitvorming aangeboden.
12 (B)	Voor het bereiken van diverse beleidsdoelstellingen in het buitengebied, participeren wij actief in het samenwerkingsverband Havikerpoort, het project Soerens Beekdal en het MIRT-onderzoek Havikerwaard.
12 (R)	Binnen het samenwerkingsverband Havikerpoort (en een tijdelijke uitbreiding van deelnemende partijen) is onder leiding van de provincie gewerkt aan een MIRT-onderzoek Havikerwaard-Fraterwaard-Olburgerwaard. Dat onderzoek is afgerond en

	een Plan van Aanpak voor een volgende stap is in voorbereiding. Het Soerens Beekdal is een gebiedsproces onder leiding van de landgoederen Bockhorst en Gelderse Toren en Natuurmonumenten en heeft eind 2021 geresulteerd in een gebiedsdocument. Partijen zijn nog in gesprek over het vervolgproces.
13 (B)	Wij geven uitvoering aan het project Zuidflank. In 2021 knappen wij de entree van Rheden op en leggen een wandelpad aan door het plangebied Zuidflank.
13 (R)	De entree is opgeknapt. Het wandelpad is helaas door hoge waterstanden in De Laak nog niet gerealiseerd. Deze staat voor de zomerperiode 2022 gepland, mits de waterstanden in De Laak het toelaten om de werkzaamheden uit te voeren.

Thema: Wonen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 8.3 Wonen en bouwen	• 11-1, 11-2, 11-3, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Terugdringen woningtekort
We hebben hard gewerkt om woningbouwinitiatieven een stap verder richting realisatie te krijgen. Het IJsseldistrict springt hier qua aantallen woningen uit (ca. 800 woningen). Er zijn in 2021 ca. 25 nieuwe woningen toegevoegd, maar er zijn er ook ca. 25 gesloopt, samengevoegd of vervallen. Netto zijn er dus geen nieuwe woningen toegevoegd. In 2020 hadden we 90 woningen toegevoegd, dus de opgave voor de periode 2020-2027 is nog 460 woningen. Veel capaciteit is in 2021 gaan zitten in voorbereidingen van planontwikkelingen waardoor de verwachting is dat aankomende jaren de nodige aantallen woningen gerealiseerd gaan worden.

Doorstroming
Om doorstroming op de woningmarkt te stimuleren is er besloten een wooncoach aan te stellen. Deze zal ouderen helpen om te verhuizen uit hun grote eengezinswoning naar een passende levensloopgeschikte woning. Hierdoor komen lange verhuisketens op gang, waardoor ook gezinnen en starters een passende woning kunnen vinden.

Wijkvernieuwing
Een onderzoek van Circusvis "Veerkracht in de gemeente Rheden" heeft laten zien in welke wijken de minste veerkracht is. Met Vivare en Incluzio zijn vervolgstappen gezet om de veerkracht en leefbaarheid in deze wijken te verbeteren. Ook zijn er prestatieafspraken met Vivare en Veluwonen gemaakt over leefbaarheid in de wijken, verduurzaming, levensloopgeschikte woningen en meer differentiatie.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Samen met Vivare doen we onderzoek naar doorstroming van ouderen in 2021 en stellen een actieplan op dat wij in 2022 uitvoeren.
1 (R)	Het onderzoek naar doorstroming van ouderen is uitgevoerd en heeft geleid tot een advies voor het aanstellen van een wooncoach. De raad heeft in juni 2021 ingestemd met dit advies, de wooncoach zal in april 2022 starten bij Incluzio.
2 (B)	We maken een plan van aanpak om te kunnen sturen op de huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten.
2 (R)	In 2020 is er een Plan van Aanpak huisvesting arbeidsmigranten en zorgcliënten vastgesteld door de raad. Er is een paraplubestemmingsplan vastgesteld om nieuwe initiatieven voor huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten te kunnen reguleren. In maart 2021 zijn beleidsregels voor de huisvesting van arbeidsmigranten

	vastgesteld. Ook nemen we ambtelijk en bestuurlijk deel aan de regionale werkgroep huisvesting internationale werknemers in de Groene Metropoolregio.
3 (B)	We doen onderzoek naar vraag en aanbod van woonwagenstandplaatsen. Dit is de voorbereiding op de beleidsvisie woonwagenstandplaatsen.
3 (R)	Het onderzoek naar vraag en aanbod van woonwagenstandplaatsen is in 2021 uitgevoerd en afgerond door Companen.
4 (B)	We stellen een projectplan op voor een integrale wijkvernieuwing in Dieren en Rheden
4 (R)	In 2021 is er een concept projectplan pilot Integrale Wijkaanpak Dieren Stenfert door het DT vastgesteld. Ook is er een stuurgroep ingericht met de kernpartners Vivare en Incluzio. Samen met Vivare en Incluzio is deelgenomen aan de Learning Community "Domeinoverstijgende gebiedsgerichte aanpakken in kwetsbare wijken" van Platform 31.
5 (B)	We stellen een verordening middenhuur op en onderzoeken het invoeren van zelfbewoningsplicht.
5 (R)	Dit staat op de planning voor juni 2022
6 (B)	We nemen deel aan de versnellingstafel van regio, provincie en rijk om het woningtekort sneller terug te dringen.
6 (R)	Hier hebben we aan deelgenomen. De woondeal is tot stand gekomen tussen Rijk, Provincie en Regiogemeenten Arnhem-Nijmegen. Hierdoor hebben corporaties financiële voordelen bij nieuwbouw en het heeft geholpen bij de toekenning van WBI-subsidie voor versnellingsproject IJsseldistrict in Velp.
7 (B)	Continueren van de wijkvernieuwing Velp Zuid tot 2025 in nauwe samenwerking met Vivare
7 (R)	Deelgebied 5: bestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan nieuwbouw is vastgesteld in de raad. Deelgebied 3: renovatieplannen en onderzoek uitbreiding plangebied richting Jumboterrein worden verkend.
8 (B)	Realiseren van toekomstbestendige woningen bij de wijkvernieuwingen
8 (R)	Bij de herstructurering in Velp Zuid is aandacht voor energiebesparing, energieopwekking, biodiversiteit en klimaatadaptief bouwen. Ook is er aandacht voor levensloopgeschiktheid.
9 (B)	Afronden onderzoek toekomstige wijkvernieuwingen
9 (R)	In 2021 heeft adviesbureau Circusvis samen met Vivare, Gemeente, Zorg, Welzijn en Politie een onderzoek gedaan naar de Veerkracht in de gemeente Rheden.
10 (B)	Samen met Vivare en partners verkennen we de mogelijkheden voor wijkvernieuwing, voor de wijk Stenfert ontwikkelen we een actieplan.
10 (R)	Zie ook 4.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Euregio Rijn-Waal;
- GO Arnhem Nijmegen City Region.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 3. Economische ontwikkeling

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	784	636	651	662	-11
2.1 Verkeer en vervoer	4.069	4.287	4.317	6.538	-2.221
2.2 Parkeren	67	62	62	104	-42
2.5 Openbaar vervoer	173	125	125	155	-30
4.2 Onderwijshuisvesting	2.493	2.440	2.461	2.501	-40
5.7 Openbaar groen en recreatie	3.455	2.968	2.943	3.515	-572
8.1 Ruimtelijke ordening	1.260	1.661	1.557	1.961	-404
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	1.203	59	86	307	-220
8.3 Wonen en bouwen	1.924	2.045	2.311	2.215	96
subtotaal	15.428	14.285	14.514	17.958	-3.444
Baten					
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	575	427	427	448	21
2.1 Verkeer en vervoer	297	206	206	334	128
2.2 Parkeren	2	25	25	4	-21
2.5 Openbaar vervoer	159	97	97	116	18
4.2 Onderwijshuisvesting	370	430	430	408	-22
5.7 Openbaar groen en recreatie	103	117	117	202	85
8.1 Ruimtelijke ordening	12	10	10	189	179
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	1.722	754	754	169	-585
8.3 Wonen en bouwen	480	457	457	659	202
subtotaal	3.720	2.524	2.524	2.529	5
Saldo van baten en lasten	-11.708	-11.761	-11.990	-15.429	-3.438
Reserves					
Toevoeging	3.390	0	305	120	185
Onttrekking	3.056	478	628	3.298	2.670
Resultaat	-12.042	-11.283	-11.667	-12.250	-583

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 0,8 miljoen nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

3. Economische ontwikkeling

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	10	I
Geen nadere toelichting		

2.1 Verkeer en vervoer	-2.093	I
In 2021 is het Beheerplan Openbare Ruimte door de raad vastgesteld. Een besluit hierbij was om de reserve wegen conform de BBV voorschriften om te zetten naar een voorziening. Dit is een bedrag van € 1.826 K. Dit loopt via de exploitatie en is de grootste incidentele verklaring voor de afwijking op dit taakveld. *(zie ook het taakveld 0.10 mutaties reserves) De resterende afwijkingen zijn: € 75 K incidenteel nadeel voor de kosten van de gladheidsbestrijding door de strenge winter € 113 K incidenteel nadeel voor de kosten van de openbare verlichting. De electriciteitskosten zijn hoger geweest als geraamd. Dit nadeel is uit de reserve openbare verlichting onttrokken. (zie ook taakveld 0.10 reserves) € 59 K incidenteel nadeel op het totale budget voor wegen. Dit bestaat uit een aantal verschillen, zoals een nadeel van € 228 K op het uitvoeringsbudget door o.a. meer uitgaven voor asfalt en beton, minder werkzaamheden voor de verhardingen, een voordeel van € 54 K door de legesinkomsten MOOR, € 102 K voordeel op de kapitaallasten. Het nadeel van € 59 K is uit de voorziening wegen onttrokken . € 168 K incidenteel nadeel door een onjuiste verwerking van een taakstelling binnen het taakveld wegen in de begroting. Doordat dit niet meer in 2021 gecorrigeerd kon worden is dit nu een nadeel.		
2.2 Parkeren	-64	I en S
€ 21 K nadeel door het achterblijven van de bijdragen voor de elektriciteit vanuit de elektrische laadpalen. Het geraamde bedrag is te hoog geweest. € 43 K nadeel voor incidentele onderhoudskosten die niet geraamd waren en hogere verzekeringskosten en belastingen voor de parkeergarage.		
2.5 Openbaar vervoer	-12	I / S
Geen nadere toelichting		
4.2 Onderwijshuisvesting	-62	I / S
Geen nadere toelichting		
5.7 Openbaar groen en recreatie	-487	I
In de raadsvergadering van 14 december 2021 zijn het Integraal beheerplan Openbare Ruimte inclusief de beheerplannen voor wegen, openbaar groen en spelen vastgesteld. Bij deze vaststelling is ook besloten tot een juiste verwerking van de bedragen uit de beheersplannen in de begroting 2022. Voor openbaar groen betrof dit een bedrag van € 173 K. Ook in 2021 was het budget voor openbaar groen niet goed in de begroting opgenomen. Voor het product spelen was er een bedrag van € 23 k teveel in de begroting opgenomen. Dit saldo is de grootste verklaring voor het incidentele verschil. Voor spelen is het niet ingezette budget naar de voorziening spelen gegaan zodat dit conform het nieuwe beheerplan ingezet kan worden voor dit jaar. Ook voor spelen is conform de bbv voorschriften bij de vaststelling van het plan besloten de reserve spelen om te zetten naar een voorziening spelen. Dit is een bedrag van € 491 k *(zie ook taakveld 0.10 mutaties reserves)		
8.1 Ruimtelijke ordening	-225	I / S
Nadeel wordt in belangrijke mate bepaald door de voorbereidingen op de implementatie van de Omgevingswet. Verder voor een deel door gemaakte kosten voor het opstellen van het Masterplan Veluwezoom en het in 2022 nog deels te ontvangen subsidiebedrag.		
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	-805	I / S
Nadeel wordt veroorzaakt doordat er geen grondverkopen zijn geweest in 2021 a € 625 k en er geen bijdrage is geweest vanuit de grondexploitatie (grex) a € 129 k. In de programmabegroting 2019 en zomerrapportage 2019 was er voor boekjaar 2021 een opbrengst vanuit de grondexploitatie De Beemd meegenomen van € 625k. De		

grondexploitatie De Beemd is echter in 2020 al afgesloten waardoor het voordelig resultaat dus al in 2020 is verantwoord. Verder zijn de eerste kosten gemaakt voor project IJsseldistrict a € 50k. Deze kosten waren niet begroot voor 2021.		
8.3 Wonen en bouwen	298	I / S
Betreft meeropbrengsten Wabo-leges.		
0.10 Mutaties reserves	2.855	I / S
Toevoegingen: € 2 k reserve bos en natuur € 95 k reserve spelen Onttrekkingen: € 2 k reserve landschapsbeleidsplan € 113 K reserve openbare verlichting (zie ook taakveld 2.1) € 491 K omzetting reserve spelen naar voorziening spelen *(zie ook taakveld 5.7 openbaar groen en recreatie) € 1.826 K omzetting reserve wegen naar voorziening wegen *(zie ook taakveld 2.1 verkeer en vervoer) * Voor de omzetting van deze reserves naar voorzieningen zie ook het onderdeel Jaarrekening **-** overzicht reserves en voorzieningen		
Totaal	**-583**	

4 Duurzaamheid

Wat vindt de gemeenteraad belangrijk?

Wij werken aan een duurzame toekomst. Wij dragen ons steentje bij aan het beperken van de klimaatverandering. Dit doen we door het stimuleren van energiebesparing en duurzaam opwekken van energie. Wij willen ons afval zoveel mogelijk gescheiden inzamelen zodat het geschikt is voor hergebruik. Van afval naar grondstof is daarbij onze filosofie; er is op dit beleidsthema dan ook een nauwe verwevenheid met de circulaire economie (CE) uit programma 1. Daarnaast beheren en onderhouden we onze openbare ruimte en ons gemeentelijk vastgoed (programma 3) zo duurzaam mogelijk en proberen we ons aan te passen aan een veranderend klimaat (programma 2 en 3). Wij pakken onze voortrekkersrol en laten zien hoe we de opgave gezamenlijk waarmaken onder het motto "*Minder praten meer doen*".

De beleidsthema's zijn:

a. klimaat en duurzame energie
b. afval, schoon water en milieu

Wij dragen met ons beleid bij aan de Global Goals op het gebied van duurzame en betaalbare energie, klimaatactie en verantwoorde consumptie en productie.

Thema: Klimaat en duurzame energie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 7.4 Milieubeheer	• 7-1, 7-2, 13-1, 13-2, 12-8, 13-3

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

We hebben in 2021 op onderstaande doelen de volgende resultaten behaald:

1. **Energiebesparing: een jaarlijkse besparing van 1,5% op het energieverbruik**; Uit de monitor die we medio 2021 op dit doel hebben uitgevoerd blijkt dat we, op basis van de meetgegevens van 2018, dit doel in 2017 en 2018 ruimschoots hebben gehaald. In 2016 hebben we echter meer gebruikt in plaats van minder. Om deze achterstand in te lopen moesten we in 2019 en volgende jaren zien dat we de trend van 2018 voortzetten. We hebben in 2020 en 2021 veel geïnvesteerd in campagnes om de energiebesparing te stimuleren. Daarvoor hebben we de website Watisjouwrheden.nl opgezet en werken we samen met het energieloket Midden-Gelderland. Beide platforms geven veel besparingsinformatie. Er wordt veel gebruik gemaakt van onze Toekomstbestendig wonen regeling waar duurzaamheid een centrale rol is speelt en er wordt, naast zon op dak ook veel geïnvesteerd in woningisolatie. Daarnaast zijn we trots op de waardebonnenactie waarmee we vooral huurders tegemoet zijn gekomen met waardebonnen voor energiebesparende producten.

2. **Duurzame energie opwek: in 2023 is 16% van het energieverbruik duurzaam opgewekt;**
   Uit dezelfde monitor die we medio 2021 hebben uitgevoerd blijkt dat de eigen duurzame opwek in de gemeente Rheden, op basis van meetjaar 2018, ver achterblijft bij het landelijk gemiddelde. Het doel van 16% duurzame opwek in 2023 is daarmee nog niet in zicht. Voor de opwek van duurzame elektriciteit zien we in 2019 een aandeel van 6,3% van het verbruik. Met de opbrengst van zonnepark De Bocht komt dat aandeel straks op 7,1 %.

   Ook op dit doel hebben we veel geïnvesteerd in campagnes om meer zon op dak te realiseren. Zowel voor particulieren (bekendheid Toekomstbestendig wonen regeling) als voor bedrijven (stimuleringsmaatregelen voor bedrijven Rinaldostraat en een plan van aanpak om datzelfde voor de Beemd te doen). Voor woningen binnen het beschermd dorpsgezicht en monumenten hebben we de mogelijkheden voor zonnepanelen verruimd. In het gemeentelijke straatbeeld is een duidelijke toename van zonnepanelen op daken te zien en we verwachten dat de monitor over 2020 en 2021 straks een mooie stijging laat zien.

   We hebben in 2021 de eerste stappen gezet op de inzet van duurzame bronnen voor de verwarming van onze woningen ter vervanging van aardgas. De Warmtetransitievisie is vastgesteld en de wijk Dieren-West is gekozen als pilotwijk voor een eerste WUP (Wijk uitvoeringsplan). Samen met inwoners en verschillende externe partijen wordt gewerkt aan een aanpak die kan slagen in deze wijk.

   Om ook grootschalige opwek van duurzame energie mogelijk te maken in onze gemeente is medio 2021 het beleidskader Energie en Landschap vastgesteld samen met het beleidskader voor Participatie aan projecten voor grootschalige opwek. Bij kleinschalige projecten, zoals rond de A348 en de Bocht in Dieren, ondersteunen wij onze inwoners met raad en daad.

3. **Klimaatadaptatie: wateroverlast, verdroging en hittestress zijn beperkt en worden zoveel mogelijk voorkomen;**
   We volgen de 7 ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, en we werken samen in de werkregio Veluwezoom. In 2021 hebben we binnen de werkregio een Regionale AdaptatieStrategie (RAS) en een uitvoeringsagenda opgesteld. De komende jaren wordt hier vanuit de werkregio verder uitvoering aan gegeven. Daarnaast hebben we in Rheden de (riool)berekeningen geactualiseerd zodat we de wateroverlastlocaties nog beter in kaart kunnen brengen en bij hevige en/of langdurige neerslag beter voorbereid zijn.

   Binnen onze projecten in de openbare ruimte maken we werk met werk en nemen we op de thema's wateroverlast, verdroging en hittestress integraal de maatregelen mee. Zo hebben we bijvoorbeeld minder verharding toegepast daar waar het functioneel kan, hebben we variatie aan groen toegepast en zoveel mogelijk het regenwater van het riool afgekoppeld. We stimuleren dit voor particulieren via groenadoptie en Operatie Steenbreek. We hebben verlagingen aangebracht in het maaiveld (wadi's) en laten hemelwater oppervlakkig afwateren om direct in de bodem te zakken. Ook voor de toekomst passen we deze klimaatadaptieve maatregelen structureel in projecten toe.

   Ten aanzien van bewustwording op het onderwerp klimaatadaptatie zijn we in samenwerking met Provincie Gelderland, het Waterschap en Vitens de campagne "40 Waterwonderen" gestart. Naast een online website over (grond)water en grondwaterbeschermingsgebieden, wordt ook samengewerkt met vertegenwoordigers uit alle lagen van de maatschappij (zogenoemde 'Waterdragers'). Hierdoor dragen we een eenduidige boodschap uit voor schoon en drinkbaar (grond)water in Gelderland.

4. **Bewustwording: inwoners en ondernemers zijn zich bewust van hun aandeel in de klimaatopgave en handelen ernaar.**

Door de vele gesprekken die we in 2021 hebben gevoerd met inwoners en ondernemers over de klimaatopgave, de inzet van onze informatieve website 'Wat is jouw Rheden.nl", en het enthousiasmeren en ondersteunen van de verschillende inwonersinitiatieven om een steentje bij te dragen aan de klimaatdoelen, hebben we veel kunnen bereiken. Mede dankzij de bewustwordingscampagne is de klimaatopgave geen punt van discussie meer en kunnen we ons concentreren op de hoe vraag: hoe kunnen we gezamenlijk in Rheden bijdragen aan de reductie van CO2. In de beginperiode hebben we als motto meegegeven "Minder praten en meer doen". Dit motto is wat dat betreft ingevuld. Het burgerberaad is een uitstekend instrument om onze inwoner te betrekken bij het vinden van het antwoord om allemaal meer te gaan doen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
(B)	Het college heeft op 1 september 2020 een aangepast programmaplan vastgesteld dat we ter kennisname aan de raad hebben aangeboden. Daarin staat beschreven wat we gaan doen op welke thema's. Eind 2020 komen we met een concreet uitvoeringsplan voor 2021 waarin we de voor 2021 te verwachten resultaten zullen opnemen. Eind 2020 stelt de gemeenteraad het beleid voor de Circulaire Economie vast als addendum van het Klimaatbeleid. De CE-doelen worden integraal meegenomen in het Klimaatprogramma voor 2021. In het programma 'Aan de slag voor een duurzaam klimaat 2019-2022' (2019-2022) staat uitgewerkt hoe we invulling aan deze doelen geven. Het aangescherpte programma; "Onze focus in 2020 en 2021", is op 1 september 2020 door het college vastgesteld en ter kennisname aan de raad gezonden. We werken aan vijf herkenbare thema's : • Wonen • Werken (inclusief de gemeentelijke organisatie) • Opwek • Mobiliteit • Adaptatie Daarnaast werken we aan Strategische Communicatie en Bewustwording onder het motto : "De dialoog bepaalt het tempo". Het bereiken van onze doelen voor programma Duurzaamheid is er een directe link naar de overige begrotingsprogramma's. De voornaamste thema's hierbij zijn: • Wonen programma 2 (Erfgoed) en 3 (Wonen) • Werken programma 1 (Economische Ontwikkeling en CE) en 3 (Vastgoed) • Opwek programma 3 (Ruimtelijke ordening) • Mobiliteit programma 3 (Mobiliteit) • Adaptatie programma 2 en 3 (Volksgezondheid) en 3 (Infra en Beheer) Met betrekking tot de dialoog met onze inwoners leggen wij de link met programma 5 (Partnerschap, Dienstverlening en Communicatie). Ook de link met programma 2 op het gebied van Onderwijs is van belang. Het klimaatbeleid heeft op deze manier zijn werking over alle begrotingsprogramma's.
(R)	De behaalde resultaten op de doelen uit het Klimaatbeleid staan op hoofdlijnen genoemd bij "Wat hebben we bereikt?". De specifieke resultaten van het klimaatprogrammaplan 2021 zal, na vaststelling door het college, ter informatie aan de raad worden gestuurd. Klimaatadaptatie & water: • Vanuit de DPRA samenwerking -werkregio Veluwezoom- is een Regionale adaptatiestrategie (RAS) en uitvoeringsagenda opgesteld;

	• Vanuit regionale samenwerking - Waterteam Olburgen- is gestart met het actualisatie-proces van het Watertakenplan Olburgen (planperiode 2023-2027). Proces loopt tot en met eind 2022; • Het voormalige BRP 2018-2021 is geactualiseerd middels Systeemoverzicht Stedelijk water (prioritering wateroverlast-locaties), als technische onderlegger voor het te actualiseren Watertakenplan; • In projecten in de openbare ruimte worden klimaatadaptieve maatregelen toegepast. Bijvoorbeeld Oranjeweg en Tuinstraat, Velp; • Operatie Steenbreek initiatieven. Circulaire economie • Eind 2021 is het Raadsvoorstel 'Routekaart Circulaire Economie' ter besluitvorming aangeboden aan de Raad. In het voorstel is de koppeling van de Circulaire Economie aan het Klimaatprogramma losgelaten. Er is de keuze gemaakt om dit programma onder te brengen bij de Economische Visie (vaststelling in 2022). • Binnen de Groene Metropoolregio wordt zowel ambtelijk en bestuurlijk actief geparticipeerd binnen de circulaire opgave. Doel is om binnen de regio inzicht te krijgen in de grondstoffenketens en ontwikkelingen in circulariteit en daarbij de kansen voor de gemeente Rheden te zien en te gebruiken. Circulaire economie wordt steeds belangrijker en ook vanuit onze gemeente wordt verwacht dat we in komende jaren hier een faciliterende en stimulerende rol gaan nemen. Rheden heeft het ambitiedocument circulaire GWW getekend waarmee in de komende jaren er een verplichting ligt om zoveel als mogelijk bij GWW werkzaamheden te zoeken naar circulaire oplossingen.

Thema: Afval, water en milieu

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 7.2 Riolering • 7.3 Afval	• 3-4, 6-3, 6-B, 11-6, 12-2, 12-5

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Wij willen de hoeveelheid afvalstoffen minimaliseren ten gunste van hergebruik. Dit moet leiden tot minder stort en verbranding en daardoor tot minder vervuiling en daarmee draagt dit bij aan de ontwikkeling van de circulaire economie. Jaarlijks willen wij onze voortgang rapporteren aan de koepelorganisaties en gemeenteraad. Het overkoepelende doel is een schone, gezonde en leefbare water- en landomgeving. Specifiek streven we naar:

- Afvalscheidingspercentage van 75 %
- Het snel detecteren van milieudelicten
- Het bijdragen aan de versnelling van de sanering van asbestdaken

In het tweede corona-jaar heeft het afvalaanbod zich gestabiliseerd. Er wordt goed gebruik gemaakt van het Recycleplein Doesburg. De wijzigingen die in 2020 zijn doorgevoerd in het afvalbeheer werpen hun vruchten af: het aanbod van grof vuil is sterk afgenomen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Uitvoeren geplande maatregelen uit het WTPO Binnen de integrale en rioleringsprojecten wordt er 3 km riool aan vernieuwd en/of vergroot. Inmiddels is 4,5 ha. aan oppervlakte afgekoppeld en omgeleid. In 2021 wordt 2 ha. verhard en onverhard oppervlak afgekoppeld in het kader van de BRP maatregelen om wateroverlast te verminderen en om verontreiniging van oppervlaktewater via riool overstorten te beperken.
1 (R)	Er is in 2021 1391m1 (1,4km) riolering vervangen en 8126m2 (0,8ha) afgekoppeld.
3 (B)	De in het Grondstoffenplan opgenomen actiepunten worden uitgevoerd. In het Grondstoffenplan zal de inzet van een afvalcoach worden bekeken om met inwoners te komen tot afvalscheiding en reststoffen vermindering.
3 (R)	Er is een evaluatie opgesteld waarin is gekeken naar het effect van de maatregelen die de afgelopen jaren zijn doorgevoerd. Hierbij is gekeken naar de majeure afval- c.q. grondstofstromen. Uit de evaluatie blijkt dat de maatregelen het gewenste effect hebben.
4 (B)	Milieutoezicht wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). In 2021 is een extra focus op ondermijning, illegale asbestsaneringen en illegaal grondverzet.
4 (R)	Rond ondermijning heeft ODRA met het cluster Veiligheid een scan voorbereid van het bedrijventerrein De Beemd, Velp (uitgevoerd januari 2022). Rond illegale asbestsaneringen zijn aan de hand van het barrièremodel Asbestsaneringsketen risicogericht veld- en administratieve controles uitgevoerd. Rond grondverzet is verder gewerkt aan het borgen van veldcontroles buiten de reguliere controles op gemeld werk.
5 (B)	Samen met de ODRA en gemeenten in de regio werken we aan een beter inzicht van het aantal verweerde en kapotte asbestdaken in de gemeente en regio, urgentie van handhaving op sanering van deze asbestdaken en de wettelijke mogelijkheden en verplichtingen tot die handhaving. In afwachting van landelijke en provinciale ontwikkelingen zien we vooralsnog af van extra inzet op het actief stimuleren van eigenaren tot het saneren van asbestdaken.
5 (R)	De landelijke en provinciale ontwikkelingen zijn summier. We hebben daarom geen inzet gepleegd op het stimuleren van het saneren van asbestdaken.
6 (B)	Samen met de gemeenten in de regio het geactualiseerde strategisch kader rond milieutoezicht (in 2020 vastgesteld) implementeren in de werkprogramma's van ODRA om zo de risicogerichtheid en effectiviteit van het toezicht door de ODRA nog verder te vergroten en ruimte te bieden aan de ODRA voor innovatie.
6 (R)	ODRA heeft het strategisch kader uitgewerkt in een toezichtstrategie. In het werkprogramma 2022 is deze toezichtstrategie doorgevoerd. Verdere doorontwikkeling is afhankelijk van verdergaande regionale samenwerking. Eind 2021 is door de gemeentelijke partners van ODRA opdracht gegeven voor een verkenning hiertoe (als onderdeel van sterkere regionale milieusamenwerking).
7 (B)	Tijdens de alternatieve papierinzameling door Suez wordt de vergoeding aan de verenigingen gecontinueerd. Basis voor de vergoeding is de regeling "Vergoedingsregels en –voorwaarden inzameling oud papier".
7 (R)	In 2021 is, als gevolg van de Corona-maatregelen, de alternatieve papierinzameling gecontinueerd. Ondanks het feit dat er geen inzet van vrijwilligers heeft plaatsgevonden, is de vergoeding aan de verenigingen gecontinueerd. Hiermee is een bijdrage geleverd aan het behoud van de sociale structuur binnen de lokale gemeenschap. Basis voor de vergoeding is de regeling "Vergoedingsregels en –voorwaarden inzameling oud papier".

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisatie.

Wat heeft het gekost?

Programma 4. Duurzaamheid

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
7.2 Riolering	3.400	3.298	3.298	3.171	127
7.3 Afval	4.534	4.052	4.052	4.163	-111
7.4 Milieubeheer	1.679	1.794	1.843	2.281	-438
subtotaal	9.613	9.145	9.194	9.615	-422
Baten					
7.2 Riolering	4.965	4.919	4.919	4.736	-183
7.3 Afval	5.324	5.051	5.051	5.118	67
7.4 Milieubeheer	145	8	8	720	712
subtotaal	10.434	9.978	9.978	10.575	596
Saldo van baten en lasten	821	833	785	959	175
Reserves					
Toevoeging	0	0	0	137	-137
Onttrekking	246	0	0	0	0
Resultaat	1.067	833	785	822	38

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 0,2 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

4. Duurzaamheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	**Bedrag in € 1.000**	**Inc. / Struct.**
7.2 Riolering	-55	I
De overschrijding kent een aantal oorzaken: € 542 K voordeel doordat in de begroting gerekend is met 2 % rekenrente terwijl de werkelijke rekenrente een stuk lager is 0,345 % € 413 K nadeel is storting in voorziening riolering € 88 K nadeel zijn kosten waarvan de opbrengsten en kosten op andere programma's worden verantwoord. Dit betreft de kwijtschelding, Compensabele BTW en overhead. € 96 K nadeel van een aantal posten waarvan de grootste post een bedrag van € 100 K is van een lagere ontvangst van de rioolheffing als geraamd.		
7.3 Afval	-44	I / S
Geen nadere toelichting.		
7.4 Milieubeheer	274	I / S
Zie ook mutatie op 0.10 (mutatie reserves). Hierdoor per saldo een voordeel van € 137k. Dit voordeel wordt veroorzaakt door lagere inhuur personeel (€ 42k), voordeel op personeelskosten (€ 80k) en diverse overige voordelen (€ 15k).		
0.10 Mutaties reserves	-137	I / S
In 2021 is t.b.v. klimaatactie € 137.000 aan ontvangen subsidie overgeheveld naar de reserve nog te besteden middelen.		
Totaal	**38**	

5 Bestuur en Veiligheid

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

De kwaliteit van het bestuurlijk handelen is van belang voor een sterke en duurzame gemeente. Meer dan ooit leeft het besef dat gemeente en inwoners gelijkwaardige partners zijn. Om die reden omarmen we partnerschap en passen we onze bestuursstijl daarop aan. Daarbij hoort dat wij inwoners helderheid geven over onze veranderende rol. Wat mogen zij van ons verwachten, wat verwachten wij van hen en welke afspraken maken we samen? Die rolduidelijkheid is nodig om samen met onze partners vraagstukken op te lossen.

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor plezierig wonen in onze gemeente. Iedereen moet zich veilig voelen en ieders omgeving moet leefbaar zijn. Daarom bestrijden we geweld, discriminatie en criminaliteit.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- Partnerschappen voor de doelen
- Vrouwen en mannen gelijk
- Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

In dit licht vormt het binnen onze gemeente ontstane 18e goal (Deel en geef door) een mooi slot: als gemeente bieden wij meer voor onze inwoners door enerzijds best practices te delen met anderen en anderzijds te leren van anderen. Rheden deelt graag haar best practices met derden en wij nodigen collega-gemeenten en andere organisaties uit om hun best practices met ons te delen. Rheden is daarin ondernemend, initiatiefrijk en proactief.

Thema: Partnerschap

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.1 Bestuur	• 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Elk probleem kent zijn eigen schaal om het op te lossen. Door in diverse samenwerkingsverbanden te opereren dragen wij bij aan oplossingen voor de uitdagingen waar onze inwoner zich voor gesteld ziet.

We zetten in op samenwerking om onze doelen te bereiken. We zijn voorstander van samenwerkingsverbanden op lokaal, regionaal, landelijk en mondiaal niveau. Ons credo is: “Samen met de samenleving”.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Inwoners beter betrekken vraagt om een cultuurverandering in houding en gedrag. Hiervoor gaan we een proces in met Raad, College en ambtelijke organisatie om hierin een werkwijze te vinden.
1 (R)	In 2021 zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een participatie handreiking. In 2022 wordt dit verder uitgerold.
2 (B)	We accepteren dat er per onderwerp of dorpskern verschillend aan partnerschap invulling gegeven kan worden. We communiceren transparant over de wederzijdse verwachtingen, de rollen en de uitkomsten en nemen dit in de afwegingen mee.
2 (R)	1 tot 2 x per jaar regulier overleg tussen dorpswethouders, ontwikkelmanager en belangenorganisaties/wijkplatforms.
3 (B)	We willen voorkomen dat partijen onbewust uitgesloten zijn van dit proces. Als we merken dat doelgroepen niet mee willen praten, gaan we het gesprek aan om te onderzoeken waaraan dit ligt. Doelgroepen zijn niet verplicht om mee te praten, maar we zetten in op een grotere betrokkenheid van ondernemers en inwoners.
3 (R)	Onze ontwikkelmanagers blijven op de hoogte van alles wat er speelt in de wijken en gaan in gesprek, waar mogelijk.
4 (B)	Op grond van de ervaring met 'Ik buurt mee' ontplooien we initiatieven met de inwoners om de participatie in minder betrokken buurten te versterken.
4 (R)	In 2021 zijn we gestart met een pilot Integrale Wijkaanpak in Dieren Stenfert
5 (B)	We continueren de samenwerking met de VNG Internationaal om op verzoek kennis uit te wisselen en capaciteit te leveren op projectmatige basis. We kunnen van elkaar leren en nemen onze verantwoordelijkheid.
5 (R)	
6 (B)	We werken samen met instituties binnen en buiten de gemeentegrenzen om onze lokale opgaven te realiseren.
6 (R)	Samenwerkingsovereenkomst met Provincie Gelderland voor integrale aanpak in kwetsbare wijken Samen met Vivare en Incluzio is deelgenomen aan de Learning Community "Domeinoverstijgende gebiedsgerichte aanpakken in kwetsbare wijken" van Platform 31
7 (B)	• We geven invulling aan het partnerschap door in de praktijk aan de slag te gaan. • We gaan in gesprek met raadsleden om hun ideeën over partnerschap op te halen. • We gaan in gesprek met medewerkers over hun rol bij partnerschap. • We betrekken lokale en regionale partners en instituties bij de opgaven waar wij voor staan.
7 (R)	Eerste stappen voor participatie gezet in 2021. Doorontwikkeling in 2022.

Thema: Dienstverlening en communicatie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.2 Burgerzaken	• 16-6, 16-10

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

- In 2021 hadden we vanwege corona te maken met meer uitval aan medewerkerszijde en meer no-show aan klantzijde. Ondanks dat is de gemeentelijke dienstverlening goed overeind gebleven: de wachttijden aan de balies zijn nooit langer geweest dan 2 weken, de recepties zijn altijd bemenst gebleven, het servicecentrum Dieren is in september hernieuwd geopend en het thuisbellen voor de medewerkers van telefonie (sinds november) heeft de telefonische dienstverlening robuuster gemaakt.

- Duidelijke communicatie richting belanghebbenden bij veranderingen. Duidelijke focus op participatie.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Implementatie van de in 2020 vastgestelde visie op publieke dienstverlening.
1 (R)	Vanwege corona heeft dit onderdeel vertraging opgelopen.
2 (B)	Kostenreductie door sluiting van locatie Velp, Overtuin.
2 (R)	In de tijdelijke huisvesting is de locatie Overtuin Velp aangehouden.
3 (B)	Door integrale samenwerking in de uitvoering van de landelijke aanpak adresfraude & fraudepreventie voorkomen of stoppen we onrechtmatig gebruik van voorzieningen.
3 (R)	KCC/Burgerzaken is aangesloten op de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit. Verder is de samenwerking met uitkeringsgerelateerde teams op een hoger niveau gezet onder andere bij adresonderzoek en briefadressen.
4 (B)	Voorbereiding en opmaak uitslagen Tweede Kamerverkiezingen woensdag 17 maart 2021
4 (R)	Succesvol uitgevoerd
5 (B)	De organisatie krijgt sturingsinformatie en tips voor de verbetering van klantprocessen.
5 (R)	Continue proces
6 (B)	We verbeteren voor de inwoner enkele processen onder andere met behulp van klanttevredenheidsonderzoek.
6 (R)	Er is in 2021 i.v.m. COVID-19 geen klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd.
7 (B)	Voor een professionelere afhandeling van klantvragen organiseren we de gemeentelijke toegang tot voorzieningen efficiënter en eenduidiger. Denk daarbij aan een uitbreiding van zelf service mogelijkheden bij Belastingen en Burgerzaken.
7 (R)	Uitgevoerd zijn de volgende digitale aangifte mogelijkheden (via iBurgerzaken): verhuizingen, geheim adres, naamgebruik, verkiezingen aanvraag vervangende stempassen en kiezerspassen.
8 (B)	Telefonische dienstverlening is qua inrichting geprofessionaliseerd. Een nulmeting is uitgevoerd en ligt een verbetervoorstel om de bereikbaarheid en bijv. gesprekstechnieken in de organisatie te verbeteren.
8 (R)	De aanbesteding van de nieuwe telefooncentrale heeft wederom vertraging opgelopen. Deze aanbesteding doen we in gezamenlijkheid waardoor we dit beperkt kunnen beïnvloeden. Hierdoor mist nog steeds de mogelijk om klanten actuele wachttijd informatie te verstrekken. Wel is het thuisbellen voor de medewerkers van telefonie uitgerold in november.
9 (B)	Implementatie van de in 2020 vastgestelde communicatievisie, ondersteunend aan de netwerkorganisatie.
9 (R)	Implementatie loopt.
10 (B)	Wij stellen een strategisch marketingplan op.
10 (R)	Dit is niet gebeurd. Momenteel heeft dat geen prioriteit en afgelopen tijd was soberheid en doelmatigheid van belang. Voorlopig vervalt dit actiepunt.
11 (B)	Wij formuleren een visie op (digitale) participatie.
11 (R)	Het participatiebeleid is nog niet opgeleverd, mede door het uitstellen van de omgevingswet, waarmee dit punt samenhangt.
12 (B)	Zorgvuldige en duidelijke communicatie en participatieprocessen rondom veranderingsprocessen (bijvoorbeeld , Transformatieplan 2.0, Omgevingswet, Klimaat, bezuinigingen).
12 (R)	Er is in 2021 veel aandacht besteed aan communicatie en participatieprocessen. Communicatieadviseurs zijn nauw betrokken en adviseren zorgvuldig over de communicatie- en participatieaanpak.

13 (B)	Implementatieplan gereed naar aanleiding van de Europese eisen voor Digitale Toegankelijkheid.
13 (R)	De basis is in orde. Er is nog geen implementatieplan beschikbaar, wegens onvoldoende resources.

Thema: Veilige en inclusieve samenleving

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 1.1 Crisisbeheersing en brandweer • 1.2 Openbare orde en veiligheid	• 16-1, 16-2, 16-4

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

In het streven naar de verbetering van de leefbaarheid en de vermindering van de (georganiseerde) criminaliteit heeft Rheden in 2021 ingezet op de volgende punten:

- Uitvoering gegeven aan het Integraal Veiligheidsplan 2021-2022, met daarbij speciale aandacht voor:
- De ontwikkelingen rondom Corona. De maatregelen volgenden elkaar rap op, lokaal was (en is) afdeling Veiligheid het eerste aanspreekpunt. Voor de vertaling van de landelijke regels naar een lokale aanpak, voor de connectie met inwoners en organisaties en voor afstemming met de regio en landelijk.
- De aanpak ondermijning. Er is casuïstiek integraal opgepakt, een integrale controle is georganiseerd, en de nadruk lag op de interne informatiepositie opnieuw te structuren aan de hand van een uitvoeringsplan
- De doelgroepenaanpak. Er is speciale aandacht geweest voor de arbeidsmigranten. Locaties zijn bezocht en gecontroleerd en er wordt contact onderhouden met de exploitanten, zodat eventuele problemen gauw opgelost kunnen worden.
- Uitvoering gegeven aan reguliere taken (going concern). Hierbij kan onder andere worden gedacht aan buurtbemiddeling, veiligheidscasuïstiek en de jeugdaanpak.
- Door onze regierol te pakken en door samen te werken met ons lokaal veiligheidsnetwerk zijn problemen structureel en gezamenlijk opgepakt. We werken samen met onder andere de politie, het Openbaar Ministerie, uitvoerende (zorg)organisaties, bureau Halt, scholen, Raad van Kinderbescherming, Meldpunt WvGGZ, verward gedrag, Veilig Thuis en het Veiligheidshuis. Ook zijn bewoners, ondernemers en belangenorganisaties betrokken bij dit netwerk.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Wij realiseren de gestelde ambities uit het Integrale Veiligheidsplan 2021-2022
1 (R)	De ambities in het integraal veiligheidsplan 2021-2022 zijn opgepakt of gerealiseerd. Zo is voor de arbeidsmigranten in 2021 een paraplubestemmingsplan vastgesteld en hebben er twee controles plaatsgevonden. De uitvoering van de wettelijke taken van de wet verplichte GGZ zijn geëvalueerd en daarbij is opnieuw de opdracht verstrekt aan de VGGM. Rondom ondermijning is casuïstiek integraal opgepakt en zijn er integrale controles georganiseerd. Daarnaast is de meeste tijd gaan zitten in de coronacrisis. Alle landelijke ontwikkelingen werden lokaal vertaald en uitgezet.

2 (B)	Wij voeren integraal het beleid uit rondom het vraagstuk arbeidsmigranten en cliënten van zorgbureaus
2 (R)	In het in 2021 vastgestelde paraplubestemmingsplan zijn maatregelen genomen om te zorgen voor spreiding van de arbeidsmigrantenpanden en zorgbureaus. Daarnaast is er een regionaal beleidskader opgesteld door de groene metropoolregio omtrent arbeidsmigranten en is voor de zorgcliënten besloten om de decentralisering van beschermd/begeleid wonen even af te wachten.
3 (B)	Wij verbeteren onze informatiepositie op het gebied van ondermijning en voeren het uitvoeringsplan van ondermijning uit
3 (R)	Zowel intern tussen de verschillende afdelingen als met externe partners waarmee onder de zogenaamde RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum) -vlag wordt samengewerkt zijn de banden het afgelopen jaar verstevigd. Dit en projecten en integrale controles hebben onze informatiepositie verstevigd.
4 (B)	Wij zorgen voor bewustwording van ondermijning voor inwoners, ondernemers en leerlingen/studenten
4 (R)	Het project Leerlingalert is een groot succes. Hier zijn in Oost-Nederland veel scholen voor bezocht. In oktober heeft een integrale controle plaatsgevonden in het kader van de regionale actieweek in de week van de Veiligheid. Toen is een aantal horecaondernemers bezocht en is met hen het preventieve gesprek gevoerd. Voor de bedrijventerreincontrole zijn we aangehaakt bij het Project Theseus dat voor heel Gelderland werkt. Een controleteam wordt dan ingevlogen. I.v.m. de planning vindt deze controle in januari 2022 plaats.
5 (B)	Wij streven waarborging van de integriteit van de gemeentelijke overheid na, door de uitbreiding van de Wet BIBOB toe te passen (oa. zorgbureaus, aanbestedingen en subsidies)
5 (R)	In dit kader zijn er in 2021 18 BIBOB-onderzoeken verricht in de volgende categorieën: Alcoholwet vergunning 7 Omgevingsvergunning 3 Vastgoedtransactie 5 Milieuvergunning 1 Overig exploitatie 2
7 (B)	Wij implementeren de nieuwe alcohol wet die in 2021 verwacht
7 (R)	De nieuwe Alcoholwet is ingegaan op 1 juli 2021. In de voorbereiding zijn diverse acties ondernomen die door Corona allemaal wat anders waren dan vooraf gepland: • Diverse overleggen over de wijzigingen met de vakgroep Veiligheid, betrokken vakafdelingen, en KHN-afdeling Rheden. De focus van de nieuwe Alcoholwet ligt vooral op het aan banden leggen van de verkoop van alcohol online. • Diverse Webinars en online meetingen met op hoofdlijnen de wijziging van de Alcoholwet. • Voorbereidingen om de Algemene Plaatselijke Verordening aan te passen, ook hier voornamelijk tekstueel. • Website gemeente Rheden is tekstueel aangepast. • Alle documenten (landelijk vastgesteld) zijn aangepast, betreft voornamelijk wijzigingen van Drank- en Horecawet naar Alcoholwet en Alcoholwetvergunning. • Voor de para-commerciele instellingen zijn voorbereidingen getroffen om het Alcoholbestuursreglement en de lijst met barvrijwilligers (IVA) aan te passen. (door Corona is dit on-hold gezet omdat de clubgebouwen dicht zaten en er geen fysieke vergaderingen gepland konden worden).

	• De reglementen moeten worden vastgesteld door het bestuur en de ledenvergadering van verenigingen of organisaties. • Het Vergunningen Informatie Systeem (VIS) is na intensief overleg ICT Connectie en uitgever Berkeley Bridge up to date, afrondende fase eind februari 2022. Dit was technisch een complexe operatie. • Voorbereidende werkzaamheden nieuw systeem RX Launche en implementatie nieuwe Alcoholwet.
8 (B)	Over veiligheid en leefbaarheid wordt op lokaal en/of gemeentelijk niveau over successen en uitdagingen minimaal eens per half jaar gepubliceerd.
8 (R)	Een succes was de lancering van Hackshield. Dit is een cybercrime game waar kinderen in de leeftijd 8-12 jaar zich bewust worden van de gevaren van het internet. Ook is het convenant veilige school ondertekend door alle VO- en MBO-scholen, Halt, politie, OM en de gemeenten Rheden, Rozendaal en Doesburg. Het doel van deze samenwerking is dat bij alle partijen duidelijk is welke afspraken er zijn op het gebied van het voorkomen en bestrijden van overlast, vandalisme en ander crimineel gedrag.
9 (B)	Jaarlijks wordt aan de raad een presentatie gegeven over de cijfers en ontwikkelingen.
9 (R)	In december 2021 is er een presentatie aan de raad gegeven over het onderwerp ondermijning.
10 (B)	We voeren lokaal het regionaal plan crisis- en rampenbestrijding uit en trainen onze medewerkers.
10 (R)	In 2021 zijn de communicatieadviseurs, veiligheidsadviseur en de loco-gemeentesecretaris getraind over hun rol in de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 5. Bestuur en Veiligheid

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
0.1 Bestuur	2.728	2.335	2.350	2.396	-45
0.2 Burgerzaken	1.477	1.663	1.630	1.655	-25
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.775	2.917	2.845	2.851	-7
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.362	1.220	1.377	1.367	10
subtotaal	8.341	8.135	8.202	8.269	-67
Baten					
0.1 Bestuur	55	30	30	18	-12
0.2 Burgerzaken	499	585	585	547	-38
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	6	6	10	4
1.2 Openbare orde en veiligheid	298	21	21	397	376
subtotaal	852	641	641	972	331
Saldo van baten en lasten	-7.489	-7.494	-7.561	-7.296	264
Reserves					
Toevoeging	31	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0	0
Resultaat	-7.520	-7.494	-7.561	-7.296	264

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 0,3 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

5. Bestuur en Veiligheid

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.1 Bestuur	-57	I
Door een verlaging van de rekenrente was de totale pensioenvoorziening bestuur niet meer toereikend volgens de opgave van de verzekeraar. Dit leidde tot een eenmalige bijstorting in onze pensioenvoorziening van 51K. Overig -2K		
0.2 Burgerzaken	-62	I
De kosten voor het organiseren van de tweede Kamerverkiezingen waren beduidend hoger als gevolg van de coronamaatregelen. Totaal -80K. Deze overschrijding wordt volledig gedekt door de Covidgelden ontvangen van het Rijk. Deze worden verantwoord binnen programma 6. Overig 18K		

1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-2	I
Geen nadere toelichting		
1.2 Openbare orde en veiligheid	386	I
Dit saldo bestaat uit meerdere voordelige verschillen > 10K: bijzondere wetten 15 Project leerlingalert 67 De helft is ingezet als dekking salariskosten. Veilige woon- en leefomgeving 24 Door Corona zijn vele acties en bijeenkomsten niet doorgegaan. De Week van Respect heeft bijvoorbeeld in een zeer minimale vorm plaatsgevonden en bijeenkomsten rondom alcohol en drugs konden niet plaatsvinden. Saldo CTB gelden 68 (zie paragraaf COVID-19 in tabel onderdeel 4 VGGM-CTB begrepen in het bedrag van 112K.) Integriteit en veiligheid 27 Het Rijksbudget antidiscriminatievoorziening is vanaf 2021 aan de begroting toegevoegd. Deze middelen worden vanaf 2022 beschikbaar gesteld aan antidiscriminatie-voorzieningen. Bijdrage gemeente Doesburg 27 Dit betreft een bijdrage in de opleidingskosten van de boa's. De totale opleidingskosten vallen onder programma 6. Salariskosten 143 Overig 15		
0.10 Mutaties reserves	0	I / S
Geen nadere toelichting		
Totaal	**264**	

6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Bij het vaststellen van de uitgangspunten voor deze begroting (kadernota) is besloten tot een samenvoeging van de programma's: 6 Financiën, 7 Overhead en 8 Algemene dekkingsmiddelen tot programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

De reden hiervoor is dat met deze programma's, in tegenstelling tot de programma's 1 t/m 5, geen specifieke beleidsdoelen of maatschappelijke effecten worden beoogd maar dat de voorgeschreven taakvelden van deze programma's een meer financieel-technisch karakter hebben.

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.4 Overhead • 0.5 Treasury • 0.61 OZB-woningen • 0.62 OZB niet-woningen • 0.63 Parkeerbelasting • 0.64 Belasting overig • 0.7 Algemene uitkering • 0.8 Overige baten en lasten	• 16-1 t/m 16-10, 16-A en 16-B

* Sustainable Development Goals, zie SDG-bijlage voor een nadere toelichting

1. Wat hebben we bereikt?

Uitgangspunt voor dit programma is het waarborgen van een solide financiële positie van de gemeente blijkend uit een evenwichtige en sluitende (meerjarige)begroting in combinatie met een voldoende reservepositie. Eventuele nadere doelen en/of randvoorwaarden zijn opgenomen in de volgende paragrafen:

A. Lokale heffingen (taakveld 0.61 t/m 0.64);
D. Financiering (taakveld 0.5);
E. Bedrijfsvoering (taakveld 0.4).

In 2021 hebben we diverse inspanningen verricht om de financiën weer verder op orde te krijgen. Door invulling van diverse ombuigingen en 'strak aan de wind te zeilen' hebben we de financiële situatie weten te verbeteren. Voorliggende jaarstukken 2021 laten een voordelig rekeningresultaat zien en de saldi in meerjarenperspectief 2022-2025 (zie Programmabegroting 2022) vertonen weer begrotingsoverschotten. Hiermee hebben we meer grip gekregen op onze financiën. Deze lijn trekken we door in komende jaren.

Voor het overige bestaat dit programma uit vooral financieel-technische (voorgeschreven) 'taakvelden' en kent verder geen beleidsinhoudelijke doelstellingen.

Ten aanzien van overhead schrijft het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording: voorschriften m.b.t. administratieve verwerking) voor dat de kosten hiervoor afzonderlijk zichtbaar worden gemaakt ten behoeve van een vergelijking met andere (vergelijkbare) gemeenten. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Feitelijk gaat het dan om zowel salariskosten van management en ondersteunende teams (zoals financiën) maar ook om kosten voor ICT, huisvesting, materieel, enz.

Dit programma is, conform BBV, bedoeld om afzonderlijk inzicht te bieden in de volgende algemene dekkingsmiddelen, bestaande uit:

- de uitkering uit het gemeentefonds(algemene uitkering);
- lokale heffingen;
- dividenden;
- overige algemene dekkingsmiddelen.

2. Wat hebben we hiervoor gedaan?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1 (B)	Een sluitend meerjarig perspectief;
1 (R)	In 2021 hebben we bij de kadernota 2022 de raad beleidsmatige en financiële kaders voorgelegd te hanteren bij de (meerjaren)begroting 2022(-2025). Beide documenten zijn afgelopen jaar door de raad vastgesteld en dit heeft geleid tot een sluitend meerjarig financieel perspectief. De voordelige begrotingssaldi zijn naderhand nog positief bijgesteld naar aanleiding van de septembercirculaire gemeentefonds. Met de begrotingsoverschotten zijn we in staat om de noodzakelijke verbetering van onze vermogenspositie te realiseren.
2 (B)	De kengetallen zoals opgenomen in het onderdeel "Financiële positie van de Financiële Begroting" vallen onder de categorie minst risicovol;
2 (R)	Alle kengetallen, m.u.v. de solvabiliteit, laten een score zien die thuishoort bij categorie A (minst risicovol). De netto schuldquote is positief ontwikkeld en scoort onder de 90% en verschuift daardoor van categorie B (bij begroting 2022) naar A. De overige kengetallen zijn redelijk stabiel gebleven. De solvabiliteitsratio is iets verbeterd ten opzichte van de begroting 2021. De score is echter nog steeds lager dan 20% en valt daarmee in categorie C (meest risicovol). De komende jaren zullen onze inspanningen erop gericht moeten zijn om het weerstandsvermogen te vergroten en daarmee ook onze solvabiliteitspositie te verbeteren. Zie ook nadere toelichting in paragraaf weerstandsvermogen.
3 (B)	De tarieven voor afvalstoffenheffing en de rioolrechten zijn 100% kostendekkend;
3 (R)	Over 2021 komt de kostendekkendheid afvalstoffenheffing uit op 96%. Dit is iets lager dan begroot (100%) i.v.m. hogere directe kosten, overhead kwijtschelding en BTW. De kostendekkendheid riolering bedraagt 100% . In 2021 is een voordelig resultaat van € 414.900 toegevoegd aan de voorziening onderhoud riolering. Het per saldo voordelige effect ten opzichte van de begroting is met name het gevolg van lagere kosten op de onderdelen rente, kwijtschelding en BTW.
4 (B)	De OZB stijgt met maximaal met het inflatiepercentage.
4 (R)	In 2021 zijn de OZB-tarieven met 1,5% verhoogd. De gemiddelde inflatie (Consumentenprijsindex) over 2021 bedroeg 2,7%.
5 (B)	In de tussentijdse rapportage (de zomerrapportage) bewaken wij de financiële resultaten van de lopende begroting en brengen wij de consequenties daarvan in beeld voor de meerjarenbegroting;
5 (R)	Bij de Zomer- en Herfstrapportage 2021 en Eindejaarprognose hebben we de financiële bijstellingen op de lopende begroting in beeld gebracht. Daarbij is aangegeven in hoeverre bijstellingen structureel van aard zijn. Een apart geactualiseerd overzicht van de meerjarenbegroting is daar niet in opgenomen. Deze actualisatie is het afgelopen jaar tot uitdrukking gebracht in de kadernota en begroting 2022.
6 (B)	Bij belangrijke beslissingen met grote financiële consequenties geven wij de impact daarvan op de kengetallen weer;
6 (R)	Dit was het afgelopen jaar niet van toepassing. De geactualiseerde kengetallen zijn in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2022 weergegeven.
7 (B)	In de begroting maken we inzichtelijk in hoeverre sprake is van kostendekkende heffingen/rechten en hoe de tarieven zich ontwikkelen.
7 (R)	Hieraan hebben we invulling gegeven bij de paragraaf lokale heffingen van de begroting 2022.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden

waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Bedrijfsvoeringsorganisatie de Connectie
- Gelders Archief
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Alliander.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Primi-tieve begroting	Gewijzig-de begro-ting	Rekening	Saldo
	2020	2021	2021	2021	2021
Lasten					
0.4 Overhead	16.670	14.691	16.445	18.360	-1.915
0.5 Treasury	73	-219	-219	73	-292
0.61 OZB woningen	713	730	730	714	16
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	348	534	2.767	1.195	1.573
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	1	0	0	1	-1
subtotaal	17.805	15.736	19.723	20.343	-620
Baten					
0.4 Overhead	956	314	599	1.023	424
0.5 Treasury	506	725	585	533	-52
0.61 OZB woningen	6.271	6.671	6.671	6.828	157
0.62 OZB niet-woningen	2.274	2.299	2.299	2.442	144
0.63 Parkeerbelasting	5	54	54	4	-49
0.64 Belastingen overig	216	227	227	251	24
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	79.209	78.873	82.255	84.408	2.153
0.8 Overige baten en lasten	288	0	0	430	430
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	1	1
subtotaal	89.726	89.162	92.689	95.922	3.232
Saldo van baten en lasten	71.921	73.426	72.966	75.579	2.613
Reserves					
Toevoeging	194	0	0	132	-132
Onttrekking	647	3	866	205	-662
Resultaat	72.374	73.429	73.833	75.651	1.819

Specificatie Algemene Dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)	Rekening	Begroting	Gewijzigde begroting	Rekening
	2020	2021	2021	2021
Alg. uitkering gemeentefonds	79.209	78.873	82.255	84.408
Onroerend zaakbelasting	8.545	8.970	8.969	9.270
Hondenbelasting	216	227	227	251
Toeristenbelasting	99	273	273	172
Forensenbelasting	90	55	55	68
Dividend Alliander	49	49	49	40
Dividend BNG	237	475	335	338
overig dividend	0	0	0	0
Overige dekkingsmiddelen	195	195	195	114
Totaal baten (per saldo)	**88.640**	**89.117**	**92.358**	**94.661**

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2021 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2021 per saldo € 1,9 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

6. Overhead en Algemene Dekkingsmiddelen

Taakveld (afwijkingen per taakveld => 50.000 saldo baten en lasten)	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
0.4 Overhead	-1.491	I

Connectie: - 481
Dit saldo bestaat uit de volgende nadelige posten:

resultaatbestemming 2020 volgens jaarrekening Connectie 2020	48
Kostenverhogende BTW. Deze kosten worden niet begroot	114
Bijdrage CAO en pensioenontwikkelingen Connectie 2020	136
Bezuiniging Rheden Financieel Stabiel niet gerealiseerd	93
Kosten overname bestuurssecretariaat	45
Kaderwijziging Connectie 2020 2x verwerkt: te corrigeren in 2022	41
Overig < 25	4

ICT - 103
Hier staat een onttrekking tegenover uit de reserve nog te besteden gemeentelijke budgetten, namelijk 76K office en 27K informatiemanagement.

Frictiekosten - 52
Deze kosten worden geheel gedekt uit de reserve frictiekosten.

Budget thuiswerkplek + 90
Bij de zomerrapportage is incidenteel budget aan de begroting toegevoegd dat bedoeld is als vergoeding voor de inrichting van een thuiswerkplek voor de medewerkers. Niet alles is in 2021 besteed. Het resterende budget is bedoeld voor aanvragen in 2022.

Facilitaire kosten gemeentehuis - 57
Dit nadelige resultaat bestaat uit meerdere bedragen, o.a. hogere lasten gas - 27.

Salariskosten: -777K. Hiervan is binnen dit programma 92K gedekt uit stelpost salarissen taakveld 0.8 overige baten en lasten en 95K uit Coronabudget, eveneens taakveld 0.8. De salariskosten worden verder toegelicht bij programma Bedrijfsvoering. Overig < 25K - 111		
0.5 Treasury	-343	
Het tekort wordt grotendeels veroorzaakt door een nadeel op de toegerekende rente van 590K. In de begroting 2021 is rekening gehouden met een percentage van 0,91% voor rentetoerekening aan de activa. Het rentepercentage bedraagt echter 0,43%. Dat levert een nadeel op van 590K. Daarnaast is sprake van een voordelig resultaat op de betaalde rente van 253k. Het voordelig resultaat op de betaalde rente is te splitsen in rente kasgeldleningen 75K (negatieve rente kasgeldleningen) en rentekosten langlopende leningen 178K. Overig < 25K - 6		
0.61 OZB woningen	173	I
Zoals reeds toegelicht in de eindejaarsprognose 2021 is er sprake van een voordelig resultaat op de OZB-opbrengsten. Het voordelige effect op de Onroerende zaakbelasting is vooral het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. In de eindejaarsprognose was reeds genoemd dat het totale voordeel op de OZB-opbrengsten 317K zou bedragen, verdeeld over woningen en niet-woningen. Dat is onder te verdelen in 157K OZB woningen, 16K lagere uitvoeringskosten wet WOZ en 144K OZB niet-woningen, zoals hieronder vermeld.		
0.62 OZB niet-woningen	144	I
Zie toelichting OZB woningen.		
0.63 Parkeerbelasting	-49	I
Geen nadere toelichting.		
0.64 Belastingen overig	24	I
Geen nadere toelichting.		
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	2.153	I
Dit verschil bestaat uit twee bedragen: 74K betreft een afrekening over vorige jaren. 2.079K is het totaal van de saldi van de september- en decembercirculaire 2021, namelijk 839K en 1.213K. Het grootste deel heeft betrekking op Coronamiddelen, namelijk 1.491K en dekt de uitgaven binnen andere programma's. Zie de toelichting in paragraaf Covid-19.		
0.8 Overige baten en lasten	2.003	I
Dit voordelig resultaat is als volgt opgebouwd: Het saldo op de post algemene dekkingsmiddelen wordt voor een groot deel (€ 1.753K) veroorzaakt door onderuitputting op middelen Covid-19. Een totale toelichting van de ontvangen en bestede middelen Covid-19 is in de betreffende paragraaf weergegeven. Stelpost prijsstijging 104 K Deze post dient als dekking voor prijsstijgingen binnen andere programma's. Toevoeging aan voorziening dubieuze debiteuren - 167 K Eindheffing WKR (werkkostenregeling) 2021 - 53 K Beheerskosten SVN t/m 2021 -52 K		

SVN correctie renteopbrengst voorgaande jaren 318 K Afstemming boekwaarde SVN 31-12-2021 112 K Overig -12K		
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	I / S
Geen nadere toelichting.		
0.10 Mutaties reserves	-794	I
Mutaties reserve nog te besteden gemeentelijke budgetten: naar reserve vergoeding thuiswerkplekken - 90K onttrekking reserves Office en informatiemanagement 103K onttrekking reserve frictiekosten 52K Geen onttrekking aan reserve COVID-19 (budget 2020) -863K Overig 4K.		
Totaal	**1.819**	

Paragrafen

Lokale Heffingen

De lokale heffingen maken een substantieel deel uit van de inkomsten van een gemeente. Voor het heffen van belastingen en retributies is er sprake van een financiële noodzaak, aangezien het Rijk bij haar bepaling van de algemene uitkering uitgaat van de mogelijkheid om eigen inkomsten te genereren. Bij de tariefberekeningen houdt de gemeente rekening met de jaarlijkse inflatoire effecten.

Voor de diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zo geldt voor retributies dat de opbrengsten maximaal 100 % van de kosten mogen bedragen. Voorbeelden van deze retributies zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor overige lokale heffingen heeft de gemeente een grotere beleidsvrijheid in de bepaling van de tarieven.

Werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen ten opzichte van de begroting (inclusief begrotingswijzigingen en kwijtscheldingen).

	2021 begroting	2021 jaarrekening	Verschil	Mutatie(%)
Onroerende zaakbelastingen	8.958	9.262	304	3,4%
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	4.188	4.183	-5	-0,1%
Rioolheffing	4.392	4.312	-81	-1,8%
Bouwleges	450	627	177	39,4%
Parkeerbelastingen	4	4	0	0%
Hondenbelasting	213	238	26	12%
Toeristenbelastingen	273	172	-101	-36,8%
Secretarieleges	399	362	-37	-9,4%
Begraafrechten	501	752	251	50,0%
Forensenbelasting	55	68	13	24,0%
Marktgelden	34	6	-28	-81,5%
Overige heffingen/leges	55	92	37	162,5%
Totaal	**19.521**	**20.079**	**558**	**2,86%**

Ten opzichte van de begroting na wijziging vallen de opbrengsten uit lokale heffingen in 2021 € 558.000 hoger uit. De afwijkingen van € 50.000 of hoger worden hieronder nader toegelicht.

<u>Onroerende zaakbelastingen, € 304.000 voordeel</u>
Het voordelige effect op de OZB is met name het gevolg van een hogere WOZ waarde dan waarmee in de begroting 2021 rekening is gehouden. Meeropbrengst OZB bij niet-woningen bedraagt € 144.000 en bij woningen is dit € 157.000. Daarnaast iets minder verleende kwijtschelding (€ 4.000).

<u>Rioolheffing, € 81.000 nadeel</u>
Naar verwachting is het waterverbruik lager geweest dan waarmee op begrotingsbasis rekening is gehouden.

<u>Bouwleges, € 177.000 voordeel</u>
In 2021 is er sprake van een meeropbrengst bouwleges van € 177.000

Toeristenbelasting, € 101.000 nadeel
In het jaar 2021 zijn de aangiftes over het jaar 2020 opgelegd. Er zal voor het jaar 2020 nog ca. € 20.000 worden opgelegd. Het aantal overnachtingen is in 2021 aanzienlijk lager geweest als gevolg van corona.

Begraafrechten, € 251.000 voordeel
Op het product begraafplaatsen zijn in 2021 hogere legesopbrengsten gerealiseerd van totaal € 251.000. Om de toekomstige kosten te dekken is de meeropbrengst grotendeels gestort in de voorziening begraafplaatsen.

Gehanteerde tarieven 2021

Onderstaand, de door de raad vastgestelde tarieven zoals deze in 2021 zijn gehanteerd.

OZB uitgedrukt in percentage van onroerende zaak		
Woningen	- eigenaar	0,1309%
Niet-woningen	- eigenaar	0,2776%
	- gebruiker	0,1921%

Afvalstoffenheffing	
Basisbedrag	36,10
140 l container	162,12
180 l container	206,81
240 l container	273,27
Verzamelcontainer	162,12

Reinigingsrecht	
Tarief	215,12

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	Begroot in 2021	Werkelijk in 2021
7.3 Afval	3.223.751	3.325.625
0.4 Overhead	78.990	86.422
0.5 Rente	3.833	3.296
0.64 Belastingen overig	110.000	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	59.243	60.000
6.3 Inkomensregelingen	175.200	236.004
Btw compensatie	649.232	773.031
Totale kosten	4.229.913	4.524.042
Opbrengst heffingen	4.230.000	4.359.369
Dekkingspercentage	100%	96,36 %

De hogere lasten in vergelijking met de begroting worden veroorzaakt door hogere: directe kosten, overhead, kwijtschelding en BTW.

Rioolheffing		
Eigenaar		70,89
Gebruiker	< 300 m3	126,50
	300-999 m3	357,94
	1000-9999 m3	2.956,55
	> 9999 m3	23.237,02

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroot in 2021	Werkelijk in 2021
7.2 Riolering	2.266,016	2.719.152
1.4 Overhead	697.500	763.151
0.5 Rente	730.550	182.345
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer en vervoer	124.590	124.590
6.3 Inkomensregelingen	180.000	160.196
Btw compensatie	376.929	366.445
Totale kosten	4.533.585	4.473.880
Opbrengst heffingen	4.534.000	4.472.457
Dekkingspercentage	100%	100%

In 2021 is het positieve resultaat van € 414.900 op het product riolering toegevoegd aan de voorziening onderhoud riolering. Het per saldo voordelig effect van het jaar 2021 ten opzichte van de begroting is met name het gevolg van lagere kosten op de onderdelen rente, kwijtschelding en BTW.

Toeristenbelasting	
Overnachtingen	2,00
Seizoenstandplaatsen	245,00
Jaarstandplaatsen	291,20

Forensenbelasting	
Basistarief	295,57
Opslag	1,13

Hondenbelasting	
1e hond	63,84
2e hond	73,68
3e hond	83,28
4e hond	92,88
5e hond	102,60

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland houdt de jaarlijkse ontwikkeling van de lokale lasten per gemeente bij. Op basis van deze cijfers kan een vergelijking gemaakt worden tussen de lokale lastendruk van naburige gemeenten. In onderstaande overzichten is de lastendruk 2021 van de gemeente Rheden

weergegeven in vergelijking tot diverse Gelderse gemeenten. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het Provinciaal gemiddelde.

De gemeentelijke lasten zijn lager dan de lasten in bijna alle hieronder genoemde Gelderse gemeenten en ligt ruim onder het provinciale gemiddelde.

	OZB		afvalstoffenheffing		rioolrechten		totale belastingdruk	
Gemeente	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**
Arnhem	340	342	105	109	105	106	549	557
Renkum	230	284	123	128	128	135	481	547
Bronckhorst	210	216	108	130	126	131	443	477
Zutphen	239	278	106	109	90	82	434	470
Lingewaard	251	266	91	100	101	103	443	469
Zevenaar	243	281	83	81	104	106	430	468
Brummen	243	277	68	71	118	120	429	467
Provinciaalgemiddelde	**257**	**270**	**87**	**96**	**97**	**98**	**441**	**464**
Doetinchem	226	230	101	131	99	103	426	464
Rozendaal	257	262	94	101	92	93	443	456
Duiven	233	251	88	99	98	100	419	450
Doesburg	190	194	134	137	109	111	432	442
Westervoort	175	207	101	109	104	106	380	422
Rheden	**192**	**205**	**103**	**99**	**107**	**104**	**402**	**408**
Overbetuwe	158	174	108	111	47	43	314	328

Bron: https://ftgelderland.databank.nl/
* De begrotingen van gemeenten dienen voor de provincie als basis voor de publicatie van bovenstaande cijfers. Door amendementen en begrotingsbijstellingen kunnen deze cijfers in enige mate afwijken.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Hierbij hanteren we een grens van 100% van de uitkeringsnorm. Kwijtschelding is in 2021 mogelijk voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (gedeeltelijk). Daarnaast ook voor de leges van een ID-kaart of voor hondenbelasting (gedeeltelijk).

In 2021 is in totaal voor een bedrag van € 422.000 aan kwijtschelding verleend. Dit bedrag is hoger dan het begrote bedrag van € 379.000.

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid en het voorzieningenniveau van onze inwoners in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie. De normen worden zoveel mogelijk aangesloten op de richtlijnen van de provinciaal toezichthouder.
De kengetallen zijn bedoeld om in relatie tot elkaar te beschouwen. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om één individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie. Het risicoprofiel wordt bepaald en gepresenteerd aan de hand van de grootste financiële risico's.

Risicoprofiel

Overzicht van de grootste risico's:

nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Gezien de hoeveelheid maatregelen en het zachtere karakter van een aantal maatregelen, bestaat het risico dat niet alle ombuigingen worden gerealiseerd.	25%	1.000.000	19%
2	Herverdeling gemeentefonds	50%	870.000	17%
3	Mogelijke hogere uitgaven voor jeugdzorg. De budgetten hiervoor zijn bijgesteld, maar de kans bestaat dat een nadere bijstelling nodig zal zijn.	50%	500.000	10%
4	Kosten voor klimaatadaptatie (DPRA)	50%	500.000	10%
5	Kosten implementatie Omgevingswet	25%	500.000	10%
6	Beheer openbare ruimte: Mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen.	75%	500.000	10%
7	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen i.v.m. mogelijke negatieve exploitatie	25%	250.000	5%
8	Het betreft hier een standaard risico met betrekking tot de P-wet: 1. Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijk gemiddelde. 2. Tegenvallende inkomsten van het Rijk.	50%	250.000	5%
9	Door nieuwe, vaak meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende.	50%	250.000	5%

10	Hogere bijdrage Scalabor	25%	50.000	1%
11	Overige risico's	10%	500.000	10%
	Totaal risicoprofiel 2021		**5.170.000**	**100%**

Toelichting op de kolommen
De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5–10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is een inschatting van het maximale financiële effect van het betreffende risico. De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 10 risico's 90% uitmaken van alle mogelijke risico's. Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de begroting 2022 (laatste bijstelling) is de omvang van het risicoprofiel verlaagd van afgerond € 6 miljoen naar € 5,2 miljoen. Hieronder geven we een toelichting op de top 10 risico's.

1. Ombuigingen
Conform eerdere inventarisatie houden we er rekening mee dat we mogelijk niet alle bezuinigingsmaatregelen kunnen realiseren. Het risicobedrag is ongewijzigd t.o.v. de recente inschatting bij de Programmabegroting 2022.

2. Herverdeling gemeentefonds
In de begroting 2022 is rekening gehouden met een nadelig effect van € 15 per inwoner in 2023 en € 25 per inwoner in 2024 en 2025. Op basis van meest actuele uitwerkingen van de herverdeling zou het nadeel voor Rheden in jaarschijf 2025 kunnen uitkomen op € 45 per inwoner (en € 50 in 2026). Dit is afgerond € 870.000. Aangezien er nog geen definitieve uitspraak is over de herverdeling gemeentefonds hebben we de ramingen van de algemene uitkering gebaseerd op de uitgangspunten zoals vermeld in de kadernota 2022. Het risicobedrag is ongewijzigd t.o.v. Programmabegroting 2022.

3. Hogere uitgaven jeugdzorg
De afgelopen jaren hebben de kosten van jeugdzorg het beschikbare budget overschreden. We hebben daarop de betreffende budgetten opgehoogd. Meest recentelijk bij de begroting 2022 is het budget bijgesteld naar het niveau van de herfstrapportage 2021. We hebben een aantal aanvullende beheersingsmaatregelen genomen, die naar verwachting in 2022 en verder hun effect gaan krijgen. Hiertoe behoren met name lumpsumafspraken met zorgaanbieders en een overeenkomst voor de Sociale Basis. Daarnaast investeren we in sturingsinformatie om op termijn meer inzicht in de kosten te krijgen en eerder in staat zijn om bij te sturen. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat er altijd een restrisico blijft bestaan, omdat onze invloed door autonome ontwikkelingen beperkt is. Die ontwikkelingen kunnen betrekking hebben op aantallen, duur en aard van de zorgbehoefte. Feit blijft dat er sprake is van zorgplicht en als er recht is op zorg dan

hebben we die te leveren. Het risicobedrag is ongewijzigd t.o.v. Programmabegroting 2022.

4. Klimaatadaptatie
In de begroting 2022 is bij programma 4 Duurzaamheid melding gemaakt van diverse werkzaamheden die nodig zijn in het kader van klimaatadaptatie. Hiervoor zijn op dit moment nog onvoldoende middelen beschikbaar. Hoeveel de hiermee gemoeide kosten zullen bedragen is nu nog niet bekend, maar deze zullen wel substantieel zijn. De hiervoor ingeschatte risicopost van € 500K is ongewijzigd t.o.v. Programmabegroting 2022.

5. Omgevingswet
Bij de 1e begrotingswijziging 2022 (Raad 22 feb 2022) is ter dekking van de implementatiekosten – op basis van geraamde kosten van € 2,6 miljoen in 2021 en 2022 - door de raad een aanvullend krediet van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld. Zoals gemeld bij die betreffende begrotingswijziging is er nog sprake van diverse onzekerheden en zijn de kosten voor de periode 2023 en verder nog niet bekend. Voorzichtigheidshalve ramen we nog een risicobedrag van € 500K. Dit is een halvering van het risicobedrag genoemd in de Programmabegroting 2022.

6. Beheer openbare ruimte
In de Programmabegroting 2022 hadden we een risicobedrag van € 250K vermeld voor mogelijke meerlasten als gevolg van prijsstijgingen bouwmaterialen en grondstoffen. Door de recente forse toename van inflatie is dit risicobedrag verdubbeld in voorliggende paragraaf naar € 500K.

7. Gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen
In de afgelopen jaren zijn er voor de meeste GR-en en verbonden partijen weinig substantiële verhogingen van de verschuldigde gemeentelijke bijdragen geweest. Het risicobedrag is daarom verlaagd van € 500K (inschatting bij begroting 2022) naar € 250K.

8. Participatiewet
In de afgelopen jaren hebben we in de jaarrekening bij de lasten en baten (rijksbijdrage) m.b.t. de uitvoering van de Participatiewet geringe financiële voordelen kunnen verantwoorden. Dit laat onverlet dat er op dit onderdeel sprake blijft van een standaardrisico op meerkosten inzake uitkeringslasten en op een lagere rijksbijdrage. Het risicobedrag is bijgesteld van € 500K (inschatting bij begroting 2022) naar € 250K.

9. Personele inzet
Deze risico-inschatting is ongewijzigd t.o.v. de raming bij de Programmabegroting 2022. Het risicobedrag van € 250K sluit aan bij de gemelde overschrijding op salariskosten in voorliggende jaarrekening 2021.

10. Scalabor
De verschuldigde bijdrage aan Scalabor was in de afgelopen jaren lager dan begroot. Om die reden is het risicobedrag bijgesteld van € 100K (inschatting bij begroting 2022) naar € 50K.

In deze inventarisatie is conform de begroting 2022 een stelpost van € 500K opgenomen voor diverse overige risico's. Bijvoorbeeld voor mogelijke rekeningtekorten en diverse nog nader te kwantificeren risico’s. Hierbij verwijzen we naar de gemelde risico’s in de paragraaf Weerstandsvermogen van de Programmabegroting 2022 (nummer 13 van de risico-inventarisatie).

Beheersmaatregelen
Uit de beschrijving van de risico's kunt u opmaken dat diverse risico's grotendeels door ons niet te beheersen zijn omdat ze buiten onze invloedssfeer liggen, dat geldt vooral voor de risico's 2, 3 en 5 t/m 9. Voor alle risico's geldt dat we sturen op die onderdelen waar we wel invloed op hebben, dat is echter nog geen garantie dat de risico's zich niet voor zullen doen. Het verder uitwerken en implementeren van beheersmaatregelen is onderdeel van het groeiproces om te komen tot een professioneel niveau van risicobeheersing. Dit groeiproces moet het mogelijk maken om bewust om

te gaan met risico's en hiervoor in gesprek te gaan welke maatregelen we treffen en welke risico's we accepteren.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geoormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	**Omvang**
Risicoreserve (stand jaarrekening 2021)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand jaarrekening 2021)	€ 8.197.543
Resultaat 2021 (na bestemming)	€ 511.000
Begrotingssaldo 2022	€ 1.634.000
Inzet AR voor implementatie omgevingswet (1e wijz.'22)	€ -1.528.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 12.107.753

De standen van de algemene en de risicoreserve betreffen de saldi zoals in deze jaarrekening opgenomen conform het overzicht reserves. We houden bij het bepalen van de weerstandscapaciteit al rekening met het voorstel om een aantal niet bestede budgetten over te hevelen naar 2022. Hierdoor komt er per saldo € 511.000 ten gunste van de algemene reserve waarmee de weerstandscapaciteit uitkomt op € 12,1 miljoen. Dit is € 0,8 miljoen hoger ten opzichte van de meeste recente herziening van de weerstandscapaciteit (begroting 2022).

Algemene reserve
De algemene reserve is meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves. Om die reden komt ook de (vrij te besteden) algemene reserve in aanmerking voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit
Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar100% kostendekkendheid wordt gestreefd. Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de OZB. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat maximaal de inflatiecorrectie wordt gehanteerd. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten omdat deze door dat uitgangspunt momenteel feitelijk niet aanwezig is.

Voor de hoogte van de OZB geldt overigens ook geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele “artikel 12-aanvraag”, dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rheden afgerond € 3 miljoen.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandsratio	jaarrekening 2020	jaarrekening 2021
Totale weerstandscapaciteit	11.515.753	12.107.753
Risicoprofiel	6.095.000	5.170.000
Weerstandsratio	1,9	**2,3**

Weerstandsratio
Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Weerstandratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie
Het risicoprofiel is ten opzichte van de begroting 2022 (laatste herziening) gedaald met in totaal € 0,9 miljoen. De weerstandscapaciteit is toegenomen met € 0,8 miljoen.
Als gevolg van deze mutaties stijgt de weerstandsratio hierdoor van 1,9 (stand begroting 2022) naar 2,3 en krijgt daarmee de kwalificatie 'uitstekend'. Deze waardering is echter onvoldoende om ook de solvabiliteit al op het gewenste niveau te brengen (zie duiding hieronder bij onderdeel 'Kengetallen'). Van belang daarvoor blijft dat we de komende jaren rekeningoverschotten creëren en daarmee onze algemene reserve kunnen verhogen.

Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Kengetallen:	Rekening 2020	Begroting 2021	Rekening 2021	Cat.
Netto schuldquote	68%	81%	66%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	65%	77%	62%	A
Solvabiliteitsratio	19%	14%	17%	C
Structurele exploitatieruimte	0,16%	-1,30%	1,80%	A
Grondexploitatie	0,29%	0%	0,18%	A
Belastingcapaciteit	90%	90%	90%	A

Toelichting
<u>Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen</u>
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de

gemeente in de gevarenzone. Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen
Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie
Alle kengetallen, m.u.v. de solvabiliteit, laten een score zien die thuishoort bij categorie A (minst risicovol). De netto schuldquote is positief ontwikkeld en scoort onder de 90% en verschuift daardoor van categorie B (bij begroting 2022) naar A. De overige kengetallen zijn redelijk stabiel gebleven.
De solvabiliteitsratio is iets verbeterd ten opzichte van de begroting 2021. De score is echter nog steeds lager dan 20% en valt daarmee in categorie C (meest risicovol). De komende jaren zullen

onze inspanningen erop gericht moeten zijn om het weerstandsvermogen te vergroten en daarmee ook onze solvabiliteitspositie te verbeteren.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Inleiding
De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit een aantal kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) die dienen onderhouden te worden om de continuïteit te kunnen waarborgen.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het onderhouden van kapitaalgoederen legt een grote claim op de begroting. Transparantie ten aanzien van de uitvoering en risico's is derhalve van groot belang. Het onderhoud van de diverse vakgroepen zal de komende jaren zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten worden uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening
In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Ter informatie zijn hieronder de bepalingen van de BBV en de 'financiële verordening gemeente Rheden' opgenomen die de inhoud van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bepalen. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
Artikel 12
De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat tenminste de volgende kapitaalgoederen:

- Riolering en Water;
- Wegen;
- Openbare Verlichting;
- Gebouwen;
- Groen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Financiële verordening gemeente Rheden
Artikel 18, lid 1
Het college biedt tenminste eens in de raadsperiode van vier jaar de diverse nota's voor het onderhoud van de openbare ruimte aan. Deze nota's geven het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, riolering, wegen, kunstwerken/straatmeubilair en onderhoud gebouwen en eveneens de normkostensystematiek en het meerjarig budgettair beslag. De raad stelt de nota's vast. Indien een ruimere periode wordt gehanteerd dan vier jaar dan zal het college de raad informeren.

Artikel 18, lid 2
Bij de begroting en het jaarverslag doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over:
☐- de beschikbare nota's en de beleidsuitgangspunten betreffende het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de hieruit voortvloeiende financiële consequenties;
- ☐de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Openbare Ruimte

In 2018 heeft de Raad het Watertakenplan vastgesteld. Het afvalwatertakenplan (voorheen GRP) 2018 t/m 2022 is samen met de partners gemeente Bronkhorst, Doesburg en Rheden en het Waterschap Rijn en IJssel opgesteld

In het watertakenplan hebben gemeenten en het Waterschap een gezamenlijke visie opgesteld en uitgewerkt voor de riolering en zuivering: Het Watertakenplan Olburgen beschrijft het beleid en planning voor de periode 2018 t/m 2022. De drie gemeente en het Waterschap werken samen om hun inspanning op elkaar af te stemmen, van elkaar te leren gezamenlijke projecten te ondernemen. Zodoende kunnen we effectiever en efficiënter werken.

De taken die binnen een integrale planning op elkaar afgestemd worden zijn: rioleringswerkzaamheden, weg- en groenonderhoud, openbare verlichting, verkeersveiligheid, woningbouwplannen en het aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden en slechtzienden.

De werkzaamheden voortkomend uit het Watertakenplan en woningbouwplannen zijn leidend Het betreft hier werken waar een wettelijke termijn aan gesteld is, waar politiek een duidelijke prioriteit ligt of waar veiligheidsaspecten mee gemoeid zijn.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen.

Riolering en water

Riolering en water Kerncijfers

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Vrijverval	243.436 m1	243.756 m1
Infiltratieriool	20.516 m1	22.547 m1
Persleiding	35.976 m1	38.515 m1

KADERS
Uw raad heeft in januari 2018 het Watertakenplan Olburgen vastgesteld. In dit Watertakenplan is het meerjarenplan en de financiële onderbouwing vastgesteld.

Financiële consequenties
In onderstaand overzicht is een vergelijking gemaakt tussen de begrote en werkelijke kosten en baten die verband houden met riolering.

Post	Begroting 2021	Werkelijk 2021	Verschil
Baten			
Baten rioolheffing	4.572.000	4.472.457	-99.543
Kwijtschelding rioolheffing	-180.000	-160.196	19.804
Per saldo inkomsten	**4.392.000**	**4.312.261**	**-79.739**
Lasten:			
Rente	730.550	182.345	548.205
Afschrijving	828.780	834.870	-6.090
Totaal rente en afschrijving	1.559.330	1.017.215	542.115
exploitatie werkzaamheden	2.266.016	2.719.152	-451.136
Totaal lasten	**3.825.346**	**3.736.367**	**90.979**
Btw compensatie	-376.929	-366.445	10.484
Overig			
Per saldo mutatie	**189.725**	**209.449**	**-21.724**

Wegen

Kerncijfers	
Asfalt	1.119.123 m²
Elementen	1.231.117 m²
Beton	63.862 m²
Overig	26.371 m²

KADERS
In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

Op basis van inspecties, genoemd totaaloverzicht en de landelijke CROW-norm wordt per jaar een jaarprogramma vastgesteld en uitgevoerd.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Verloop reserve Beheerplan onderhoud wegen	
Saldo 1-1-2021	1.825.922
Onttrekking 2021 - naar voorziening wegen	1.825.922
Saldo 31-12-2021	0

Bij het vaststellen van het Beheerplan Wegen 2021-2025 is ook het besluit genomen de reserve beheerplan onderhoud wegen om te zetten naar een voorziening beheerplan onderhoud wegen, conform de geldende BBV-voorschriften.

Verloop voorziening Beheerplan onderhoud wegen	
Saldo 1-1-2021	0
Toevoeging 2021	1.825.922
Onttrekking 2021	58.874
Saldo 31-12-2021	1.767.048

Openbare Verlichting

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Lichtmasten	7.064	7.048
Armaturen	7.406	7.285
Lichtbronnen	7.456	7.402

Kaders:
Beleidsplan openbare verlichting die in 2021 is vastgesteld.

Risico's:
Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt als of de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht. Het oplossen van deze storingen kost vaak veel tijd door de beperkte aantallen meetwagens die noodzakelijk zijn.

Verloop reserve vervanging straatverlichting	
Saldo 1-1-2021	168.580
Onttrekking 2021	113.473
Saldo 31-12-2021	55.107

Groen en spelen

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Kerncijfers beplanting en gazons	151 ha	157 ha
Bomen	12.980 st	13.265 st
Speelplaatsen/speeltoestellen	90 st / 412 st	80 st / 424 st

In 2020 is de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte en de actualiteitenrapportage vastgesteld. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld, de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Aansluitend is in 2021 het integraal beheerplan openbare ruimte vastgesteld, met daaronder het beheerplan wegen, groen en spelen.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Financiële consequenties

Spelen
Voor het budget spelen is een reserve ingesteld.

Verloop reserve Spelen	
Saldo 1-1-2021	396.307
Toevoeging 2021	94.747
Onttrekking 2021 - naar voorziening spelen	491.054
Saldo 31-12-2021	0

Bij het vaststellen van het Beheerplan Spelen 2021-2025 is ook het besluit genomen de reserve spelen om te zetten naar een voorziening spelen, conform de geldende BBV-voorschriften.

Verloop voorziening Spelen	
Saldo 1-1-2021	0
Toevoeging 2021	491.054
Onttrekking 2021	22.695
Saldo 31-12-2021	468.359

Groenonderhoud
Voor het groenonderhoud is geen voorziening of reserve ingesteld. Groenonderhoud wordt verantwoord binnen de exploitatie. In 2021 is het onderhoud niet binnen de begroting uitgevoerd. In de begroting 2021 was niet het juiste onderhoudsbudget voor groen opgenomen. Correctie van dit budget is gedurende het jaar niet gebeurd.

Exploitatie 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2021	Verschil 2021
Onderhoud groen	668.932	817.966	-149.034

Bewoners en projecten
Bewoners worden betrokken in de voorbereiding van (groene) uitvoeringsplannen. Bewoners kunnen hun verantwoordelijkheid nemen om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de straat door een stuk groen, afvalbak of bank te adopteren. Deze manier van werken leidt nog steeds tot betrokken en enthousiaste bewoners. Daarbij is er nu de mogelijkheid om met de Ik Buurt Mee vouchers een extra bijdrage te leveren aan de leefbaarheid.

Kerncijfers:	31-12-2020	31-12-2021
Groenadopties	23.398 m2	28.135 m2
Afvalbak adoptie	150 st	182 st
Adoptie plantsoenbanken	28 st	35 st

Gebouwen

Rhedens Vastgoedkader
'Gemeente Rheden heeft vastgoed in bezit om haar beleidsdoelstellingen te realiseren'; dit is het belangrijkste uitgangspunt van het Rhedens Vastgoedkader dat in 2019 is vastgesteld. In dit kader zijn uitgangspunten vastgesteld voor wat betreft het onderhoud, de financiële verantwoording en het beheer van het vastgoed. Hieronder het vastgoed dat in beheer is.

Naam	Adres	Plaats
Beleidsvolgend vastgoed		
Sport		
Biljoenbad	Gruttostraat 3	Velp
De Dumpel	Gruttostraat 14	Velp
De Hangmat	IJsselsingel 7	Rheden

Theothorne	Ericaplein 3	Dieren
Gymzaal Huijgenslaan	Huygenslaan 44	Dieren
Gymzaal Bloemershof	Burgemeester Bloemersstraat 3	Dieren
Gymzaal Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2a	Velp
Gebouw IJsselsingel 95	IJsselsingel 95	Rheden
Kleedkamer De Pinkenberg (DVOV)	De Pinkenberg 5a	Rozendaal
Admiraal Helfrichlaan 97a	Admiraal Helfrichlaan 97a	Dieren
Dorspshuizen		
MFA De Oase	Ericaplein 1	Dieren
MFA het Kasteel	Heeckerensstraat 201	Velp
MFA Nieuw Bergstein	Binnenweg 40a	Ellecom
MFA Van Voorthuijzenschool	Schoolstraat 12	Velp
MFA de Bundel	Ericaplein 5	Dieren
Cultuur		
Gebouw Den Heuvel - Bibliotheek	Den Heuvel 32	Velp
Openluchttheater de Pinkenberg	Kluizenaarsweg 4	Rozendaal
Scouting De Velpsche Woudloopers	Beekhuizenseweg 73a	Velp
Scouting De Markesteen	Bovenallee 3 - 5	Velp
Brandweer		
Brandweer Velp	Noorder Parallelweg 21	Velp
Brandweer Rheden	Worth Rhedenseweg 66	Rheden
Onderwijs		
De Kroeseboom	Haverweg 16	Rheden
Koningin Emmaschool	Hogestraat 31	Dieren
Parkeren/ verkeer		
Parkeergarage Dieren	Harderwijkerweg 2	Dieren
Veerinstallatie	Aan 't Veer 1	Dieren
Cultureel erfgoed		
Muziektent Spankeren	Kerkplantsoen 2	Spankeren
Muziektent Laag Soeren	Bosrichterlaan 1	Laag-Soeren
Muziektent Velp	Overbeeklaan 7	Velp
Muziektent Ellecom	Binnenweg 40c	Ellecom
Muziektent Rheden	Havelandseweg 90	Rheden
Gemaal de Volharding	Lathumseveerweg 2	Velp
Dorpspomp Velp	Kerkstraat zn	Velp
Dorpspomp Rheden	Dorpsstraat ong.	Rheden
Poort Overbeek	Overbeeklaan ong.	Velp
Emmapiramide	Kluizenaarsweg ong.	Rozendaal
Kerk De Oude Jan	Kerkstraat 56	Velp
Hervormde kerk Rheden	Dorpsstraat 51	Rheden
Hervormde kerk Ellecom	De Friedhof 6	Ellecom
Hervormde kerk Spankeren	Kerkweg 2	Spankeren
Priessnitzmonument	Priesnitzlaan 25	Laag-Soeren
<u>Eigen huisvesting</u>		
Begraafplaats Heiderust	Lentsesteeg 21a	Rheden

Begraafplaats Harderwijkerweg	Harderwijkerweg 3 nabij	Dieren
Begraafplaats Imboslaan	Imboslaan 63	Dieren
Israëlische Begraafplaats	Bernard Zweerslaan 1	Dieren
Gemeentewerf Biljoen	Biljoen 8-10	Velp
Gemeentewerf Dieren	Meidoornlaan 2	Dieren
Gemeentehuis	Hoofdstraat 3	De Steeg
Overig vastgoed		
Koepel De Kaap	Beekhuizenseweg 2	Rheden
Woonwagen standplaats	Van Aldenburglaan 38	De Steeg
Woonwagen standplaats	Van Aldenburglaan 40	De Steeg
Spoorstraat 46 (project)	Spoorstraat 46	Dieren
Stationsplein 32 (project)	Stationsplein 32	Dieren
De Pinkenberg 1 (project)	De Pinkenberg 1	Rozendaal
Trafo Trollybus Zutphensestraatweg	Zutphensestraatweg 7-a	Velp
Woning Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2	Velp
Woning De Pinkenberg 5	De Pinkenberg 5	Rozendaal
Woning IJsselsingel 89	IJsselsingel 89	Rheden
Woning Heiderust Lentsesteeg 21	Lentsesteeg 21	Rheden
Woning Spoorstraat 48 (project)	Spoorstraat 48	Dieren
Woning Admiraal Helfrichlaan 97	Admiraal Helfrichlaan 97	Dieren
Woning Kappersweg 1	Kappersweg 1	Spankeren

Bovenstaande overzicht toont de gebouwen die volledig in eigendom zijn bij Gemeente Rheden.

Voorziening Onderhoud Vastgoed
In 2020 is (conform besluitvorming bij de jaarstukken 2019) de reserve SBO Gebouwen omgezet in een voorziening. In het vierde kwartaal van 2020 zijn de meerjarenonderhoudsplannen van het vastgoed vastgesteld door het College. In 2021 en 2022 is hier verder mee gewerkt om het onderhoud aan de panden te laten uitvoeren.

Onderhoudsstrategie
De onderhoudsstrategie van gemeente Rheden is er op gericht het gemeentelijke vastgoed in een goede staat van onderhoud te houden, waar mogelijk de markt in te zetten, zelf het stuur in handen te houden en rechtmatig te zijn in opdrachtverstrekkingen. Het vastgoed in een goede staat van onderhoud houden, doen we door het vastgoed te onderhouden op basis van een op de NEN 2767 gebaseerd onderhoudsplan. Deze onderhoudsplannen zijn in 2019 opgesteld. Met deze gegevens is het onderhoud langjarig aanbesteed in 2020. De werkzaamheden voortvloeiend uit deze plannen worden inmiddels via gecontracteerde partijen uitgevoerd, zo ook in 2021. Het uit te voeren planmatig onderhoud loopt via onderstaande voorziening:

Verloop voorziening gebouwen	
Saldo 1-1-2021	309.594
Toevoeging 2021	747.070
Onttrekking 2021	272.970
Saldo 31-12-2021	783.694

Voor de onderhoud van de gebouwen zijn er ook nog de volgende reserves aanwezig:

Verloop reserve sbo gebouwen	
Saldo 1-1-2021	973.383
Toevoeging 2021	0
Onttrekking 2021	0
Saldo 31-12-2021	973.383

Verloop reserve onderhoud gebouwen	
Saldo 1-1-2021	655.843
Toevoeging 2021	0
Onttrekking 2021	0
Saldo 31-12-2021	655.843

Financiering

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De financieringsparagraaf bevat volgens het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. We geven daarom in deze paragraaf een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente.
De financieringsparagraaf gaat daarnaast in op de eisen die de Wet Fido stelt. Dat wil zeggen dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is voldaan.
Tenslotte besteden we in deze paragraaf ook aandacht aan de financieringspositie.

Risicobeheer treasuryfunctie

In deze paragraaf geven we een analyse van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie. We onderscheiden daarbij renterisico's en kredietrisico's.

Voor het renterisico, wordt door middel van een normering een goede spreiding van renteaanpassingen binnen de leningenportefeuille bevorderd. Het doel hiervan is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. Aldus bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen.

Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet Fido stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten. Tegenpartijen dienen over een minimale kredietwaardigheid te beschikken in de A-categorie. Tevens dienen financiële producten de garantie te bevatten dat aan het einde van de looptijd de hoofdsom nog intact is.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)
Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeld- limiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van de lasten (exclusief stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet een deel van de vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan een overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime.

Op basis van de primitieve begroting 2021 (€ 121.234.000) bedraagt de kasgeldlimiet van de gemeente Rheden € 10.305.000. Door de lage rente is in 2021 zoveel mogelijk gebruikt gemaakt van kasgeldleningen ter financiering van liquiditeitstekorten. Dit heeft een voordelig effect op de rentelasten.

Berekening *(bedragen x € 1.000)*	**2021**
1. Toegestane kasgeldlimiet (8.5% * 121.234)	10.305
2. Vlottende schuld	
- opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
- schuld in rekening courant	0
3. Vlottende middelen	
- contanten in kas	11
- Te goeden in rekening courant	637

4. Toets kasgeldlimiet	
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	-648
Toegestane kasgeldlimiet	10.305
Ruimte (+)/overschrijding (-) kasgeldlimiet (4 - 3)	10.953

Bovenstaande berekening van de kasgeldlimiet is gebaseerd op balansdatum 31-12-2021. Over de eerste twee kwartalen is de kasgeldlimiet overschreden. Om te voorkomen dat er over drie kwartalen een overschrijding aan de orde is, is een langlopende lening aangetrokken van € 10 miljoen.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)
De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningportefeuille te komen, dat het renterisico in een bepaald jaar als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen wordt beperkt. Indien een leningportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig zijn gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening *(bedragen x.€ 1.000)*	**2021**
1 Renteherzieningen	15.000
2 Aflossingen	0
3 Renterisico (1 + 2)	**15.000**
4a Begrotingstotaal (primitief 2021)	121.234
4b Percentage conform ministeriele regeling	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	**24.247**
5 Ruimte (+)/overschrijding (-) renterisiconorm (4 - 3)	**9.247**

Conclusie: er is ruim voldaan aan de renterisiconorm.

In 2021 is er een nieuwe langlopende lening aangetrokken van € 10 miljoen.

Kredietrisico's
Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat de gemeente loopt over verstrekte leningen en beleggingen. Ten tweede is er sprake van indirecte kredietrisico's bij verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen
De gemeente Rheden heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen verstrekt en in deelnemingen geïnvesteerd. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Kredietrisico op verstrekte gelden aan derden

Uitzettingen	**2021**	**%**
Uit hoofde van publieke taak:		
1 Deelnemingen	608.767	12,0
2 Overige leningen	4.624.615	88,0
Totaal	5.233.382	100,0

Ad 1. Onderstaand de specificatie van de deelnemingen.

Omschrijving	Deelnemingen
Aandelen BNG	424.207
Aandelen Alliander	184.560
Totaal	608.767

Genoemde deelnemingen worden uit hoofde van de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen maar dit risico is minimaal. De aandelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze waardering is (doorgaans) lager dan wanneer de waarde bepaald zou worden door vraag en aanbod op de beurs.

Ad 2. De overige leningen betreffen verstrekte leningen aan SVN (starterslening, duurzaamheidslening en blijverslening) en een obligatie- en achtergestelde lening van Alliander.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)
De gemeente Rheden kan jegens geldgevers borg staan voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken die activiteiten verzorgen welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Ultimo 2021 staat de gemeente garant voor een bedrag van € 122.000.

Waarborgfonds sociale woningbouw (wsw)
De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, door middel van een achtervangovereenkomst, garant voor € 203,2 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Het garant staan door middel van achtervangovereenkomst houdt in dat in eerste instantie het WSW wordt aan- gesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico.

Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

Solvabiliteit
Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd met behulp van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit is de mate waarin een instelling in staat is om aan haar korte en lange termijn-verplichtingen te voldoen. Deze maatstaf wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totale vermogen (eigen- en vreemd vermogen)

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	Boekwaarde per 1 januari 2021	Boekwaarde per 31 december 2021
Eigen vermogen	25.611	25.218
Totaal vermogen	137.362	146.701
Ratio (ev/vv)	19%	17%

De solvabiliteitsratio is gedaald met 2% ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit komt vooral door een hoger totaal vermogen per 31-12-2021. Door deze daling is de solvabiliteitsratio op het niveau gekomen dat de situatie als meest risicovol wordt beoordeeld volgens de normering van de kengetallen door de provincie. Daarom is het noodzakelijk de dalende trend om te buigen.

Financiering activa
Bij voorkeur worden de investeringen in de voorraad kapitaalgoederen gefinancierd met eigen middelen (interne financiering). Ten opzichte van de externe financiering worden hiermee de renterisico's en de rentelasten beperkt. Dit uitgangspunt is in ons treasury statuut opgenomen.

Door voorgenomen investeringen in onder andere riolering, nieuw gemeentehuis, wegen en overige investeringen volgens de investeringslijst 2022-2025 zal het financieringstekort de komende jaren toenemen.

Financieringsstructuur
Een evenwicht in de financieringsstructuur leidt tot een beperking van de renterisico's. Investeringen in duurzame kapitaalgoederen worden hierbij afgedekt met langlopende financieringsmiddelen, waardoor de gemeentelijke exploitatie minder gevoelig wordt voor rentebewegingen. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsstructuur in 2021.

(bedragen x € 1.000)	Aanvang 2021	Mutaties 2021	Ultimo 2021
Vaste activa			
Immateriële activa	372	-31	341
Materiële vaste activa	116.980	-305	116.642
Financiële vaste activa	5.082	151	5.233
Totaal vaste activa	**122.434**	**-218**	**122.217**
Eigen vermogen			
Algemene reserves	12.412	-921	11.491
Bestemmingsreserves	12.990	-1.613	11.376
Gerealiseerd resultaat	209	2.143	2.352
Totaal eigen vermogen	**25.610**	**-391**	**24.219**
Voorzieningen	4.546	4.166	8.712
Langlopende schulden	80.672	9.964	90.636
Totaal financiering	**110.828**	**13.739**	**124.567**
Financieringssaldo (- = tekort)	**- 11.606**	**13.957**	**2.351**

Eind 2021 was het financieringssaldo € 2.352.000. In 2021 is een langlopende lening aangetrokken van € 10.000.000.

Rentemethodiek

Rentebeleid en renteresultaat
In 2021 is een langlopende lening van € 15 miljoen geherfinancierd en er is een aanvullende langlopende lening aangetrokken van € 10 miljoen.

Ontwikkelingen in 2021: Schatkistbankieren
Alle decentrale overheden zijn verplicht deel te nemen aan schatkistbankieren. Dit houdt in dat alle liquide middelen boven een bepaalde drempelbedrag aangehouden moeten worden bij het ministerie van Financiën. Wanneer decentrale overheden hun tegoeden aanhouden in de Nederlandse schatkist, daalt de financieringsvraag van de Nederlandse staat op de financiële markten. Schatkistbankieren draagt hierdoor bij aan de verlaging van de overheidsschuld. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag voor gemeenten gewijzigd. Tot en met 1 juli 2021 dient 0,75% van het begrotingstotaal als drempel te worden aangehouden. Vanaf 1 juli 2021 is in het kader van verlaging administratieve lasten dit percentage opwaarts bijgesteld naar 2%.

Bedrijfsvoering

In de programma's van dit jaarverslag zijn we ingegaan op de ontwikkelingen die verband houden met de primaire taken van de gemeente en de daarvoor beschikbare middelen. In de paragraaf bedrijfsvoering staan de ondersteunende taken centraal. In deze paragraaf geven we een nadere toelichting op de onderdelen Personeel & Organisatie, Communicatie, Informatiemanagement & automatisering en Planning & Control.

Personeel & Organisatie

Organisatieontwikkeling

Het Coronavirus beheerste ons ook in 2021 nog. Het hybride werken, waar we noodgedwongen in 2020 een grote stap in hadden gezet, had grote invloed op onze manier van werken en verbinding met collega's en de organisatie. Een voordeel hierbij was dat we bij de tijdelijke huisvesting, waar minder werkplekken beschikbaar zijn dan in het oude gemeentehuis, snel konden schakelen. Eind november verlieten we het pand in De Steeg en waren er in de nieuwe / tijdelijke huisvesting beperkt werkplekken beschikbaar, alles nog op 1,5 meter afstand.

Vanuit de kerngroep Samen Optimaal Werken zijn trainingen en handreikingen aangeboden om in deze omstandigheden te kunnen werken en de verbinding te versterken. Er zijn workshops aangeboden op het gebied van hybride en digitaal werken, vitaliteit, energie en de balans werk-privé. Voor de tijdelijke huisvesting is geluisterd naar wat er nodig was om goede en veilige werkplekken te bieden. Ook op het gebied van ICT zijn grote stappen gezet. Het was een uitdaging voor iedereen. We misten elkaar in de gezelligheid van elkaar spontaan ontmoeten en fysiek samen te werken. Het was in deze verzwarende omstandigheden helaas onvermijdelijk dat het werk, zowel in kwaliteit als kwantiteit daar onder te lijden had.

In 2021 is een visie ontwikkeld, vanuit waarden en doelen van de organisatie. Er is in eerste instantie ingezet op een wijziging van de organisatiestructuur. Dat was nodig om gehoor te geven aan vraagstukken in de organisatie, zoals het verbeteren van de samenwerking tussen beleid en beheer, meer grip op financiën, verlagen van de werkdruk, verkleinen span of control in teams. De uitvoering van wetten voor jeugd, Wmo, inburgering en participatie noodzaken ons meer sturing en monitoring van effectiviteit en inzet van middelen. Ook de Omgevingswet vraagt een andere manier van werken.

Organisaties moeten zich aanpassen aan wisselende omstandigheden, zo ook de onze. Zowel in onze omgeving als intern ontstaan er behoeften voor aanpassingen in de structuur of cultuur van de organisatie om andere/nieuwe doelen en opgaven te realiseren. We werken er aan dat veranderen 'normaal' wordt zodat medewerkers mee kunnen bewegen. Daar hoort een goed en duidelijk proces bij, waarin aandacht is voor participatie en informatie. Doordat we elkaar niet konden ontmoeten zijn de medewerkersbijeenkomsten digitaal geweest. Ondanks de beperking had dit waarde om mensen te informeren, meningen op te halen en te betrekken.

Er is een nieuw directieteam gevormd, bestaande uit de gemeentesecretaris/algemeen directeur en drie afdelingsmanagers. Zij zijn in 2021 gestart met de vorming van de afdelingen, aantrekken van nieuwe teammanagers en invullen van andere vacatures. Een proces met zoveel mogelijk inbreng van de OR en medewerkers. Zo werkten we afgelopen jaar samen aan de inrichting van een sterke organisatie.

In de eerste helft van 2022 zal naar verwachting dat proces afgerond worden en kunnen we de focus leggen op de organisatiecultuur. Want daar maken we het verschil. Natuurlijk leiden ook structuurwijzigingen daar al heen, in geval er kleinere teams zijn gevormd, werkprocessen zijn gewijzigd en andere afspraken gelden voor samenwerken, participatie en verbinding.

We willen een professionele lerende organisatie zijn waar aandacht is voor mensen, waar resultaten en successen gevierd worden. Een cultuur waar vertrouwen is voor openheid, de dialoog en optimale samenwerking. We willen een goede balans in werkbelasting en draagkracht krijgen, zodat ongezonde werkdruk verdwijnt. Dit vraagt echt iets anders van management en medewerkers. Hoe vertalen we deze woorden naar gewenst gedrag, zowel bij management als medewerkers. Daar zetten we in 2022 gezamenlijk op in en stemmen we ons HR beleid op af.

Personeelsbeleid

In de afgelopen periode hebben we ons gericht op de volgende vraagstukken:

Instroom en uitstroom
De arbeidsmarkt kent steeds meer krapte. Ook in Rheden constateren we al enige tijd dat vacatures niet makkelijk in te vullen zijn. Met name inhoudelijk specialisten bij het sociaal en ruimtelijk domein, maar ook op het vlak van financiën en ICT. We hebben in 2021 twee traineeplekken toegevoegd, ook met de bedoeling te leren hoe we onze organisatie aantrekkelijk maken voor jonge instroom. Daarnaast zetten we in op inclusief werkgeverschap en diversiteit. Het onderwerp werving en selectie en arbeidsmarktcommunicatie staat daarom op de HR agenda.

De uitstroom was relatief hoog. In de hoge uitstroom zien we een landelijke tendens. Medewerkers maken loopbaanstappen, willen wat anders of gaan met pensioen. Dit, evenals het ziekteverzuim leidde tot extra externe inhuur, zowel op het niveau van management als medewerkers. We richten we ons op het binden en boeien van medewerkers waardoor we medewerkers behouden voor onze organisatie. We willen voor alle generaties een aantrekkelijke werkgever zijn.

Gezondheid en vitaliteit
Ook het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van Covid-19. Daar komen de speerpunten uit voort en we houden vinger aan de pols met de thuiswerkmonitor. De gekozen drie speerpunten van 2020 en 2021 waren: verbinding, Arbo/gezondheid en mentale belasting. Op basis van het plan van aanpak zijn veel acties uitgevoerd. Vanuit het bedrijfscontinuïteitsteam is continue bijgesteld en zijn acties (o.a. protocol Samen Veilig Dienstverlenen) uitgevoerd om zorg te dragen voor een veilige werkomgeving van de medewerkers. Hybride werken is het nieuwe perspectief en vanuit "Samen Optimaal Werken" bereiden we ons voor op de nieuwe huisvesting in 2024: een werkomgeving om optimaal (samen) te werken.

Werkdruk
Het thema werkdruk is een terugkerend thema bij diverse overleggen met managers, Arbostuurgroep, Ondernemingsraad en HR. Ook hierbij was Covid-19 een factor die van invloed was. Het onderwerp werd regelmatig besproken tussen managers en medewerkers. Door de moeilijke omstandigheden van thuiswerken en wisselingen in het management het afgelopen jaar was het voeren van jaargesprekken echter een uitdaging. Aandacht voor medewerkers en leiderschap staat daarom hoog op de agenda. In 2022 zijn dit belangrijke speerpunten.

Hybride werken
Uitkomsten van de thuiswerkmonitor zijn ook aanleiding geweest om het hybride werken verder vorm te geven: o.a. is er een budget voor de inrichting van een thuiswerkplek, daarnaast is er een thuiswerkvergoeding per dag vastgesteld. Vanuit ICT zijn de faciliteiten voor het thuiswerken geregeld, zoals een laptop, laptopstandaard, extra monitor en mobiele telefoon, De ervaringen van medewerkers zijn meegenomen in het beleid en bij de totstandkoming van het ruimtelijk functioneel programma van eisen voor het nieuwe gemeentehuis.

Verzuimaanpak en duurzame inzetbaarheid
Het afgelopen jaar hadden we helaas te maken met een (te) hoog ziekteverzuim (gem. 8%). Het is een landelijke tendens, mede veroorzaakt door de coronapandemie. Dit zorgt ook tot toename van

de werkdruk en het ontstaan van psychische klachten. In de afgelopen periode hebben we een actieplan opgesteld gericht op de uitvoering van verzuimbegeleiding en bovenal hoe we inspelen op de preventie van verzuim. We doen dat in nauwe samenhang de beschreven plannen in het kader van ons arbobeleid en vitaliteit. In het komen jaar richten we in ons HR beleid op duurzame inzetbaarheid. Verder blijven we (loopbaan)coaching meer preventief inzetten om waar nodig vroegtijdig te faciliteren naar een andere baan om zo disfunctioneren of uitval door ziekteverzuim te voorkomen.

Opleiden en ontwikkelen
Je leven lang leren, onontkoombaar in deze tijd waarin (digitale) ontwikkelingen zo snel gaan. De organisatie vraagt medewerkers de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid. Als organisatie faciliteren we dit met opleidingen en trainingen. Ook hier heeft Corona voor een versnelling van digitale leer/werkvormen gezorgd, in de vorm van webinars en webmeetings met een educatief karakter. In 2021 hebben we geïnvesteerd in de ontwikkeling en inrichting van De Rheden Academie, een online leerplatform. Medewerkers vinden daar trainingen, workshops op hun vakgebied maar ook voor competentie ontwikkeling zoals communiceren, digitale vaardigheden, vergaderen, hybride werken, vitaliteit. Deze vorm van leren past bij deze tijd, bij de omstandigheden en behoeften.

Sturen op arbeidskosten

In 2021 hebben we ingezet op verbetering van inzicht in de noodzaak en kosten van inhuur. Doel is meer grip te krijgen op de inhuur. Het monitoren van de arbeidskosten inclusief externe inhuur is dit jaar verder geautomatiseerd. Dat maakt dat we sneller inzicht krijgen in het verloop van de kosten. Ook zijn er procesafspraken gemaakt over de inzet van inhuur. Inhuur is in principe alleen aan de orde als de continuïteit van de dienstverlening in gevaar komt, bijvoorbeeld bij langdurige ziekte van een medewerker, of bij projecten, waar we gebruik maken van tijdelijke medewerkers. Door de uitgevoerde acties in 2021 hebben we meer grip gekregen, maar in 2022 zullen we vervolgstappen moeten zetten. Bijvoorbeeld wanneer er sprake is van dekking uit projectgeld of ander materieel budget, zal dit direct verwerkt moeten worden in de personeelsbudgetten. Dat proces zal in 2022 worden verbeterd.

Salariskosten 2021

De totale salariskosten laten over 2021 een **tekort zien van €364.422**. Dit tekort is beduidend lager dan het bedrag genoemd in de eindejaarsprognose 2021. Dat heeft vooral te maken met de dekking vanuit materiële budgetten, waarmee bij het opstellen van de eindejaarsprognose 2021 voor een groot deel nog geen rekening was gehouden. Hieronder wordt het resultaat per programma weergegeven.

Formatie en bezetting in euro's per programma (bedragen x € 1.000)

Programma	Begroot vast*	Begroot tijdelijk (inhuur)	Gereali-seerd vast*	Gereali-seerd tijdelijk	Vacature ruimte	Overschrij-ding	dekking uit overige budgetten*	totaal
Economische Ontwikkeling	3.775	14	3.160	769	615	-755	23	-117
Welzijn	6.544	363	5.345	1.778	1.199	-1.415	21	-195
Gebiedsontwikkeling	5.744	472	5.587	1.189	157	-717	882	322
Duurzaamheid	1.610	353	1.560	315	50	38	57	145
Bestuur en Veiligheid	3.065	160	2.799	328	266	-168	33	131
Overhead en algemene dekkingsmiddelen	5.842	272	5.408	1.489	434	-1.217	133	-650
Totaal	**26.580**	**1.634**	**23.859**	**5.868**	**2.721**	**-4.234**	**1.149**	**-364**

* inclusief doorbelaste salariskosten

***Specificatie dekking uit materiële budgetten:**		
in euro's x 1.000 > 50.000		***Programma:***
Coronamiddelen	152	duurzaamheid 57K en overhead 95K
projecten gemeentehuis en tijdelijke huisvesting	129	gebiedsontwikkeling
Implementatie Omgevingswet	640	programma gebiedsontwikkeling
Masterplan Veluwezoom	113	programma gebiedsontwikkeling
overig < 50K	115	diverse programma's
	1.149	

Communicatie

De organisatie ontwikkelt zich verder in het omgevingsbewust werken, zodat belangen van de samenleving, bestuur en medewerkers van meet af aan meegenomen worden. Keuzes moeten bij voorkeur rekenen op draagvlak vanuit de samenleving.
We versterken de relatie met de samenleving met als doel om vanuit partnerschap tot betere samenwerking te komen. We maken daarbij gebruik van de kracht in de samenleving. Communicatie speelt hier een belangrijke rol in.

De ontwikkelingen in 2021 vroegen om een prominente rol van communicatie op alle vlakken. Zowel in de organisatie als naar buiten toe. Veel aandacht was er voor Corona, maar ook thema's als de omgevingswet, participatie- en communicatie rond de Veluwezoom, klimaatthema's en thema's rond leefomgeving en samenleving. De afgelopen jaren zijn we bezig geweest met de professionalisering van onze communicatie (communicatievisie en de implementatie daarvan in de daarop volgende jaren).

Informatiemanagement & automatisering

De veranderende samenleving maar ook veranderde wetgeving (Omgevingswet, Baseline Informatiebeveiliging Overheid en AVG), stellen eisen aan onze informatievoorziening. We zien onze rol steeds meer verschuiven naar partner. Dit betekent dat samenwerking met ketenpartners steeds belangrijker wordt. Dit alles maakt een forse doorontwikkeling van de informatievoorziening noodzakelijk.

We hebben in 2021 gewerkt aan de volgende speerpunten:

- Verbetering melding openbare ruimte
  Voor inwoners hebben we het makkelijker gemaakt om een melding openbare ruimte te doen (bijv. kapotte lantaarnpaal, zwerfvuil, hondenpoep of parkeeroverlast). Ook is zichtbaar of er eerder meldingen zijn gedaan en wat de status is van de gedane meldingen. Voor de behandelaar wordt het ook makkelijker, zo kunnen zij ter plekke informatie toevoegen en afhandelen.
- Datagedreven werken
  We hebben een visie ontwikkeld op het gebied van datagedreven werken. We hebben een nulmeting uitgevoerd. We zijn verkennend begonnen met uitvoering van een aantal pilots, om leerervaringen op te doen met dit deze nieuwe manier van werken.
- Automatiseren van administratieve processen (robotisering).
  Binnen uitvoerende processen komen vaak zich herhalende taken voor. Deze zijn vervelend voor de medewerker en kosten tijd die we niet kunnen besteden aan het helpen van een inwoner. We hebben in 2021 het verhuisproces bij Burgerzaken geautomatiseerd.
- Veilig en makkelijk digitaal samen kunnen werken
  In 2021 hebben we een aantal onderdelen van Microsoft Office 365 samen met Renkum, Arnhem en De Connectie geïmplementeerd.
- Aansluiten op de Omgevingswet.
  Het huidige systeem voor vergunningverlening en bestemmingsplannen hebben we deels vernieuwd, een ander deel volgt nog in 2022. Zo zijn we in staat van 1-1-2023 deze wet uit te kunnen uitvoeren.
- Telefooncentrale
  We hebben onze telefooncentrale voorzien van een technische upgrade en we hebben de centrale verhuist.
- Een nieuwe ICT werkplek voor alle medewerkers in de regio (voor Arnhem, Renkum, Arnhem en de Connectie)
  Deze nieuwe ICT werkplek is modern, gebruiksvriendelijk en zorgt voor minder beheer (kosten efficiënt). Als gemeente Rheden hebben deze digitale werkplek medio 2021 in gebruik genomen.
- Samen optimaal werken
  In 2021 hebben ingezet op het centraal stellen van de medewerker en hem/haar binnen bepaalde grenzen, de ruimte te geven om hybride te kunnen werken.
- Werkprocessen
  We hebben in 2021 een succesvolle pilot uitgevoerd om een WMO werkproces optimaal in te richten in de backoffice applicatie.
- Informatieveiligheid
  Informatieveiligheid wordt met de verdergaande digitalisering steeds belangrijker en vraagt ook steeds meer onze aandacht en budget. Met onze regionale partners en De Connectie hebben we diverse verbetermaatregelen uitgevoerd, zoals onder andere: invoering van multifactor authenticatie, uitwerken beleid en implementatie Microsoft Office, beleid en bewustzijn omtrent veilig thuis werken, opstellen diverse beleidsstukken en reageren verminderen van kwetsbaarheid op Log4J.
- Privacy
  We hebben in 2021 vooral verzoeken van betrokkenen behandeld. Naast de afhandeling van dergelijke verzoeken, zijn privacyvraagstukken vanuit de organisatie beantwoord,

bewustwordingssessies georganiseerd en verwerkersovereenkomsten gesloten met leveranciers.

Planning & Control

In de financiële verordening 2019 zijn de volgende rapportagemomenten vastgelegd;

Document	Inhoud	Rol raad	Wanneer
Winterrapportage	Voorlopig rekening-resultaat vorig boekjaar	Ter informatie	maart
Lenterapportage	Financiële voortgangsrapportage lopend boekjaar	Ter informatie	mei
Jaarstukken	Verantwoording vorig boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Zomerrapportage	Voortgang begroting lopend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Kadernota	Uitgangspunten begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Herfstrapportage	Voortgang lopend boekjaar	Ter informatie	oktober
Programmabegroting	Begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	november

In 2021 zijn deze rapportagemomenten grotendeels gehandhaafd. Waar is afweken van de planning is dit aan de hand van een onderbouwing toegelicht aan de gemeenteraad en is hierover het gesprek aangegaan.

Na de zomer van 2020 is een financiële commissie ingesteld, bestaande uit een aantal raadsleden en de wethouder financiën en concerncontroller die als adviseur deelnemen. De financiële commissie heeft als doel om de raad beter in staat te stellen te sturen aan de hand van de P&C documenten. Hierbij zijn in 2021 ook nieuwe afspraken gemaakt over de rapportagemomenten.

Doorontwikkeling programmabegroting
In 2020 heeft de Rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar de opzet van de programmabegroting. De hoofdconclusie is als volgt:

1. Begroting sluit qua inhoud en proces onvoldoende aan bij behoefte

2. Begroting is geen coherent stuk dat voldoende basis biedt om besluiten te nemen en controlerende taak uit te voeren

N.a.v. het rekenkamer onderzoek is een traject gestart om de programmabegroting beter laten aan te sluiten aan de behoefte van de raad, en meer geschikt te laten zijn als sturingsinstrument voor het college en de organisatie. De voorgestelde aanpak is een groeimodel, dat is gestoeld op tussentijdse evaluatiemomenten met de financiële commissie. In 2021 leverde dit al een programmabegroting 2022 op die qua abstractieniveau beter aansluit op de behoefte van de raad en volgens een meer consistente structuur.

In 2021 zijn conform planning aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek opgepakt. Zo zijn in de begroting 2022 de doelen nog niet meer concreet gemaakt aan de hand van indicatoren. Daarnaast zijn er nog abstractieverschillen zichtbaar tussen de verschillende begrotingsprogramma's. Met de volgende stap in het groeimodel, dat in 2022 uitmondt in de programmabegroting 2023, is eind 2021 gestart.

De stappen die zijn gezet hebben niet alleen impact op de begroting zelf, maar ook op raadsvoorstellen. De afspraak is dat in al het nieuwe beleid dat na 31 december 2021 wordt vastgesteld, is aangegeven aan welk (maatschappelijk) doel het bijdraagt. De gemeenteraad ziet hier mede op toe bij de vaststelling van nieuw beleid.

Een gezonde financiële huishouding
In de begroting 2021 leest u de uitgangspunten voor ons financiële beleid terug (pagina 97). Deze uitgangspunten waren leidend voor de besluitvorming.

Ten aanzien van de Global Goals hebben we in de 2e helft van 2021 onderzocht hoe we deze direct aan de (maatschappelijke) doelen kunnen relateren, zodat er een meer expliciete verbinding kan worden gelegd met onze bijdrage aan de Global Goals. Deze aanpak zal zichtbaar zijn vanaf de begroting 2023.

Daarnaast is er in 2021 een extra "technisch" uitgangspunt toegevoegd: we maken zo min mogelijk gebruik van inhuur. In het verleden was er voor bepaalde sleutelfuncties gekozen voor inhuur, deze zetten we zoveel mogelijk om in vaste arbeidscontracten. De reden hiervoor is tweeledig: ten eerste is inhuur relatief duur, ten tweede willen we de afhankelijkheid van individuele bureaus verminderen ook i.v.m. de wet- en regelgeving inzake de (Europese) aanbesteding. Wel blijven er uitzonderingen; zo blijven we inhuur inzetten voor het creëren van een flexibele schil.

Risicomanagement
Bij het vaststellen van de jaarrekening 2019 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd bij de jaarrekening voortaan, in de paragraaf Weerstandsvermogen, het verloop en de beheersing van risico's op te nemen.

Het college geeft hieraan invulling door voortaan in deze paragraaf Bedrijfsvoering een passage over het beleid (begroting) en uitvoering (jaarrekening) omtrent risicomanagement op te nemen. Het risicoprofiel in de paragraaf Weerstandsvermogen bestaat voornamelijk uit risico's die naar hun aard lastig, of zelfs niet, te beheersen zijn terwijl risicomanagement verder reikt dan dat.

Niet ieder risico heeft louter een mogelijk financieel effect, er kan ook sprake van juridische risico's, imagoschade voor de gemeente, risico's ten aanzien van de inhoudelijke doelstellingen of de continuïteit van de bedrijfsvoering. Binnen het traject van de "doorontwikkeling programmabegroting" is ook nadrukkelijke aandacht voor deze risico's. Als gevolg hiervan komen (financiële) risico's voortaan niet alleen terug in de paragraaf bedrijfsvoering, maar ook binnen de beleidsinhoudelijke begrotingsprogramma's.

Accountant
De aanbesteding van de accountant in het voorjaar van 2019 heeft ertoe geleid dat onze huidige accountant ook in de komende jaren de controle van de jaarrekening uitvoert.

Rechtmatigheidsverantwoording College

In de definitieve versie van de jaarrekening wordt hier de tekst voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen. Deze is per 2022 verplicht, ter voorbereiding nemen we de tekst over 2021 in de paragraaf bedrijfsvoering op.

Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2019 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

In een enkel geval is de jaarrekening 2021 niet tijdig ontvangen. in die gevallen wordt volstaan met de cijfers uit de jaarrekening 2020.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2021:

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	1. Economische ontwikkeling 2. Welzijn
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	2. Welzijn 5. Bestuur en Veiligheid
	Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden	5. Bestuur en Veiligheid
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	2. Welzijn
	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	3. Gebiedsontwikkeling 4. Duurzaamheid
	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	1. t/m 5.
	Gelders Archief	7. Overhead
	De Connectie	7. Overhead
	Euregio Rijn-Waal	3. Gebiedsontwikkeling
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	8. Algemene dekkingsmiddelen
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De MGR SDCG bestaat uit vier samenwerkingsmodules (Inkoop, Onderwijszaken, Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW) en daarboven een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust om de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De samenwerkingsmodule Inkoop is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer en contractmanagement plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule Onderwijszaken worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

WerkgeversServicepunt Midden-Gelderland is het publieke aanspreekpunt voor werkgevers met arbeidsmarkt- en personele vraagstukken. Het WSP adviseert werkgevers en faciliteert hen bij het passend maken van vacatures en/of taakpakketten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het WSP denkt mee over relevante subsidies en regelingen en informeert werkgevers onder meer over mogelijkheden voor (om)scholing.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 1800 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

Zeggenschap
De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 12 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt vooralsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 22 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

Programmadoelstelling
De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens
Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De MGR ''staat'' na een aanloopfase met relatief veel tijd en aandacht voor het inrichten van de organisatie en processen. Zij richt zich nu op het regionale samenspel van afstemming, beleidsontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules.

De afspraken tussen gemeenten en Scalabor in het aanwijzingsbesluit zijn voor een periode van 5 jaar gemaakt en lopen tot eind 2022. Scalabor heeft aangegeven dat zij na 2023 financiële tekorten verwachten omdat de SW-populatie steeds verder terugloopt en Scalabor in haar exploitatie voor een heel groot deel afhankelijk is van de inkomsten van SW-medewerkers. Daarom is in 2021 een onderzoek gedaan naar het voorstel van Scalabor en is eind 2021/begin 2022 door alle 9 gemeenten een besluit genomen op aanpassing van het aanwijzingsbesluit voor de periode 2023 t/m 2025. 2022 staat in het teken van de voorbereiding van de uitvoering van het aanwijzingsbesluit, waaronder ook het zorgdragen voor de uitvoering van het werkgeverschap conform aanbestedingswetgeving.

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering van kracht. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van statushouders met als doel dat zij zo snel mogelijk naar vermogen mee kunnen doen in de samenleving, het liefst via betaald werk. Het regionaal portefeuillehoudersoverleg Participatie heeft in 2021 het verzoek bij de MGR neergelegd om de optie uit te werken om het contractmanagement voor inburgering bij de MGR uit te voeren. Dat heeft er in geresulteerd dat op 1 januari 2022 de module Contractmanagement inburgeringstrajecten bij de MGR is ondergebracht. Daarvoor is de regeling van de MGR gewijzigd en het heeft geleid tot een kleine aanpassing in de

governance waarin niet meer wordt uitgegaan van strak gescheiden modules, maar wordt gewerkt vanuit de samenhangende programma's Zorg, Onderwijs en Participatie. De huidige bestuurscommissies komen te vervallen. Daarvoor in de plaats worden drie bestuurscommissies nieuw gevormd, elk voor een programma. Eén bestuurscommissie kan daardoor verantwoordelijk zijn voor meerdere samenwerkingsmodules.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	724	7.288	2.565	6.978	0
2021 JR	699	4.362	425	6.869	0

Risico's
De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente
De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid/ WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling
De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. Programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. Programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Bereikt
Bekostigingsonderzoek
Berenschot heeft in 2021 een onderzoek gedaan naar de bekostiging van brandweer en overhead. Samenvattend concludeert Berenschot dat Gelderland Midden beschikt over een gemiddelde brandweerzorg tegen een goede prijs. Ten aanzien van de overhead concludeert Berenschot dat deze 'knap maar krap' is ingericht.

Covid-19
Na de zomer leek de bestrijding van de COVID19 pandemie over het hoogtepunt heen. Grote groepen inwoners waren gevaccineerd, de verspreiding van het virus was beperkt en maatregelen in de samenleving konden worden versoepeld. Helaas is in het najaar van 2021 een nieuwe besmettingsgolf ontstaan. Capaciteit voor testen en traceren is daarmee opnieuw maximaal opgeschaald. Daarnaast worden volop vaccinaties gezet, zowel fijnmazig in de wijk als voor grotere

groepen (boostercampagne). Covid heeft ook invloed gehad op andere onderdelen van de dienstverlening van de GGD, zoals de Jeugdgezondheidszorg en beperktere monitoring.

Functiewaardering verpleegkundigen en artsen
In 2021 heeft een functiewaarderingstraject plaatsgevonden voor verpleegkundigen en een groot deel van de artsen van de GGD. Zowel in de begroting 2021 als in de ontwerpbegroting 2022 van VGGM staat de uitkomst van het functiewaarderingstraject als een risico beschreven. In dit traject is een externe toetsingscommissie opgenomen die de beschrijving en waardering toetst. Het advies van de toetsingscommissie heeft financiële consequenties die in 2021 en 2022 zijn opgevangen in de huidige begroting. Vanaf 2023 worden deze consequenties uitgewerkt in de begroting.

Pilot zorgcoördinatie ambulancezorg
Bij zorgcoördinatie gaat het om het vervoeren van een patiënt op de juiste wijze naar de goede plaats. In 2021 is de pilot zorgcoördinatie gestart. De pilot loopt door tot en met 2022.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	9.884	49.662	3.112	3.917	0
2021 JR	9.615	72.844	1.730	4.026	0

Risico's
Het financiële risico bestaat uit onzekerheid van hiervoor genoemde ontwikkelingen en daarmee de financiële bijdrage aan de VGGM.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap
De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis valt hier als een onafhankelijke stichting onder. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling
De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van:
1. programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Ontwikkelingen
Covid Pandemie
De gevreesde stijging in aantal meldingen en onderzoeken vanuit Veilig Thuis naar signalen rondom huiselijk geweld en kindermishandeling vanwege de lockdown maatregelen ter bestrijding van Covid pandemie zijn uitgebleven. Wat de eventuele lange termijn gevolgen zijn van de Covid pandemie met betrekking tot dit onderwerp is zeer moeilijk in te schatten.

Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming
Regionaal is de "Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming" in ontwikkeling. Proces loopt nog regionaal. Doelstelling hierbij is de gehele keten van jeugdbescherming te verbeteren. Op dit moment vormen de taken van stichting Veilig Thuis Gelderland Midden nog een beperkt onderdeel van de gehele keten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	725	1.606	732	343	0
2021 JR	350	2.154	0	240	0

Risico's
Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap
Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling
Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstelling "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven".

Ontwikkeling in 2021 en 2022
Vanaf maart 2020 heeft de Corona-crisis een forse impact op het feitelijk gebruik van het vervoer. Deze effecten waren nog steeds merkbaar in 2021.

Voor zowel het programma Vraagafhankelijk vervoer als het programma Routevervoer zet Avan zich in op borging van een kwalitatieve goede uitvoering. Hierbij zijn KPI's afgesproken met de vervoerders en het callcenter. Het jaar 2021 was gericht op het sturen op naleving van contracten via monitoring en een systeemgerichte contract beheersing.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	0	13.001	3.951	1.639	0
2021 JR					

Risico's
De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 1 april 2013 gestart. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth-taken) op het gebied van milieu ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente
De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling
ODRA levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 4 Duurzaamheid en daarnaast aan programma 3 Gebiedsontwikkeling en programma 5 Bestuur en Veiligheid (ondermijning).

De beleidsvoornemens
Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

Vanaf 2020 is de begroting van ODRA gebaseerd op beheerste outputfinanciering. ODRA heeft in 2021 de huidige producten in de PDC omgezet naar producten gebaseerd op de Omgevingswet.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	763	4.838	170	512	0
2021 JR	950	6.446	64	550	0

Risico's
Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:
- meer vraaggericht werk dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;
- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODRA rekening is gehouden. Wanneer de vraag sterk afneemt, kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- de huidige kostprijssystematiek kent nog weinig ervaringscijfers;
- er is sprake van een conservatieve capaciteitinschatting voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet;

- met de kennis van nu is gebleken dat bij de start van ODRA in 2013 te weinig aandacht is besteed aan informatiebeheer, waaronder archivering. Hierop zal komende jaren een inhaalslag gemaakt moeten worden; dit in combinatie met de nieuwe informatieverplichtingen vanuit de Omgevingswet.
- ODRA heeft afgelopen jaren gewerkt met een vrijwel gelijkblijvend uurtarief door te bezuinigen op de bedrijfsvoering. Het is niet reëel dat ODRA dit ook komende jaren kan blijven doen. Daarbij nemen met name de kosten van externe inhuur van medewerkers toe vanwege schaarste van specialisten op de arbeidsmarkt. In onze meerjarenbegroting is geen jaarlijkse indexering (conform de CPB-index) toegepast voor het ODRA-budget.

Als Rheden hebben we wel instrumenten om te sturen om meer vraaggericht werk te compenseren met minder regulier werk. Daarnaast heeft ODRA een algemene reserve van 483K (raming eind 2022) om tegenvallers zelf op te vangen.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
Wij zetten ons in voor een gezonde, veilige en sociale samenleving. Wij betrekken daarbij partners zoals inwoners, ondernemers, instellingen en andere overheden. In partnerschap zien wij de sleutel voor ontwikkeling en vooruitgang. Steeds meer maatschappelijke vraagstukken vragen om een boven-lokale aanpak. Op veel terreinen werken wij samen met regionale partners.

De regio groeit snel. De woningbouwopgave a ca 60.000 woningen tot 2040 en de versnelde uitvoering daarvan dient in balans met onze groene en ontspannen kwaliteiten plaats te vinden. Op 1 januari 2021 is, onder de naam Groene Metropoolregio Arnhem - Nijmegen, een versterkte regionale samenwerking van 18 gemeenten (met bijna 800.000 inwoners) in werking getreden. Met een sterke profilering kan onze regio zich positioneren als de vijfde metropoolregio van ons land. De regionale samenwerking versterkt tevens onze lobby-positie richting het Rijk en de EU.

Zeggenschap
De Gemeenschappelijke Regeling betreft een regionale samenwerking op collegeniveau, dus zonder overdracht van raadbevoegdheden.

Binnen de Groene Metropool regio Arnhem Nijmegen worden vanuit 5 opgaven gewerkt vanuit vijf Bestuurlijke Opgave Teams (BOT) aan vijf verschillende en samenhangende opgaven. Aan een BOT wordt deelgenomen door de betrokken portefeuillehouder van elk deelnemend college.

Een netwerkdirectie van gemeentesecretarissen draagt zorg voor het ambtelijk opdrachtgeverschap en de capaciteit in de opgaven.

Programmadoelstelling
Het GO draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's 1 Economische ontwikkeling, 2 Welzijn 3 Gebiedsontwikkeling en 4 Duurzaamheid en vindt zijn oorsprong in 5 Bestuur en Veiligheid, onderdeel partnerschap.

Ontwikkelingen
In het opbouwjaar 2021 is zowel organisatorisch als inhoudelijk veel werk verricht. Inhoudelijk onder andere uitmondend in een gemeenschappelijke regionale agenda 2022 en een nagenoeg unanieme deelname van de gemeenten aan de 5 integrale hoofdopgaven.

Het contact en de betrokkenheid van alle gemeenten en hun bestuurders bij de regionale ambitie en opgaven is essentieel. Hiervoor zijn (fysiek/digitale) regionale ontmoetingen en vergaderdagen georganiseerd. In 2021 is een start gemaakt met de Regioagendacommissie (RAC, bemensd door raadsleden). Deze commissie heeft een adviserende rol naar het algemeen bestuur.
De vijf opgaven worden ieder aangestuurd door een Bestuurlijk Opgaveteam (BOT). In de BOT's werkt een aantal portefeuillehouders samen aan de betreffende opgave. De BOT's worden

ondersteund door een ambtelijk team.
Het afgelopen jaar is ook veel energie gestoken in de versterking van de samenwerking met The Economic Board (TEB) en de Provincie. Dit heeft als resultaat dat de uitvoering van enkele speerpunten uit de regionale agenda 2022 bij TEB ligt. Samen met de provincie Gelderland en TEB is in 2021 gewerkt aan een Bestuursakkoord met een gezamenlijke investeringsagenda. Het akkoord is getekend en het (bestuurlijk) Gebiedsoverleg is gestart.

Verbonden regio
De Groene Metropoolregio heeft begin 2021 een risicoanalysetool ontwikkeld die gemeentelijke wegbeheerders helpt beoordelen of de maximumsnelheid op hun wegen verlaagd zou kunnen worden van 50 km/u naar 30 km/u en met welke prioriteit. In het eerste kwartaal van 2021 is een strategische agenda gepubliceerd 'Mobiliteitshubs in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, naar een regionaal netwerk van hubs.' Met daarin opgenomen het plan om op de korte termijn, uiterlijk in 2025, minstens twaalf mobiliteitshubs te ontwikkelen.

Binnen het deelprogramma Slim & Schoon Onderweg is de website www.a12slimreizen.nl gelanceerd.

Een belangrijke actie was de fietschallenge voor bedrijven en werknemers langs de A12-corridor. Verder werden introductiepakketten ontwikkeld, zijn de mogelijkheden voor mobiliteits- en werkhubs onderzocht en is een drukteverwachter voor de A12 ontwikkeld.

Productieve regio
Samen met TEB, de provincie en vele stakeholders is een concept Human Capital Agenda (HCA)opgesteld. Daarmee bundelen we krachten en focussen we ons op de meest resultaatgerichte instrumenten voor een evenwichtige arbeidsmarkt. Besluitvorming over de HCA vindt in 2022 plaats. In mei 2021 is het gewijzigde Regionaal Programma Werklocaties vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

Circulaire regio
16 gemeenten hebben in 2021 de Regionale Energiestrategie 1.0 (RES) vastgesteld. De projectorganisatie is vernieuwd met het oog op de volgende fase RES2.0. Hiervoor is een Uitvoeringsplan opgesteld en zijn voorwaarden geschapen voor het uitvoeren van een zogenaamdePlanMER.

De gezamenlijke inkoop van duurzame energie (gas en elektriciteit) is succesvol verlopen en wordt gecontinueerd.

Het project Circulaire Grond-, Weg- en Waterbouw is voortgezet met de organisatie van enkele kennisevents, een communicatiestrategie en de voorbereiding van proeftuinen en pilotprojecten.

Ontspannen regio
In 2021 zijn we begonnen met het maken van een toeristisch profiel op basis van verhaallijnen en het maken van het Groen-blauwe raamwerk.

Daarnaast hebben de wethouders van Cultuurregio 025 in goede onderlinge samenwerking en afstemming kaders vastgesteld voor de uitvoering van het Transformatievoorstel cultuur. Hiervoor stelt de provincie op regionaal niveau €1,3 miljoen beschikbaar.

Groene Groeiregio
De opgave binnen de "Groene Groeiregio" heeft zich met name gefocust op de Verstedelijkingsopgave die in samenwerking met de partners uit Foodvalley wordt ontwikkeld. Belangrijkste tussenresultaten:

a) het opstellen van het Verstedelijkingsconcept met de vier bouwstenen en uitgangsprincipes voor de Verstedelijkingsstrategie ANF (Arnhem Nijmegen Foodvalley) en
b) de onderzoeksagenda's voor de zes gebiedsuitwerkingen ten behoeve van het Verstedelijkingsakkoord.

Voor woningbouwversnelling zijn kwartiermakers en experts aan de slag voor regionale ondersteuning en beleidsontwikkeling op thema's als planontwikkeling, stikstof en huisvesting internationale medewerkers. Er is ook een flexpool beschikbaar voor directe ondersteuning aan gemeenten voor planvoorbereiding van woningbouwlocaties.

Mede dankzij de Woondeal Arnhem-Nijmegen is voor circa 28 miljoen euro Woningbouwimpuls-gelden toegekend aan vijf grote ontwikkelprojecten in de regio Arnhem Nijmegen voor de bouw van 4.909 woningen.

Cross-overs
Daarnaast zijn enkele opgave-overstijgende cross-overs gerealiseerd:

- Voor een regionale en integrale visie op logistiek is vanuit de Productieve regio en de Verbonden regio gewerkt aan een Position Paper voor logistiek. De HAN heeft dit opgesteld in samenwerking met provincie, VNO/NCW, Logistics Valley en gemeenten.
- De Circulaire regio heeft in samenwerking met de Groene Groeiregio een Circulaire Impactladder ontwikkeld, die een maatstaf biedt om de circulariteit van nieuwbouwwoningen te kunnen beoordelen.
- De Verbonden regio en Groene Groeiregio werken samen aan een toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk. Hiervoor is een analyse van de mobiliteitseffecten uitgevoerd die inzicht biedt én investeringskansen om de consequenties van de flinke woningbouwbehoefte in onze regio in goede banen te leiden.
-

Lobby voor de regio
In 2021 is mede door de regionale lobby door het Rijk een proces opgestart om de spoorcorridor A12 (Utrecht-Arnhem-Duitse grens) op te pakken. Het ministerie van IenW laat voor deze corridor een OAO notitie opstellen (Opgave, Afbakening en Omgeving).

De lobbyagenda richting het Rijk is besproken in het AB en gebruikt in contact met Kamerleden. Zo zijn er Kamervragen gesteld over de verstedelijkingstrategie als kans voor bereikbaarheid van de regio, en wordt groen nu meegenomen in de afspraken met het Rijk. In aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen zijn meerdere bijeenkomsten met kandidaat-Kamerleden georganiseerd, zoals op het thema energie/RES/Connectr.

Van alle Europese projecten is €479,5 miljoen aan Europese fondsen geland bij partijen binnen de regio van 2014 tot 1 juli 2021. Dit komt mede voort uit de Europese profilering en partnerschappen van de regio. Een recent voorbeeld is een project circulaire stationsomgeving Nijmegen. Er is een kleiner aantal Europese projecten goedgekeurd dan gebruikelijk, door het opstartjaar van de nieuwe EU programmaperiode en de invloed van corona. Verder heeft de regio Europese tussenresultaten geboekt op internationaal spoor (steun Europese Commissie voor Nederlands plan A12 spoorcorridor), energie (projectontwikkeling in nieuw Europees waterstofnetwerk), circulair (EU project circulair bouwen stationsomgeving) en health (ontwikkeling Europees health netwerk, project TopFit).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	41	0	110	82	0
2021 JR	0	1.364	331	119	0

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
Het beheer van archiefbescheiden vindt normaliter plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Daarnaast maakt het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap
Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling
Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma overhead, onderdeel de ondersteuning van het primaire proces.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	368	20.141	153	234	0
2021 JR	254	20.330	-114	240	0

Risico's
De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.

Zeggenschap
De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling
De Connectie draagt bij aan de doelen benoemd in paragraaf E. Bedrijfsvoering en Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

De beleidsvoornemens
Met de samenwerking beogen we de kwaliteit van de (digitale) dienstverlening op niveau te houden, kosten te reduceren (leveren van meer kwaliteit en/of, op termijn, lagere kosten), kwetsbaarheid te verkleinen (bieden van continuïteit), kansen te bieden aan medewerkers en de

klanten optimaal te ondersteunen. Het bovenliggende doel van de Connectie is: "het ondersteunen van de drie gemeenten in bedrijfsvoering en daarmee te ontzorgen".

Medio 2020 is er door Berenschot een onderzoek door 2020 uitgevoerd gericht op het in kaart brengen van de behaalde en nog te behalen doelstellingen. Uit het rapport komt naar voren dat er op onderdelen nog verbeteringen mogelijk zijn:

1. De wijze waarop de samenwerking is georganiseerd (governance).
2. En een duidelijk beeld over waar De Connectie over een aantal jaar wil staan (groeiambitie).
3. Daarnaast noopt de financiële situatie bij de drie eigenaren, de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden, ertoe dat scherp aan de wind moet worden gezeild door De Connectie (financiën)

Er is in 2021 afgesproken dat hier verder invulling aangegeven zal worden door middel van een bestuursopdracht. Deze loopt door naar 2022. Daarnaast zijn er stappen gezet om de P&C cyclus van de Connectie beter aan de laten sluiten op de - cyclussen van de deelnemende gemeenten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	135	34.569	-896	7.206	0
2021 JR				7.364	0

Risico's

Er zijn in het verleden in het kader van het opbouwen van een robuuste uitvoeringsorganisatie een aantal risico's en beheersmaatregelen in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt in bedrijfsrisico's (zoals te hoge ambitie), transformatierisico's (zoals onvoldoende bestuurlijke en ambtelijke daadkracht) en inhoudelijke risico's (zoals onjuist inschattingen van efficiency- en schaalvoordelen).

Harmonisatie van de ICT omgeving, waaronder het applicatielandschap, is een belangrijke voorwaarde voor een efficiëntere ICT bedrijfsvoering. Hier wordt invulling aan gegeven door de programma's 1Connect en 2Connect. Deze programma's zijn gericht op de harmonisatie ICT omgeving en daarmee de werkwijze van de verschillende partners. In 2021 zijn er grote stappen gezet in deze migratie.

De belangrijkste (financiële) risico's zijn:

- De coronacrisis heeft het afgelopen jaar grote impact gehad op de organisatie en de dienstverlening van de Connectie. Naast dat de Connectie een rol had in diverse extra taken, is het vanuit thuis (samen)werken versneld mogelijk gemaakt. Deze versnelling vraagt dat we achteraf -de getroffen beheersingsmaatregelen goed moeten evalueren.
- Haalbaarheid van de opgelegde taakstellingen en ICT.
  Er zijn grote stappen gezet in het harmoniseren van het ICT landschap, waarbij eventuele (financiële) afwijkingen via de bestuursrapportages zijn gerapporteerd. Hierbij zijn nog niet alle doelstellingen gereageerd en taakstellingen bereikt en dit zal dus ook na 2021 - overigens in lijn met de verwachting - aandacht blijven vragen.
- Het onder druk staan van de K's van Kosten en Kwaliteit. De verwachtingen van inwoners aan onze Digitale Dienstverlening nemen snel tot en daarnaast vraagt het beschermen tegen ICT bedreigingen extra investering. Naast de al bestaande uitdaging om de efficiencyvoordelen te bereiken, maken deze ontwikkeling het meer complex om de begroting van de Connectie inpasbaar te houden in die van de deelnemende gemeenten.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 lidorganisaties. Tot de lidorganisaties behoren onder meer gemeenten, regionale overheden en kamers van koophandel uit de grensregio.

Zeggenschap
De Euregioraad bestaat uit 149 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling
De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Gebiedsontwikkeling, Economie en Welzijn.

Beleidsvoornemens
Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	1.763	3.395	112	11	0
2021 JR				11	0

Risico's
Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling
De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens
Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	5.097	155.262	221.000	0	338
2021 JR	5.062	143.995	236.000	0	426

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's
In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Het volledige dividend over 2020 van € 338.408 en de rest van 2019 € 157.051 is na september 2021 uitgekeerd na opheffing van de dividendban door de Economische Centrale Bank.
Op basis van het halfjaarbericht 2021 worden voordelige effecten op het dividend 2021 verwacht, dat in het jaar 2022 wordt uitgekeerd. Over het 1e halfjaar is sprake van een toename van de nettowinst van € 87 miljoen ten opzichte van het 1e halfjaar 2020.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd
Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap
De gemeente heeft stemrecht via het platvorm Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling
Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens
Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert. Alliander heeft aan alle aandeelhouders in mei/juni 2021 het verzoek gedaan om bij te dragen in de versterking van de kapitaalstructuur. Dit in verband met de opgaven die zij ziet voor de financierbaarheid van de energietransitie. Op 9 november 2021 heeft de Raad besloten om, naar rato van het aandelenbezit, voor een bedrag van € 258.707 bij te dragen aan de door Alliander uit te geven reverse converteerbare hybride obligatielening van € 600 miljoen.

De gemeente Rheden ontvangt dividend uit het aandelenbezit. De huidige aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verkrijgingswaarde).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2020 JR	4.328.000	5.094.000	224.000	0	40
2021 JR	4.470.000	5.739.000	242.000	0	

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's
In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.
Op basis van de resultaten van het jaarverslag 2021 worden voordelige effecten op het dividend 2021 verwacht, dat in het jaar 2022 wordt uitgekeerd. De winst over 2021 is ten opzichte van 2020 gestegen met 7,3 miljoen als gevolg van een hogere nettoresultaat in 2021. Het dividend over het jaar 2019 en 2020 is volledig uitbetaald.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- Wettelijke eisen en informatievoorziening;
- Uitgangspunten grondbeleid;
- Financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- Resultaten grondexploitatie;
- Ontwikkeling bufferreserve;
- Winstneming grondexploitatie;
- Risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitaties zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2021 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de begroting 2022. Momenteel heeft de gemeente Rheden twee lopende grondexploitaties:

- Vitatron / De Marke
- Dr Visserstraat

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid. De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De omgevingsvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;
5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

Financiële uitgangspunten

Financiële kaders
In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Naast de uitgangspunten betreffende de raming van de inkomsten en uitgaven zijn hierbij tevens de financiële kaders in beeld gebracht.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Verliesgevende complexen dienen hierbij te worden gedekt door winstgevende complexen, zodanig dat de grondexploitatie zich zelf kan bedruipen (zelfvoorzienend) en geen beslag op de algemene middelen behoeft te worden gelegd.

Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten, worden de plannen versoberd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.

Financiële uitgangspunten prognoses
Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden 2020 de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2022 en meerjarenraming 2022-2025:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
    - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
    - Voor de winstgevende deelcomplexen zijn nieuwe verslagleggingsvoorschriften vastgelegd in de notitie grondexploitatie 2016. Een nadere uitleg is opgenomen in een in 2018 gepubliceerde actualisatie van de notitie grondexploitatie. De methodiek van winstneming gebeurt volgens de Percentage of Completion methode (POC-methode). Met deze methode wordt zowel rekening gehouden met het toerekeningbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Wanneer er echter voldoende zekerheid bestaat moet voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd en kosten zijn gemaakt tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hierbij mag wel rekening worden gehouden met risico's. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.

- Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2021 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste begroting. De belangrijkste verschillen worden hierbij nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie
De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

Prognose resultaten grondexploitatie op contante waarde (in €; + = winst; - = verlies) voor begroting 2022, en jaarrekening 2021 en eindwaarde voor jaarrekening 2021.

Prognose resultaten grondexploitatie				
Complex	**Prognose Jaarrekening 2021 Eindw**	**Prognose Jaarrekening 2021 CW**	**Prognose Begroting CW 2022**	**Resultaatontwikkeling Contante Waarde**
Dr. Visserstraat Vitatron	-44.545 -130.818	-44.354 -130.256	-40.986 -146.367	- 3.368 + 16.119
Totaal verliesgev.	***-175.363***	***-174.610***	***-187.362***	***+ 12.751***
Voorziening verliesgevende complexen 1)	175.363			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting
De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de jaarrekening een totaal negatief resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van -/- € 174.610.

Dit resultaat is €12.751 (contante waarde) positiever dan ten tijde van de begroting 2022. Het totaal voor verliesgevende complexen neemt met € 13.048 af (contante waarde met € 12.751).

Het totaal resultaat van de verliesgevende complexen is € 175.363 en wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

De resultaatontwikkeling per complex wordt hieronder nader toegelicht.

Resultaatontwikkeling per complex gesplitst in voordelen en nadelen op contante waarde

Resultaatontwikkeling per complex		
Complex	**Positief**	**Negatief**
Dr Visserstraat		-3.330
Vitraton	16.377	
Totaal	***16.377***	***-3.330***
Saldo		***-13.048***

Ontwikkeling reserve risicobuffer

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 1-1-2021 een positief saldo van € 1.135.589. Er is geen sprake van tussentijdse winstnemingen. Daarnaast is er wel een afroming van de voorziening à € 13.048,- voor verliesgevende projecten ten gevolge van de risicobuffer.

Ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet wordt in totaal € 1.067.000,- onttrokken aan de reserve risicobuffer grondexploitaties. Daarvan is in 2021 inmiddels € 688.415,- geboekt. In de komende jaren wordt daarmee nog € 378.585,- aan de reserve onttrokken.

Door onttrekkingen en toevoegingen wordt het nieuwe saldo van de risicobuffer € 660.222

Risicobuffer	
Saldo 1-1-2020	1.335.589
Afroming voorziening verliesgevende projecten t.g.v. risicobuffer	13.048
Onttrekking zomernota 2020	688.415
Saldo per 31-12-2021	**660.222**

Winstneming

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling. Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. Momenteel hebben we geen winstgevende complexen en is er zodoende geen sprake van tussentijdse winstneming.

Risico's

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico’s. De volgende risico’s kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvoorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma’s en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen.

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verlies- gevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2020 is er getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Voorlopig is er alleen sprake van te compenseren verliezen. In de jaarrekening 2021 is in de balans een recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 opgenomen van € 223.832.

COVID-19

Ook in 2021 heeft COVID-19 veel impact gehad op de bedrijfsvoering en de financiële resultaten van onze gemeente. Op verschillende plaatsen in deze jaarstukken is daar al aandacht aan geschonken. In deze paragraaf is de financiële impact op het resultaat van de jaarrekening 2021 in beeld gebracht.

(Bedragen x € 1.000)	Ontvangen	Besteed	Inkomsten -derving	Invloed op resultaat	Storten in reserve
1.1 Samenleving – Re-integratie, Schuldhulpverlening & Minima	1.622	315	0	1.307	1.307
1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs	999	789	0	210	210
1.3 Samenleving – Wmo Breed	1.123	507	0	616	360
1.4 Samenleving – Sportbedrijf	326	0	326	0	0
2 Leefomgeving	606	135	0	471	0
3 Bedrijfsvoering	220	117	0	103	0
4 VGGM – CTB	112	112	0	0	0
5 Opschalingskorting 2021	399	0	0	399	0
6 Organisatie	0	76	0	-76	0
Totalen	5.407	2.051	326	3.030	1.877

In de kolom "Ontvangen" is in totaal € 863 k meegenomen vanuit de bij de Jaarstukken 2020 vastgestelde Bestemmingsreserve COVID-19. Daarnaast zijn hierin begrepen de middelen die het Rijk vanuit zes steunpakketten via haar circulaires heeft toegezegd, in de vorm van algemene uitkeringen (€ 3.207 k), specifieke uitkeringen (€ 1.116 k) en aangevraagde subsidies (€ 178 k). Tot slot is een subsidie van de Provincie meegenomen (€ 43 k).

Alle kosten die zijn of worden gemaakt zijn onderdeel van het betreffende taakveld (binnen verschillende programma's) zoals opgenomen in deze jaarrekening. Voor de opbrengsten geldt dat alleen voor de NPO-middelen (onderdeel van taakveld 4.3, programma1), TOZO-regeling (onderdeel van taakveld 6.3, programma 2) en Compensatie Sport (taakveld 5.2, programma 2). De overige opbrengsten zijn onderdeel van de hogere algemene uitkering (taakveld 0.7, programma 8).

Alle kosten en opbrengsten zijn daarmee ook onderdeel van het financiële resultaat van deze jaarrekening vóór bestemming. Per saldo is sprake van een voordeel van afgerond € 3 miljoen.

Voorgesteld wordt om € 1.877 k te storten in de "Bestemmingsreserve COVID-19". Van dit bedrag is bij de jaarstukken 2020 al € 863 k in genoemde reserve gestort, waardoor bij resultaatbestemming van voorliggende jaarrekening 2021 € 1.014.000 aanvullend kan worden gedoteerd. Deze reserve zal - in lijn met het raadsbesluit van 22 februari 2022 (4e begrotingswijziging 2022) - grotendeels ingezet worden voor maatregelen in het sociaal domein, maar ook voor overige beleidsterreinen. Daarbij houden we rekening met de *Motie vreemd aan de orde van de dag 'Ondersteuning van onze Rhedense ondernemers, sport en cultuur'* (Raad 15 maart 2022).
Het college zal einde Q2-2022 een voorstel voorleggen over de besteding van de COVID middelen. Afhankelijk van de besluitvorming daarover kan een eventueel restant van deze reserve vrijvallen ten gunste van de algemene reserve.

<u>1.1 Samenleving – Re-integratie, Schulphulpverlening & Minima</u>
De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun indicatieve bestedingsdoel:

- Re-integratie :

    - Pakketten re-integratiekosten : dienstverlening aan bijstandsgerechtigden
    - Impuls re-integratie : intensivering van de dienstverlening aan mensen die als gevolg van de pandemie de bijstand instromen
    - Heroriëntatie zelfstandigen : steun voor zelfstandig ondernemers bij hun heroriëntatie op een ander verdienmodel of een baan in loondienst.
- Gemeentelijk schuldenbeleid : opvangen van extra toestroom bij het gemeentelijk schuldenbeleid
- Bijzondere bijstand : opvangen van extra toestroom de bijzondere bijstand
- TONK : bedoeld voor huishoudens die door de coronasituatie te maken krijgen met een onvoorzienbare en onvermijdelijke terugval in hun inkomen, en die daardoor noodzakelijke kosten niet meer konden voldoen en waarvoor andere regelingen niet of onvoldoende soelaas boden.
- Uitvoeringskosten TOZO : de vergoeding voor de uitvoeringskosten van de TOZO, waarbij de gemeente een vergoeding ontvangt per besluit op een aanvraag levensonderhoud en per besluit op een aanvraag kapitaal.
- Ondersteuning SW-bedrijven : ter compensatie van het wegvallen van een deel van de omzet van SW-bedrijven

De bestedingen betreffen de inzet van personeel (€ 56 k), doorbetaling aan / reservering ten behoeve van SW-bedrijf Scalabor (€ 145 k), re-integratieproject (€ 55) en TONK (€ 59).

1.2 Samenleving – Jeugd & Onderwijs

De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun indicatieve bestedingsdoel:

- Noodopvang kinderen en voorschoolse voorzieningen : gericht op onder andere inwoners met cruciale beroepen
- Perspectief jeugd en jongeren, jongerenwerk en Jeugd aan Zet : dialoog met jongeren, activiteiten organiseren, jongerenwerk om op deze wijze extra aandacht te geven aan de mentale weerbaarheid van jongeren
- Mentale ondersteuning en activiteiten en ontmoetingen : sociaal en mentaal welzijn en leefstijl
- Nationaal Plan Onderwijs : gemeenten krijgen extra geld om in samenwerking met scholen, kinderopvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere partijen activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, executief, sociaal en emotioneel vlak aanvullend te stimuleren
- Meerkosten Coronamaatregelen Jeugd : meerkosten die aanbieders in 2021 maken om de zorg te continueren

De bestedingen betreffen de compensatie meerkosten (€ 74 k) en de reservering van de NPO-gelden (€ 714 k).

1.3 Samenleving – Wmo Breed

De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun indicatieve bestedingsdoel:

- Lokale culturele voorzieningen, buurt- en dorpshuizen en vrijwilligersorganisaties : ondersteuning lokale culturele en creatieve infrastructuur
- Bestrijding eenzaamheid ouderen en extra begeleiding kwetsbare groepen : activiteiten gericht op extra contact met ouderen, huisbezoeken, hulp aan ouderen, zingevingsactiviteiten en ontmoetingsactiviteiten
- Meerkosten Coronamaatregelen Wmo : meerkosten die aanbieders in 2021 maken om de zorg te continueren
- Steunmaatregelen Provincie

De bestedingen betreffen de compensatie meerkosten (€ 68 k) en verstrekte subsidies aan organisatie en bedrijven (€ 439 k).

1.4 Samenleving - Sportbedrijf
De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en hun gerichte bestedingsdoel:

- Exploitatie Zwembaden : uitkering voor gemeenten en exploitanten van ijsbanen en zwembaden die door corona in de financiële problemen zijn gekomen
- Tegemoetkoming gederfde inkomsten uit verhuur : huurkwijtscheldingsregeling (TVS) voor verhuurders die een accommodatie verhuren aan een sportvereniging

De gederfde inkomsten betreffen de exploitatie zwembaden (€ 149 k) en verhuur sportaccommodaties (€ 177 k).

2 Leefomgeving
De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en indicatieve bestedingsdoel:

- Afvalverwerking : compensatie voor zowel gemaakte extra kosten als gemiste inkomsten met betrekking tot afvalinzameling.
- Afrekening inkomstenderving 2020 : nabetaling, vanuit een reële compensatie van de door de gemeente gederfde inkomsten door corona in 2020, berekend op basis van de begrote inkomsten en de volgens de jaarrekening 2021 geïnde inkomsten

De bestedingen betreffen de afvalverwerking (€ 89 k), inzet van personeel (€ 47 k).

3 Bedrijfsvoering
De hieronder verantwoorde posten betreffen voor wat betreft de ontvangen middelen en indicatieve bestedingsdoel:

- Toezicht en handhaving : kosten voor onder andere de inzet van extra BOA's
- Extra kosten verkiezingen : dekking voor extra kosten voor organisatie en inrichten stemlokalen

De bestedingen betreffen de inzet van personeel (€ 30 k), verstrekte subsidies (€ 6 k) en exttra kosten van de verkiezingen (€ 80 k).

4 VGGM – CTB
De hieronder verantwoorde post betreft een van de VGGM ontvangen bedrag voor ondersteuning van organisaties bij de controle van het Corona Toegang Bewijs (CTB).

De bestedingen betreffen de door de gemeente gemaakte en te declareren kosten van personeel en subsidies (€ 84 k) en het terug te storten bedrag aan VGGM (€ 28 k).

5 Opschalingskorting 2021
De hieronder verantwoorde post betreft vervallen van de opschalingskorting, die bij vaststelling van de uitkering vanuit het Gemeentefonds aanvankelijk was verrekend.

6 Organisatie
Hiervoor zijn geen middelen expliciet toegekend.

De bestedingen betreffen diverse kosten waaronder ICT-uitgaven.

Taakvelden - Beleidsindicatoren

Pr.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
	Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning		
5	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	7,84	2021
5	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,51	2021
5	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.362	2021
5	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	20,17%	2021
6	5. Overhead (% van totale lasten)	13,70%	2021
	Taakveld 1. Veiligheid		
5	6. Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	5	2020
5	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2,4	2020
5	9. Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3,8	2020
5	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2,4	2020
5	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,8	2020
	Taakveld 3. Economie		
1	14. Functiemenging (%)	46,0%	2020
1	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	147,9	2020
	Taakveld 4. Onderwijs		
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	3,1	2020
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	27	2019
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	1,6%	2020
	Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie		
2	20. Niet sporters (%)	49,8%	2020
	Taakveld 6. Sociaal domein		
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	685,7	2020
2	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2020
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	7%	2020
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	65,2%	2020
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	3%	2020
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	377,1	2021
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	231,9	2020
2	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	12,7%	2021
2	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,6%	2021
2	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,3%	2021
2	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	710	2021
	Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu		
4	33. Omvang huishoudelijk afval (kg per inwoner)	154	2019
4	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	onbekend	2019
	Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
3	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	252	2021
3	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2,8	2020
3	37. Demografische druk (%)	84,5%	2021
6	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	727	2021
6	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	772	2021

Jaarrekening

Baten en lasten en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het overzicht baten en lasten, de begrotingsrechtsmatigheid, de post onvoorzien, incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Overzicht baten en lasten

Dit onderdeel van de jaarrekening geeft inzicht in het resultaat van de programma's voor de primitieve begroting, de actuele begroting en de realisatie 2021. Daarbij wordt een uitsplitsing gemaakt tussen het saldo van baten en lasten en het saldo van toevoegingen (=lasten) en onttrekkingen (=baten) in de reserves.

De jaarstukken zijn integraal opgesteld en bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Om onnodige dubbelingen in tekst te voorkomen wordt voor een nadere toelichting op de afwijking van baten en lasten verwezen naar de programma's. Ieder programma wordt afgesloten met een financiële tabel waarin per taakveld de baten en lasten worden weergegeven en tevens (voor het gehele programma) de mutaties op de reserves worden vermeld. Deze tabel wordt gevolgd door een tabel met de afwijkingen van dat programma ten opzichte van de vastgestelde begroting en een nadere inhoudelijke toelichting op de grootste afwijkingen.

De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen Wmo is geen gemeentelijke verantwoordelijkheid en valt derhalve niet onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

In onderstaande tabel is de feitelijke realisatie van de lasten, de baten en het saldo opgenomen.

Overzicht baten en lasten (Bedragen x € 1.000) Programma	2021 realisatie Baten	2021 realisatie Lasten	2021 Saldo
1. Economische Ontwikkeling	2.757	12.069	-9.311
2. Welzijn	20.958	66.223	-45.265
3. Gebiedsontwikkeling	5.827	18.077	-12.250
4. Duurzaamheid	10.575	9.752	822
5. Bestuur en Veiligheid	972	8.269	-7.296
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	96.126	20.475	75.651
Totaal	137.216	134.865	2.352

In deze tabel zijn de baten, onttrekkingen, lasten en toevoegingen afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Overzicht baten en lasten				(Bedragen x € 1.000)
Programma	2021 Primitieve begroting	2021 Gewijzigde begroting	2021 Werkelijk	2021 Saldo
Baten				
1. Economische Ontwikkeling	1.590	1.590	2.757	1.167
2. Welzijn	18.160	19.006	20.861	1.856
3. Gebiedsontwikkeling	2.524	2.524	2.529	5
4. Duurzaamheid	9.978	9.978	10.575	596
5. Bestuur en Veiligheid	641	641	972	331
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	89.162	92.689	95.922	3.232
subtotaal baten programma's	122.056	126.428	133.617	7.188
Onttrekkingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	0	0	0
2. Welzijn	0	40	97	57
3. Gebiedsontwikkeling	478	628	3.298	2.670
4. Duurzaamheid	0	0	0	0
5. Bestuur en Veiligheid	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	3	866	205	-662
subtotaal onttrekkingen	482	1.534	3.600	2.066
Lasten				
1. Economische Ontwikkeling	12.168	11.835	12.069	-234
2. Welzijn	61.483	63.949	65.756	-1.807
3. Gebiedsontwikkeling	14.285	14.514	17.958	-3.444
4. Duurzaamheid	9.145	9.194	9.615	-422
5. Bestuur en Veiligheid	8.135	8.202	8.269	-67
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	15.736	19.723	20.343	-620
subtotaal lasten programma's	120.952	127.416	134.009	-6.593
Toevoegingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	0	0	0
2. Welzijn	0	497	467	30
3. Gebiedsontwikkeling	0	305	120	185
4. Duurzaamheid	0	0	137	-137
5. Bestuur en Veiligheid	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	0	0	132	-132
subtotaal toevoegingen	0	802	855	-54
Saldo baten en lasten	1.103	-988	-393	595
Saldo ontrekkingen en toevoegingen	482	732	2.744	2.012
Totaal saldo	1.585	-256	2.352	2.607

Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid is voorgeschreven dat het college een toelichting opneemt in de jaarrekening voor de programma’s waar in werkelijkheid een nadelige afwijking ten opzichte van de begroting (inclusief wijzigingen) is ontstaan. Dit voorschrift geldt alleen voor de lasten. Hieronder is deze toelichting voor de betreffende programma’s opgenomen.

Begrotingsrechtmatigheid			
Programma	**Vastgesteld na wijziging**	**Werkelijk**	**Verschil**
1 Economische Ontwikkeling	11.835	12.069	-234
2 Welzijn	63.949	65.756	-1.807
3 Gebiedsontwikkeling	14.819	18.077	-3.258
4 Duurzaamheid	9.194	9.752	-558
5 Bestuur en Veiligheid	8.202	8.269	-67
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen	19.723	20.343	-620

Programma 1 Economische Ontwikkeling
De overschrijding op dit programma van € 234.000 is met name het gevolg van hogere uitgaven bij de taakvelden "4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken" en 6.4 "Begeleide participatie". Het betreft hier hogere lasten voor ingeleend personeel, overige goederen en diensten, sociale uitkeringen in natura en inkomensoverdrachten gemeenschappelijke regelingen. Deze hogere lasten worden volledig gecompenseerd door hogere baten.

Programma 2 Welzijn
Op dit programma is sprake van een overschrijding ad € 1,8 miljoen. Deze overschrijding is vooral het gevolg van hogere lasten bij taakvelden 5.2 Sportaccommodaties, 6.3 "Inkomensregelingen en 6.82 "Geëscaleerde zorg". Bij 5.2 Sportaccommodaties zijn ook hogere baten gerealiseerd. Bij de overige onderdelen gaat het met name om wettelijk verplichte taken met een open einde karakter.

Programma 3 Gebiedsontwikkeling
Er is sprake van een overschrijding op lastenniveau ad € 3,3 miljoen. Deze hogere lasten zijn met name het gevolg van hogere uitgaven op de taakvelden 2.1 "Verkeer en vervoer", 5.7 "Openbaar groen en recreatie" en 8.1 "ruimtelijke ordening". De overschrijding wordt voor een groot gedeelte gecompenseerd door hogere baten.

Programma 4 Duurzaamheid
De hogere lasten op dit programma van € 0,56 miljoen zijn het gevolg van hogere uitgaven op de taakvelden 7.3 "Afval" en 7.4 "Milieubeheer". Zowel de overschrijding bij afval en milieubeheer wordt bijna volledig gecompenseerd door hogere baten.

Programma 5 Bestuur en veiligheid
Op lastenniveau is er sprake van een overschrijding van afgerond € 67.000. Gelet op de marginale afwijkingen op de verschillende taakvelden wordt dit niet verder toegelicht. De totale hogere kosten worden volledig gedekt door hogere baten.

Programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen
Op dit programma is sprake van een overschrijding van afgerond € 0,62 miljoen op de lasten. Dit komt met name tot uitdrukking op het taakveld 0.4 "Overhead" waar de lasten en baten afgerond € 2,0 miljoen hoger zijn dan geraamd. De hogere lasten zijn enerzijds gedekt door hogere baten en anderzijds door lagere kosten op het taakveld 0.8 "Overige baten en lasten".

Conclusie
Het overgrote deel van de overschrijdingen op de lasten wordt veroorzaakt door open-einde-regelingen of worden gecompenseerd door hogere baten en tellen om die reden niet mee voor het oordeel ten aanzien de begrotings(on)rechtmatigheid.

Aanwending bedrag voor onvoorzien

Voor niet voorziene incidentele uitgaven is in de primitieve begroting 2021 geen bedrag geraamd.

Incidentele baten en lasten

Het onderstaand overzicht betreft de incidentele baten en lasten in de jaarrekening 2021, niet zijnde incidentele afwijkingen op structurele budgetten.

Bedragen x € 1	Lasten	Baten
Programma 1. Economische Ontwikkeling		
COVID-19	189.040	0
Totaal	189.040	0
Programma 2. Welzijn		
Mutaties reserves	97.000	467.000
COVID-19	420.074	43.644
Integrale wijkaanpak	0	49.973
Overdracht WMO hulpmiddelen WMO	0	739.255
Erfgoed	95.195	61.102
Totaal	612.269	1.360.974
Programma 3. Gebiedsontwikkeling		
Mutaties reserves	120.000	3.298.000
COVID-19	21.009	0
Trainingsveld EDS	108.553	0
Implementatie omgevingswet	688.415	0
Uitvoeringsplan structuurvisie	45.682	0
Masterplan Veluwezoom	232.496	128.000
Velp tussen Broek en Water	47.662	
Totaal	1.263.817	3.426.000
Programma 4. Duurzaamheid		
Mutaties reserves	137.000	0
COVID-19	116.054	0
Milieu regionale samenwerking	0	20.800
Klimaatactie	737.256	0
Totaal	990.310	20.800
Programma 5. Bestuur en Veiligheid		
COVID-19	106.460	114.215
Totaal	106.460	114.215
Programma 6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen		
Mutaties reserves	132.000	205.000
COVID-19	117.814	0
Organisatieontwikkeling	50.708	0
Totaal	300.522	205.000
Totaal-Generaal	**3.462.418**	**5.126.989**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen	Toevoegingen	Onttrekkingen
Programma 3 gebiedsontwikkeling		
Reserve herstructurering		100.000
Reserve dorpsvisie Dieren		62.210
Reserve Carion		4.935
Totaal		**167.145**

Wet normering topinkomens (WNT)

Het kabinet Rutte-Asscher heeft de wetgeving inzake topinkomens aangescherpt. Het kabinet wil dat topinkomens in de (semi)publieke sector maximaal 100% van het ministerssalaris zijn. De strengere normen gelden voor alle medewerkers van (semi)publieke organisaties. Dit betekent dat niemand in de (semi)publieke sector meer kan verdienen dan een minister. Voor de gemeente Rheden betekent dit de verplichting om met ingang van de jaarstukken 2013 VOOR topfunctionarissen inzage te geven in het geheel van de bezoldiging. Binnen de definitie van de wet worden bij gemeenten zowel de gemeentesecretaris als griffier als topfunctionaris aangemerkt. Onderstaand wordt conform de wet in de wet gespecificeerde uiteenzetting de bezoldiging getoond.

bedragen x € 1	M. Kateman	N.Renkema-Holstein	H. Kettelerij
Gegevens 2021			
Functiegegevens	**Griffier**	**Gemeentesecretaris**	
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	89.571	118.097	
Beloningen betaalbaar op termijn	14.057	18.102	
Subtotaal	**103.628**	**136.199**	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	
Totale bezoldiging	**103.628**	**136.199**	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	

Gegevens 2020			
Functiegegevens	**Griffier**	**Gemeentesecretaris**	**Gemeentesecretaris**
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12	01/03 – 31/12	01/01 - 31/3
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1.0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	91.703	98.766	29.469
Beloningen betaalbaar op termijn	13.182	14.385	4.228
Subtotaal	**104.885**	**113.151**	**33.697**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	168.049	49.975
Totale bezoldiging 2020	**104.885**	**113.151**	**33.697**

Balans en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de balans, de grondslagen en de toelichting bij de balans.

Activa

ACTIVA Omschrijving	31-12-2021	31-12-2020
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	340.967	372.444
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling van activa	180.967	192.444
- Eigendom in activa van derden	160.000	180.000
Materiële vaste activa	116.642.366	116.980.157
- Investeringen met een economisch nut	51.158.537	54.478.389
- Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	44.476.049	43.577.031
- Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	21.007.780	18.924.738
Financiële vaste activa	5.233.382	5.081.767
- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	608.767	608.767
- Leningen aan deelnemingen	2.207.240	1.948.533
- Overige langlopende leningen	2.417.376	2.524.467
Totaal vaste activa	**122.216.715**	**122.434.368**
Vlottende activa		
Voorraden	244.985	369.319
- Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	244.985	369.319
Uitzettingen < 1 jaar	20.578.375	12.451.705
- Vorderingen op openbare lichamen	8.745.155	5.820.392
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	5.473.276	2.117.777
- RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen	285.743	7.148
- Overige vorderingen	6.074.201	4.506.388
Liquide middelen	648.365	981.384
- Kassaldi	11.022	14.534
- Banksaldi	637.344	966.850
Overlopende activa	3.013.053	1.125.027
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	3.013.053	1.125.027
Totaal vlottende activa	**24.484.778**	**14.927.435**
TOTAAL ACTIVA	**146.701.493**	**137.361.802**
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat	223.842	622.681

Passiva

PASSIVA Omschrijving	31-12-2021	31-12-2020
Vaste passiva		
Eigen vermogen	25.218.341	25.611.119
- Algemene reserve	11.490.753	12.411.580
- Bestemmingsreserve	11.375.949	12.990.366
- Gerealiseerde resultaat	2.351.638	209.173
Voorzieningen	8.712.782	4.546.216
Vaste schulden > 1 jaar	90.636.259	80.672.409
- Onderhandse leningen aan binnenlandse banken en overige financiële instellingen	90.500.000	80.500.000
- Waarborgsommen	136.259	172.409
Totaal vaste passiva	**124.567.382**	**110.829.744**
Vlottende passiva		
Vlottende schulden < 1 jaar	12.455.273	20.953.075
- Overige schulden	12.455.273	11.953.075
- Overige kasgeldleningen	0	9.000.000
- Bank en girosaldi	0	0
Overlopende passiva	9.678.838	5.578.983
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een bestedingsdoel	255.777	614.004
- Overige vooruitontvangen bedragen	9.423.061	4.964.979
Totaal vlottende passiva	**22.134.111**	**26.532.058**
TOTAAL PASSIVA	**146.701.493**	**137.361.802**
Garantstellingen	121.721	752.532
Gewaarborgde leningen	203.160.000	186.697.000

Toelichting op de balans

De gehanteerde uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening hebben achtereenvolgens betrekking op:

Toepassing besluit begroting en verantwoording
De jaarrekening 2021 is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' van 17 januari 2003, inclusief de daarop reeds besloten wijzigingen.

Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling algemeen

In de financiële verordening gemeente Rheden (verordening ex artikel 212 VAN de Gemeentewet) zijn enkele artikelen opgenomen met betrekking tot waardering en resultaatbepaling. De bepalingen uit de financiële verordening zijn opgenomen in onderstaande grondslagen.

Algemeen geldt dat bij waardering tegen verkrijgingsprijs, deze gedefinieerd als zijnde de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Bij waardering tegen vervaardigingsprijs wordt dit gedefinieerd als zijnde de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de

vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen.

Eigen bijdrage op grond van de WMO.
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Waarderingsgrondslagen vaste activa

Immateriële vaste activa
Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief worden onder de immateriële vaste activa verantwoord. Kosten voor afsluiten van geldleningen worden door de gemeente Rheden niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie gebracht.

De voorbereidingskosten voor een bepaald actief worden beschouwd als onderdeel van de verkrijgingsprijs van materiële activa. De afschrijvingstermijn van het geactiveerde materiële actief is geldend voor het totale bedrag.
M.i.v. 2017 moeten de bijdragen aan activa in eigendom van derden ook worden verantwoord onder de immateriële vaste activa. (Was financiële vaste activa).

Door de wijziging van de BBV zijn bepaalde investeringen in de activa van derden geherclassificeerd van financiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa
Dit betreffen investeringen met een meerjarig economisch nut, meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven en een meerjarig maatschappelijk nut. Sinds 2017 worden ook de niet in exploitatie genomen bouwgronden verantwoord onder de materiële vaste activa. Deze werden voorheen verantwoord onder de voorraden.

Activa met een meerjarig economisch nut en activa met een meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn opgenomen tegen de boekwaarde. De boekwaarde betreft de verkrijgingsprijs of historische kost- prijs verminderd met de reeds vervallen afschrijvingstermijnen. De verkrijgingsprijs of historische kostprijs wordt bruto geactiveerd. Dit betekent dat onttrekkingen uit bestemmingsreserves geen deel uitmaken van de verkrijgingsprijs of historische kostprijs, maar over de gehele looptijd (lineair) worden gecorrigeerd op de berekende afschrijvingslasten. Deze activa komen niet in aanmerking voor extra afschrijving.

Investeringen met een economisch nut hebben betrekking op:
- De gemeentelijke organisatie: gebouwen waarin gemeentelijke activiteiten zijn ondergebracht;
- Inventaris, apparatuur, installaties, machines en vervoersmiddelen;
- Objecten die door de gemeente geëxploiteerd worden: woningen, gebouwen, terreinen, riolering e.d.

Activa met een meerjarig maatschappelijk nut in de openbare ruimte moeten m.i.v. 2018 worden geactiveerd. Bijdragen van derden worden hierop in mindering worden gebracht. Bestemmingsreserves mogen alleen nog worden ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten. Er wordt afgeschreven conform de hieronder opgenomen tabel. Investeringen met een

maatschappelijk nut hebben betrekking op: aanleg en onderhoud van (inrichting van) wegen, watergangen, civiele kunstwerken, (inrichting van) groen, kunstwerken en speelplaatsen.

Afschrijving
Afschrijving van materiële vaste activa geschiedt in beginsel volgens de lineaire methode. Het startmoment van afschrijvingen is in principe het jaar volgend op het jaar van ingebruikname. Afwijking hiervan is slechts mogelijk bij raadsbesluit, indien hier gegronde redenen voor zijn.

Afschrijvingstermijnen

Soort investering	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Economisch nut	
Grondkosten	n.v.t.
Gebouwen	40
Eerste inrichting en inventaris	10-12
Eerste inrichting en inventaris schoolgebouwen	15
Centrale verwarmingsinstallaties	15
Noodvoorzieningen onderwijs	15
Apparatuur betaald parkeren	8
Investeringsbijdragen monumenten	20-40
Restauratie gebouwen	20-40
Standplaatsen woonwagen	40
Huurwoonwagens	n.v.t.
Rioleringen	60-80
Vervoermiddelen, exclusief materiaal brandweer	5-10
Automatiseringsapparatuur, hardware	3-5
Automatiseringsapparatuur, software	5
Inventaris/meubelen	10-12
Vloerbedekking	10-12
Maatschappelijk nut	
Grondkosten civieltechnische werken	100
Civieltechnische werken	40
Verharding zandwegen	10
Speelgelegenheden	10
Plantsoenaanleg	25
Verkeersregelinstallaties	15
Aanleg vijvers	20
Lichtmasten	40
Armaturen	20
Abri's	15
Kunstgrasveld	9-10

Financiële vaste activa
Onder financiële vaste activa vallen kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen. Waardering geschiedt tegen nominale waarde en afschrijving vindt alleen plaats indien sprake is van duurzame waardevermindering.

Waarderingsgrondslagen vlottende activa

Voorraden
De voorraden grond in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs. De ontvangen verkoopopbrengsten worden in mindering gebracht op de boekwaarde. Bij een verliesgevend plan

wordt voor het gecalculeerde verlies een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). Winst op grondexploitatie wordt genomen naar rato van de voortgang volgens de percentage of completion methode.

Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op basis van een statische en dynamische beoordeling van de debiteuren algemeen en debiteuren belastingen.

Overige vlottende activa
De overige vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vaste passiva

Reserves
Reserves worden gevormd conform de door de raad genomen besluiten. Dit geldt eveneens voor de toevoegingen en onttrekkingen. Belangrijke afwijkingen zijn vermeld in de toelichting op de balans. Bestemmingsreserves zijn de voor een specifiek doel afgezonderde bestanddelen van het eigen vermogen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd wegens:

1. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
2. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
3. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Langlopende schulden
De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vlottende passiva

De waardering van de vlottende passiva gebeurt op nominale waarde. Met ingang van 2008 worden ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkering met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren, afzonderlijk verantwoord onder de overlopende passiva.

Grondslagen resultaatbepaling

Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de las- ten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten eerst worden verantwoord nadat ze gerealiseerd zijn.

Kosten toerekening

De extra comptabele toerekening van de overhead vindt plaats op basis van voorcalculatorisch tarief. Dit gebeurt deels via tijd- schrijven van het ambtelijk apparaat en deels via andere verdeelsleutels.

Toelichting op de afzonderlijke activaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de immateriële vaste activa, de materiële vaste activa, de financiële vast activa en de vlottende activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	
Aanschafwaarde 31-12-2020	781.361
Cumulatieve afschrijving t/m 2020	-408.917
Boekwaarde per 31-12-2020	372.444
Investeringen	0
Desinvesteringen	0
Afschrijvingen	31.477
Aanschafwaarde 31-12-2021	781.361
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2021	-440.394
Boekwaarde 31-12-2021	340.967

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa		
Post	**2021**	**2020**
In erfpacht uitgegeven gronden	690.060	690.060
Overige investeringen met een economisch nut		
Gronden en terreinen	4.233.415	4.233.415
Woonruimten	19.522	57.657
Bedrijfsgebouwen	36.696.212	38.863.700
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.085.778	3.344.687
Vervoermiddelen	364.484	514.356
Machines, apparaten en installaties	1.569.885	1.968.804
Overige materiële vaste activa	4.499.180	4.805.709
	50.468.476	53.788.329
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		
Riolering	44.476.049	43.577.031
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (voor 2017)	13.055.384	13.313.216
Overige materiële vaste activa	28.085	30.859
	13.083.469	13.344.076

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	7.924.311	5.580.662
	21.007.780	18.924.738
Totaal materiële vaste activa	116.642.366	116.980.157

Gronden en terreinen
Onderdeel van de gronden en terreinen zijn een drietal terreinen die behoren tot de zogenaamde 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG).

1. Kappersweg/ De Timp: dit terrein heeft een boekwaarde van € 1.6 miljoen en beslaat 4ha. Hiervan is naar verwachting 3ha netto uitgeefbaar. De boekwaarde per vierkante meter is derhalve € 40 per vierkante meter. De huidige bestemming is bedrijventerrein. De gemeente is voornemens dit terrein in exploitatie te nemen wanneer het complex Vitatron voltooid is. Op basis van het provinciale beleid inzake bedrijventerreinen zijn er geen belemmeringen om dit terrein op de markt te brengen. Gezien het feit dat de verkoopprijzen van het complex Vitatron, dat een vergelijkbaar karakter heeft, ruim € 90 per vierkante meter bedragen en er ook geen kostenintensieve bewerkingen, zoals saneringen of sloopwerkzaamheden, noodzakelijk zijn, bestaat er geen aanleiding om te veronderstellen dat de grond niet tenminste die € 40 per vierkante meter zou opbrengen.

2. Spankerenseweg 58a: betreft een pand met een kavel van 2.900 m2 en heeft bestemming detailhandel met een boekwaarde van € 198k. Het pand is onlangs (maart 2020) nog getaxeerd in het kader van een financiering op een marktwaarde van € 266k en executiewaarde van € 210k. Hoewel deze taxatie niet bedoeld was voor een balanswaardering is deze wel gehanteerd om aan te tonen dat er geen sprake is van een duurzame waardevermindering.

3. Du Commerce: betreft een kavel van 7.850 m2 en valt onder het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Kanaalzone'. De kavel heeft een boekwaarde van € 227k en omgerekend € 29 per vierkante meter. De verkoopprijzen van Vitatron, die onder hetzelfde bestemmingsplan vallen, bedragen ruim € 90 per vierkante meter. Gezien de matige eigenschappen van de kavel, slechte ligging, matige ontsluiting en geen zichtlocatie, is de boekwaarde voorzichtigheidshalve ruim onder de € 90 per m2, namelijk naar € 29 per m2, bijgesteld. De gemeente stelt de locatie Du Commerce ter beschikking aan De KAS BV dat een zonnepark gaat realiseren op het terrein. Op basis van de vergoeding die betaald wordt voor het gebruik is een taxatie uitgevoerd. De waarde vanuit de taxatie is gelijk gesteld aan € 195.000.

Het verloop van de materiële vaste activa

Verloop materiële vaste activa	
Boekwaarde per 01-01-2021	116.980.157
Investeringen	6.152.404
Desinvesteringen	1.426.517
Bijdrage van derden	503.492
Afschrijvingen	4.560.187
Boekwaarde 31-12-2021	116.642.366

Verloopoverzicht materiële vaste activa					(bedragen x € 1.000)	
Soort vaste activa	**BW 1-1-21**	**Investeringen**	**Desinvesteringen**	**Afschrijvingen**	**Bijdragen van derden**	**BW 31-12-21**
Grond en terreinen	4.923	0	0	0	0	4.923
Woonruimten	58	0	0	38	0	20
Bedrijfsgebouwen	38.864	970	1.278	1645	216	36.696
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.345	19	0	277	0	3.086
Vervoermiddelen	514	0		150	0	364
Machines, apparaten en installaties	1.969	0	130	269	0	1.569
Overige materiële vaste activa	4.806	7	0	313	0	4.499
Econ.nut waarvoor heffing	43.577	1.882		983	0	44.476
Inv. Maatsch. nut voor 2017	13.344	455	0	698	19	13.083
Inv. Maatsch.nut vanaf 2017	5.581	2.799	0	188	268	7.924
Totalen	116.981	6.132	1.408	4.560	502	116.642

De belangrijkste investeringen (> € 100.000) in 2021 betreffen:

Belangrijkste investeringen	Investeringen	Bijdragen van derden c.q desinvestering	Totaal
Gemeentehuis	933.798	1.407.800	933.798
Nieuwbouw zwembad*		215.500	-215.500
GRP: Jeruzalem	504.933		504.933
GRP: Relining Gasthuislaan	420.028		420.028
GRP: Stuwputten Velp	350.375		350.375
Reconstructie Oranjebuurt Rheden	419.440		419.440
Rotonde Arnhem/Daalhuizerweg Velp	449.361		449.361
Revitalisering de Beemd noord	304.442		304.442
Zuidflank Rheden 1e fase	805.328		805.328
Fietsplan 2016/Rotonde Cederlaan	535.510		535.510
Vervanging 2 VRI's Kennedylaan*		115.109	-115.109
Prof Winternitzlaan	346.865		346.865
Stationsomgeving Dieren	209.711		209.711
Renovatie Groen	174.608	77.571	97.037
Overige mutaties < € 100.000	677.564	93.588	570.404
Totaal	6.131.963	1.909.568	4.222.395

*In dit geval is er in 2021 sprake van hogere bijdragen van derden/desinvesteringen dan er aan kosten is gemaakt, de '-' kan daarmee als (financieel) grotendeels positief worden beschouwd voor 2021.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Kapitaalver-strekkingen aan deelnemingen	Leningen aan deelnemingen	Overige langlopende leningen	Totaal
Boekwaarde 01-01-21	608.767	1.948.533	2.524.467	5.081.766
Vermeerderingen		258.707	111.909	370.616
Aflossingen			219.000	219.000
Afschrijvingen				
Boekwaarde 31-12-21	608.767	2.207.240	2.417.376	5.233.382

De vermeerderingen en verminderingen in het verslagjaar zijn:

Vermeerderingen en verminderingen	Vermeerderingen	Aflossing	Afschrijving
Alliander	258.707	0	0
AV Gelre	0	4.000	0
SVN	111.909	215.000	0
Totaal	370.616	219.000	0

Alliander € 258.707
Op 9 november 2021 heeft de Raad besloten om, naar rato van het aandelenbezit, voor een bedrag van € 258.707 bij te dragen aan de door Alliander uit te geven reverse converteerbare hybride obligatielening van € 600 miljoen.

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting € 111.909
Per 31-12-2021 is de vordering die de gemeente Rheden heeft op de Stimuleringsfonds Volkshuisvesting afgestemd met de schuld van de SVN. Deze afstemming heeft ertoe geleid dat de vordering in 2021 opwaarts is bijgesteld met 111.909.

Vlottende activa

Voorraden	2021	2020
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	420.348	557.732
Voorziening verliesgevende complexen	-175.363	-188.411
Totaal	244.985	369.320

Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)
Het verloop van de in exploitatie genomen bouwgronden is als volgt:

Verloop in exploitatie genomen bouwgronden	
Boekwaarde per 1 januari 2021	557.732
Vermeerderingen	32.015
Verminderingen	-169.394
Boekwaarde per 31 december 2021	420.352
Geraamde nog te maken kosten/nog te realiseren opbrengsten	-244.967
Geraamde eindresultaat (op grond van de BBG 2021)	175.385

Het geraamde eindresultaat is gewaardeerd tegen de contante waarde (conform BBG 2020).

In onderstaande tabel zijn conform de BBV per complex de nog te verwachten kosten; nog te realiseren opbrengsten en het geraamde resultaat op NCW opgenomen.

Complex - kosten - opbrengsten - resultaat NCW			
Complex	**Nog te verwachten kosten**	**Nog te realiseren opbrengsten**	**Resultaat NCW**
Dr. Visserstraat	50.494	343.023	-292.529
Vitatron	47.562	0	47.562

In de BBG is rekening gehouden met een inflatiecijfer van 2%; de opbrengstenstijging 0% en het rentepercentage is 0,43 %.

De boekwaarde per ultimo van het jaar is als volgt te specificeren:

Complex	Boekwaarde 31-12-20	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-21
Dr. de Visserstraat	335.632	955	0	0	336.586
Vitatronterrein	222.100	31.057	-169.394	0	83.745
Subtotaal	557.731	32.015	-169.394	0	420.330
Voorziening verliesgevende complexen	-188.411	13.048			-175.363
Totaal	369.320	45.063	-169.394	0	244.967

Voor (naar verwachting) verliesgevende plannen is ultimo 2021 een voorziening getroffen van € 175.363. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde. Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, is de hoogte van deze voorziening gebaseerd op gegevens uit de BBG 2021. Een gedetailleerdere verantwoording per complex is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

Uitzettingen < 1 jaar
De uitzettingen < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Omschrijving	2021	2020
Debiteuren algemeen	1.792.292	1.834.404
Debiteuren belastingen	685.048	778.721
Voorziening dubieuze debiteuren	-337.589	-515.100
Debiteuren sociale zaken	796.599	678.117
Vorderingen op openbare lichamen	14.218.430	7.938.168
RC-verhouding	285.743	7.148
Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen	3.137.850	1.730.246
Totaal	20.578.375	12.451.705

Voorziening dubieuze debiteuren
Op basis van respectievelijk een statische en een dynamische beoordeling is voor het saldo van debiteuren algemeen en voor debiteuren belastingen een voorziening gevormd van in totaal € 337.589

Debiteuren sociale zaken
Voor de jaarrekening 2020 is op basis van de beoordeling van de openstaande posten het oninbaarheidspercentage vastgesteld op 75%. Er is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd

van € 2.389.798 (2020: € 2.034.349). Deze is in mindering gebracht op de waardering van de post debiteuren sociale zaken.

Het saldo van de post debiteuren sociale zaken is als volgt samengesteld:

Debiteuren sociale zaken	
Debiteuren sociale zaken(algemeen, bijzondere bijstand, leenbijstand)	3.186.398
Voorziening dubieuze debiteuren (75%)	2.389.798
Saldo	796.599

Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen
De nog te ontvangen bedragen hebben met name betrekking op:

Nog te ontvangen bedragen	
Door te belasten aan andere gemeente	496.066
Gemeentefondsuitkering	608.397
Van AR pensioenvoorziening	1.003.706
Compensabele BTW 2016 t/m 2018	278.847
Afrekening AVAN	80.556
Afvalfonds verpak- afrek. zwerfafval	9.812
Vergoeding PMD, glas en papier	150.000
PGB Jeugd	11.100
EB 2021	43.460
MGR afrekening 2021	81.923
Gas afrekening	9.377
Eindafrekening verwerkte materialen	25.258
Smartpack	25.083
Afrek subsidies monumenten 2021	10.637
Afrek subsidies Arcadie	52.591
Wabo leges	266.561
Overige posten	11.477
Totaal	3.137.850

Schatkistbankieren
In het kader van het verplicht schatkistbankieren is de gemeente verplicht om overtollige middelen aan te houden in ’s Rijks schatkist voor zover deze boven de drempel komen. In het overzicht hieronder wordt de benutting van de drempelbedragen in het kader van het verplicht schatkistbankieren weergegeven. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag van 0,75% verplicht schatkistbankieren verhoogd naar 2%. Uit de evaluatie van het schatkistbankieren is namelijk gebleken dat de drempel voor schatkistbankieren te krap was vastgesteld.

Drempelbedrag	909 2425	0,75% van begrotingstotaal kw 1+2 2,00% van begrotingstotaal kw 3+4		
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	297	315	4	13
Ruimte onder het drempelbedrag	612	594	2421	2412
Overschrijding van het drempelbedrag				

Liquide middelen
Dit betreft het kasgeld per 31 december 2021. Deze saldi staan ter vrije beschikking van de gemeente.

Liquide middelen	2020	2020
Kassaldi	11.022	14.534
Banksaldi	637.344	966.850

Overlopende activa
Hieronder zijn opgenomen de op de balans vooruitbetaalde bedragen.

Overlopende activa	2021	2020
Vooruitbetaalde bedragen	2.827.722	1.104.000
Overige nog te ontvangen bedragen	185.331	21.027

Toelichting op de afzonderlijke passivaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden en de vlottende passiva.

Eigen vermogen

Eigen vermogen
Het verloop van het eigen vermogen in 2020 is als volgt:

Post	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Gerealiseerd resultaat	Totaal
Saldo 01-01-2021	11.491	14.120		25.611
Resultaat 2021			2.351	2.351
Stortingen		855		855
Onttrekkingen		3.599		3.599
Saldo 31-12-2021	11.491	11.376	2.351	25.218

Resultaat boekjaar
De rekening 2021 sluit met een voordelig saldo van € 1.509.992 Een nadere analyse van het resultaat is opgenomen in het hoofdstuk “toelichting op de programmarekening”.
Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de reserves wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Voorzieningen

Voorzieningen
De voorzieningen zijn gevormd voor het egaliseren van de exploitatielasten en toekomstige uitgaven voor (groot) onderhoud.

Omschrijving	Voorziening t.b.v. verplichtingen	Voorziening Middelen derden	Voorziening egalisatie	Totaal
Saldo 1 januari	627.458	3.609.167	309.594	4.546.219
Stortingen	1.054.710	485.925	3.846.519	5.387.154
Onttrekkingen	30.502	53.074	1.137.011	1.220.587
Saldo 31 december	1.651.663	4.042.018	3.019.101	8.712.782

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Vaste schulden > 1 jaar

Vaste schulden > 1 jaar
Onderhandse leningen
De onderhandse leningen bestaan uit schulden aan derden met een looptijd langer dan 1 jaar.

Post	Banken en Financiële instellingen binnenland	Waarborgsommen	Totaal
Boekwaarde 01-01-2021	80.500.000	172.409	80.672.409
Vermeerderingen	25.000.000	82.422	25.082.422
Aflossingen	15.000.000	118.572	15.118.572
Boekwaarde 31-12-2021	90.500.000	136.259	90.636.259

De rentelasten van de onderhandse leningen bedroegen in 2021 € 506.866

Vlottende passiva

Vlottende schulden < 1 jaar

De vlottende schulden < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Post	2021	2020
Kasgeldleningen	0	9.000.000
Crediteuren	4.482.898	2.461.590
Crediteuren sociale zaken	310.643	192.052
Overige vlottende schulden	7.439.047	9.167.261
Bankinstellingen	0	0
Rekening courant de Connectie	222.686	132.171
	12.455.273	20.953.074

Het crediteurensaldo per 31 december 2021 is in 2022 afgewikkeld.

De overige schulden betreft de nog te betalen bedragen over 2021 en hebben met name betrekking op:

Post	Bedrag
Af te dragen loonheffing december 2020	1.556.729
Werkgeversafdracht ABP algemeen	331.869
Af te dragen loonheffing verstrekkingen Bijstand	2.125.733
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	744.345
Nog te betalen	2.508.224
Gemeente Rozendaal	139.398
Overige posten < € 100.000	32.749
Totaal	7.439.047

Overlopende passiva
Dit betreft posten die na 2021 nog afgewikkeld moeten worden.

Post	2021	2020
Vooruitontvangen Rijksbijdragen	255.777	614.004
Vooruitontvangen subsidies	9.423.060	4.964.979
Totaal	9.678.837	5.578.983

De mutaties die hebben plaatsgevonden bij de vooruitontvangen (Rijks)bijdragen en subsidies zijn in deze jaarrekening in een separaat verloopoverzicht opgenomen.

Verloopoverzicht vooruit ontvangen rijksbijdragen

Post	Saldo 1-1-2021	Vermeer-deringen	Verminde-ringen	Saldo 31-12-2021
ISV* middelen	249.028			249.028
Geluidsmaatregelen N348	6.750			6.750
Onderwijs achterstanden beleid (OAB)	358.227		358.227	0
Totaal	614.005			255.778

* ISV (= Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) wordt Uitvoeringsmaatregelen Structuurvisies.

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies

Post	Saldo 1-1-2021	Vermeer-deringen	Verminde-ringen	Saldo 31-12-2021
Subsidie duurzame inzetbaarheid	116.925		116.925	0
Subsidie Kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden	400.000		182.815	217.185
Natuur en landschap	74.092			74.092
Subsidie zwerfafval	56.849		56.849	0
Prov. GLD/Gevelfonds	134.920		134.920	0
Prov. GLD/Fietspad Badhuislaan	46.080			46.080
Prov. GLD/Revitalisering de Beemd	269.142			269.142
Pr. Kennedylaan geluidsanering	63.150			63.150
Vitaal sportpark Zuidflank Rheden	55.211		40.000	15.211
Subsidie gemeentelijke monumenten	42.549			42.549
Prov. GLD/Cascade Beekhuizen	12.868			12.868
Bijdrage woningmarktmonitor	8.834			8.834
Toezicht energiebesparing bedrijven	2.640			2.640
Subsidie student & leerling alert	40.000		25.000	15.000
Koploper OCO	311.768		19.601	292.167
Bijdrage Dullert Doorslag	28.970		28.970	28.970
Bijdrage Dullert + Nicolai Doorbraak	65.520		65.520	0
TOZO 2020 niet besteed	2.727.740		2.727.740	0
OAB 2020 niet besteed	483.262			483.262
Regeling Hulp Toeslagenproblematiek	24.458		24.458	0
Lening Alliander		1.948.532		1.948.532
Spuk woningbouwimpuls		2.705.676		2.705.676
Ambulantiseringsmiddelen		940.385	150.000	790.385
Menzis Eurobudget		15.000		15.000

Sportakkoord 201		127.713		127.713
Preventie akkoord		25.000		25.000
Stimulering steungezinnen		40.000		40.000
OAB 2019		358.227		358.227
OAB 2021 niet besteed		24.362		24.362
Subsidie kwetsbare wijken		49.973		49.973
Tozo 2021		341.811		341.811
Versterking OC 2021 niet besteed		50.000		50.000
SUVIS 2021		255.681		255.681
NPO 2021		714.449		714.449
Opbrengst Tellegenlaan 2		215.000		215.000
Opbrengst Spankerenweg 58a		86.200		86.200
Verkoopopbrengst inzet verd		132.870		132.870
Totaal	4.964.979	8.030.879	3.572.798	9.423.060

Overzicht reserves

Reserves Omschrijving	Saldi 1-1-2021	Resultaat bestemming 2020	Vermeerdering 2021	Vermindering 2021	Saldo 31-12-2021
Reserves					
Algemene reserve					
Algemene reserve ter financiering	9.118.370	-920.827		0	8.197.543
Risico reserve	3.293.210				3.293.210
Totaal	**12.411.580**	**-920827**	**0**	**0**	**11.490.753**
Bestemmingsreserves					
Res.best.2018/Versterking re-integratie	52.000				52.000
Doorontwikkeling WABO	55.000				55.000
Reserve SBO speelvoorziening	396.307		94.747	-491.054	0
Reserve SBO gem. gebouwen	973.373				973.373
Reserve SBO wegen	1.825.922			-1.825.922	0
Reserve SBO straatverlichting	168.581			-113.473	55.107
Reserve SBO landschapsbeleidpl	26.548		10.000	-12.132	24.416
Reserve actalisering bestemmingsplannen	65.825				65.825
Reserve nieuwbouw zwembad	1.358.630				1.358.630
Reserve bos en natuurgebieden	101.820		1.874		103.694
Reserve bestemmingsplan Rheden-Oost	0				0
Reserve risicobuffer grondexploitaties	1.335.589		13.048	-688.415	660.222
Reserve herstructuring woongebieden	1.632.040			-100.000	1.532.040
Reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)	2.126.405			-62.210	2.064.195
Reserve onderhoud gebouwen	655.843				655.843
Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	1.838.412		603.585	-169.521	2.272.476
Reserve Carion	168.071			-4.943	163.128
Reserve Armoedebeleid	10.000				10.000
Reserve klimaat	200.000				200.000

Reserve Covid		863.000			863.000
Reserve Beschut werk		187.000			187.000
Wet Inburgering		80.000			80.000
Totaal bestemmingsreserves	**12.990.366**	**1.130.000**	**723.255**	**-3.467.671**	**11.375.950**
Totaal reserves	**25.401.946**	**209.173**	**723.255**	**-3.467.671**	**22.866.703**

Beschrijving en toelichting reserves

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de reserves en voorzieningen per ultimo 2021

Algemene reserve	Stand 31-12-2021: € 8.197.543
Functie	Bestedingsfunctie en bufferfunctie
Doelstelling	De reserve dient als buffer om nadelige exploitatiesaldi in enig jaar te dekken.
Voeding- en onttrekking	Voor- en nadelige exploitatiesaldi van enig jaar worden met deze reserve verrekend. Onttrekkingen vinden incidenteel plaats t.b.v. bestedingen. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2020 is het nadelig saldo van € 920.827 in 2021 ten laste van deze reserve geboekt
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Risicoreserve	Stand 31-12-2021: € 3.293.210
Functie	Bufferfunctie
Doelstelling	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening wordt gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit.
Voeding en onttrekking	Onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden wanneer risico's zich voordoen. Conform de besluitvorming over de omgang met deze reserve bij de begroting 2020 wordt deze reserve in combinatie met de algemene reserve beschouwd als weerstandscapaciteit. Hierdoor is vooralsnog geen verschuiving vanuit de algemene reserve nodig.
Noodzakelijk niveau	De omvang van de reserve buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. De minimale omvang is vastgesteld op € 2.500.000.
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve programmamanagers Klimaat	Stand 31-12-2021: € 200.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking voor het opstellen van een warmtetransitievisie, zoals vastgesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2019.
Voeding- en onttrekking	De reserve is gevoed bij de vaststelling van de jaarrekening 2019
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2019
Relatie met programma	4 Duurzaamheid

Reserve res.best 2018 Verst. Re-integratie	Stand 31-12-2021: € 52.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018.
Voeding- en onttrekking	In 2021 zijn er geen mutaties geweest.
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2018
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling

Doorontwikkeling WABO	Stand 31-12-2021: € 55.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van plantoetser c.q. klantregisseur voor doorontwikkeling WABO.

Voeding- en onttrekking	Deze reserve is gevormd uit de voormalige reserve resultaatsbestemming 2013. In 2021 hebben geen stortingen of onttrekkingen plaatsgevonden.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO speelvoorziening	Stand 31-12-2021: 0
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van onderhoud en vernieuwing van speelvoorzieningen.
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 324.000 toegevoegd. In 2021 is per saldo € 396.307 onttrokken
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO gem. gebouwen	Stand 31-12-2021: € 973.373
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve is in 2020 o.b.v. de onderhoudsbeheerplannen deels omgezet in de voorziening gebouwen.
Voeding- en onttrekking	Er zijn in 2021 geen mutaties geboekt op deze reserve
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling

Reserve SBO wegen	Stand 31-12-2021: € 0
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van het groot onderhoud, de renovatie en de vervanging van de gemeentelijke wegen op basis van een opgesteld SBO wegen.
Voeding- en onttrekking	In 2021 is de reserve overgeheveld naar de voorzieningen
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO straatverlichting	Stand 31-12-2021: € 55.107
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van vervanging van de gemeentelijke straatverlichting op basis van een opgesteld SBO openbare verlichting.
Voeding- en onttrekking	Er is in 2021 € 113.473 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve SBO landschapsbeleidplan	Stand 31-12-2021: € 24.416
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	De reserve dient ter dekking van toekomstige uitgaven voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan.
Voeding- en onttrekking	Er is in 2021 € 12.132 onttrokken en € 10.000 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve actualisering bestemmingsplannen	Stand 31-12-2021: € 65.825
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Het opvangen van fluctuaties in de jaarlasten voor het opstellen of actualiseren van bestemmingsplannen.
Voeding en onttrekking	Eenmalige storting in 2002 VAN € 60.000 en € 415.000 bij resultaat-bestemming 2014. Onttrekkingen vinden plaats door jaarlijkse verrekening binnen de exploitatie. Er zijn in 2021 geen mutaties geweest op deze reserve.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve nieuwbouw zwembad	Stand 31-12-2021: € 1.358.630
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Bij de voorjaarsnota 2012 is deze reserve gevormd in verband met het realiseren van een nieuwe overdekte zwemvoorziening. In februari 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden, waarbij een bedrag beschikbaar is gesteld voor incidentele kosten van het project.
Voeding en onttrekking	In 2020 is het Biljoenbad opgeleverd. In de loop van 2021 wordt de definitieve exploitatiebegroting waarbij deze reserve wordt ingezet ter dekking conform de doelstelling. Er zijn mutaties geweest in het boekjaar 2021.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve bos en natuurgebieden	Stand 31-12-2021: € 103.694
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Conform de bestuursrapportage 2013 is deze reserve gevormd ter egalisatie van de lasten voor onderhoud aan bos- en natuurgebieden.
Voeding en onttrekking	In 2021 is een storting geweest van € 1.874.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve risicobuffer grondexploitaties	Stand 31-12-2021: € 660.220
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor het ontwikkelingen van toekomstige plannen zullen de verwachte winsten of verliezen met ingang van 2010 ten gunste of ten laste komen van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de programmarekening. Een overzicht van de mutaties is opgenomen in de paragraaf grondbeleid. In 2021 is een bedrag van € 688.415 ontrokken in verband met dekking implementatie omgevingswet.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve herstructurering woongebieden	Stand 31-12-2021: € 1.532.040
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor vernieuwing van woonwijken.

Voeding en onttrekking	In 2010 heeft een incidentele storting plaatsgevonden van € 2.000.000 ten laste van de algemene reserve. Jaarlijks wordt er prijscompensatie gestort en vindt er een onttrekking plaats voor het financieren van de projectkosten. Er zijn geen mutaties geweest in 2021.
Noodzakelijk niveau	Op basis van prijspeil 2020 is de huidige stand voldoende, waarbij tevens is gekeken naar absolute noodzakelijkheid i.r.t. de totale financiële positie.
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve dorpsvisie Dieren	Stand 31-12-2021: € 2.064.195
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor diverse verkeersmaatregelen betreffende Dieren Noord en Zuid.
Voeding en onttrekking	De stortingen zijn ten laste van de algemene reserve gekomen. Er zijn geen mutaties geweest in 2021.
Noodzakelijk niveau	In de nota heroverwegingen 2010 is het noodzakelijke niveau vastgesteld op € 9.840.000 (inclusief de bijdrage van de Stadsregio van € 4.5 miljoen).
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Reserve onderhoud gebouwen	Stand 31-12-2021: € 655.843
Functie	Egalisatiefunctie
Doelstelling	Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten die voortkomen uit het SBO gebouwen.
Voeding en onttrekking	-
Noodzakelijk niveau	Wordt bepaald aan de hand van de (in 2022) op te stellen Nota herziening reserves & voorzieningen.
Relatie met programma(‘s)	Diverse programma’s

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	Stand 31-12-2021 € 2.272.476
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Budgetten voor benoemde projecten in enig jaar, waarvan de uitvoering vertraagd is of over de jaargrens doorloopt, beschikbaar te houden voor uitvoering/afronding in het volgende jaar. Zie de specificatie van de afzonderlijke budgetten.
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de jaarrekening.
Noodzakelijk niveau	Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bepaald welke saldi er vrijvallen en welke nieuwe budgetten er toegevoegd worden aan de reserve.
Relatie met progr.	Diverse programma’s

Reserve Carion	Stand 31-12-2021: € 163.128
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd voor de beperkte risico’s die de gemeente loopt als hypotheeknemer op het vastgoed van Carion.
Voeding en onttrekking	Bij de resultaatbestemming 2014 is € 209.000 toegevoegd. Deze dient ter dekking van afschrijvingslasten i.v.m. de uitgaven voor de werkzaamheden aan De Oase.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Armoedebeleid	Stand 31-12-2021: € 10.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd om de niet bestede middelen in enig jaar beschikbaar te houden voor armoedebeleid.
Voeding en onttrekking	In 2014 is bij resultaatbestemming 2013 € 43.000 gestort. Daarnaast is op basis van de kadernota Minimabeleid 'Samen armoede aanpakken' € 95.000 van de 'Klijnsmagelden' voor intensivering van het armoede-beleid toegevoegd aan de reserve voor besteding in 2015. In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Covid	Stand 31-12-2021: € 863.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is naar aanleiding van de jaarrekening 2020 gevormd voor dekking van de extra kosten die samenhangen met Covid.
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2021
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	Diverse programma's

Reserve Beschut Werk	Stand 31-12-2021: € 187.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de kosten inzake WMO
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2021
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	2 Welzijn

Reserve Wet Inburgering	Stand 31-12-2021: € 80.000
Functie	Bestedingsfunctie
Doelstelling	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de jaarrekening 2020 voor dekking van de invoeringskosten Wet Inburgering
Voeding en onttrekking	Er zijn geen mutaties geweest in 2021
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma	1 Economische Ontwikkeling

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten

Omschrijving	oorsponkelijk jaar	Saldi 1-1-2021	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Saldi 31-12-2021
Res TBGB: Inc. ODRA	2015	20.000			20.000
Res TBGB: trainingsveld EDS	2016	28.174			28.174
Res TBGB: econ.uitvoeringsprogr	2016	15.000			15.000
Herstructurering bedrijven terrein	2012	211.000			211.000
Duurzaam Rheden	2010	43.157			43.157
Res TBGB:transformk. Connectie	2016	0			0
Res TBGB projectmatig werken	2017	0			0
ResTBGB renovatie gem.gebouwen	2017	46.000			46.000
RTBGB implementatie omgevingsweg	2017	287.130			287.130
RTGB: Implementatie Office	2018	76.200		76.200	0
Res TBGB onderz.coal.akk.coach	2018	40.826		7.500	33.326
Res NTGB informatiemanagement	2018	68.600	42.000	68.600	42.000
RTGB: huisvest. vraagstuk GemH	2018	526.326			526.326
Res NTBG: Gevelfonds	2018	60.000			60.000
Res NTBG Cultuurhist.landschap	2018	75.000			75.000
RTBGB uitv.plan structuurvisie	2018	144.000			144.000
Doorontwikkeling	2019	62.000		52.221	9.779
Frictiebudget	2019	0			0
WNRA	2019	0			0
DU armoede/schuld 2019	2019	52.000		29.000	23.000
Gidsgelden 2019	2019	0			0
Ellecom CA	2019	38.000		38.000	0
Pilot Waterinterventie	2019	0			0
Pilot Plusbus	2019	30.000		30.000	0
Versterken Toegang	2019	0			0
Kansrijke Start 2019	2019	0			0
burgerparticipatie afval	2019	15.000			15.000
Vergoeding Thuiswerkplek	2020	0	90.000		90.000
WMO hulpmiddelen	2021	0	466.585		466.585
Subsidies klimaat	2021		137.000		137.000

Totaal		**1.838.413**	**735.585**	**301.521**	**2.272.477**

Voorzieningen

Voorzieningen **Omschrijving**	**Saldi 1-1-2021**	**Prijscom-pensatie 2021**	**Vermeerdering 2021**	**Vermindering 2021**	**Saldo 31-12-2021**
Voorzieningen					
Voorziening frictiekosten en casco	142.455			-12.502	129.953
Voorziening wachtgeld ambtenaren	18.000			-18.000	0
Voorziening pensioen bestuur	467.000		1.054.710		1.521.710
Totaal	**627.455**	**0**	**1.054.710**	**-30.502**	**1.651.663**
Voorzieningen middelen derden					
Voorziening onderhoud riolering	1.620.813		414.900	0	2.035.713
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	1.988.354	28.000	43.025	-53.074	2.006.305
Voorziening ruimen graven	0				0
Voorziening onderhoud grafrechten	0				0
Voorziening SBO gebouwen/wegen/spelen	309.594		3.846.519	-1.137.011	3.019.101
Totaal	**3.918.761**	**28000**	**4.304.444**	**-1.190.085**	**7.061.119**
Totaal Voorzieningen	**4.546.216**	**28000**	**5.359.154**	**-1.220.587**	**8.712.782**

Beschrijving en toelichting voorzieningen

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de voorzieningen per ultimo 2021

Voorziening frictiekosten en Casco	Stand 31-12-2021: € 129.953
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van incidentele frictiekosten en kosten die voortvloeien uit de beëindiging van de muziekschool.
Voeding en onttrekking	Voeding is destijds eenmalig geweest. Deze voorziening is nog actueel tot het aangegeven bedrag. Er is in 2021 € 12.502 onttrokken.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening een berekening gemaakt om het niveau te bepalen. Eventuele stortingen of vrijval worden verrekend in de exploitatie.
Programma	2 Welzijn

Pensioenvoorziening bestuur	Stand 31-12-2021: € 1.521.710
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen
Doelstelling	Dekking van pensioenverplichtingen bestuur
Voeding en onttrekking	Begin 2021 ontvingen we bericht van onze dienstverlener APPA-plan, A.S.R. verzekeringen, dat zij per 1-1-2022 de overeenkomst zouden beëindigen voor de opbouw pensioenen wethouders. Kapitaalopbouw is vanaf 1-1-2022 bij A.S.R. dan ook niet meer mogelijk. Om die reden is het bij A.S.R. opgebouwde kapitaal aan de door ons gevormde "pensioenvoorziening bestuur" toegevoegd. Bij de jaarrekening 2020 was deze pensioenvoorziening gevormd om het hiaat op te vangen tussen het benodigde en beschikbare beleggingstegoed, dat in 2020 was ontstaan door verlaging van de rekeningrente. Deze voorziening is nu aangevuld met het bij A.S.R. opgebouwde kapitaal. Het huidige saldo van de pensioenvoorziening is gelijk aan de laatste opgave van A.S.R. en is daarmee toereikend om aan toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Daarbij is ook rekening gehouden met een verlaging van de rekenrente in het afgelopen jaar. Voor de uitvoering van het APPA-plan zullen we vanaf 1-1-2022 gebruik maken van de diensten van Visma Idella. Zij zullen jaarlijks de berekening verzorgen van het benodigde kapitaal voor de pensioenvoorziening. Op basis van deze berekening vindt dan jaarlijks de dotatie aan de voorziening plaats.
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om eventuele tussentijdse aanvragen voor pensioen of waardeoverdracht op te vangen.
Relatie met programma('s)	5. Bestuur en Veiligheid

Voorziening onderhoud riolering	Stand 31-12-2021: € 2.035.713
Functie	Egalisatiefondsfunctie
Doelstelling	Egalisatie van de riooltarieven.
Voeding en onttrekking	Jaarlijks wordt het resultaat op het product riolering verrekend met de voorziening. Indien de heffing hoger is geweest dan het saldo van de lasten wordt het verschil toegevoegd aan de voorziening. In het omgekeerde geval wordt er onttrokken aan de voorziening. In 2021 is € 414.900 gestort.
Noodzakelijk niveau	-

Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening afkoopsom onderhoud graven	Stand 31-12-2021: € 2.006.305
Functie	Middelen van derden
Doelstelling	De voorziening dient ter dekking van toekomstige uitgaven t.b.v. onderhoud grafbedekking.
Voeding en onttrekking	De voorziening wordt gevoed door de jaarlijks ontvangen afkoop-sommen voor onderhoud graven. De jaarlijkse toegevoegde prijs-compensatie wordt ingezet t.b.v. de exploitatie voor het onderhouden van de grafbedekking. In 2021 is per saldo € 17.951 gestort.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	3 Gebiedsontwikkeling

Voorziening SBO Gebouwen/Wegen/Spelen	Stand 31-12-2021 € 3.019.101
Functie	Voorziening dekking risico’s
Doelstelling	Dekking kosten Gebouwen
Voeding en onttrekking	Voedingen en onttrekkingen vinden plaats conform het beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen/wegen/spelen.
Noodzakelijk niveau	-
Relatie met programma(‘s)	6 Financiën

Overzicht investeringskredieten

Omschrijving	Krediet 2021	Besteding cum 31-12-2021	Bijdrage derden cum 31-12-2021	Restant krediet 31-12-21
Active kredieten				
Nieuwbouw zwembad	7.800.000	10.678.313	-1.293.306	-1.585.007
uitvoeringsplan de Bundel	931.700	1.394.325		-462.625
Rotonde VK en UK Arnh./Daalhuizerweg Velp	2.900.000	2.736.496	-1.032.604	1.196.107
Renovatie Groen 2018	150.000	254.306	-10.000	-94.306
Renovatie Groen 2019	150.000	149.741	-54.284	54.543
Renovatie Groen 2020	150.000	418.364	77.571	-345.935
Renovatie Groen 2021		88.610		
uitwerking winkelgebied Calluna	1.140.000	1.073.596	-7.770	74.174
Beiltjeshof Velp Zuid	625.000	873.112	-198.717	-49.395
Stationsomgeving Dieren	5.023.129	11.116.988	-7.134.397	1.040.538
Aanleg SFR Arnhem-Dieren	1.000.000	35.532		964.468
Fietspad Larenstein	152.000	30.301		121.699
Aanp.kruising v.Zwietenlaan LS	40.000	18.000		22.000
Verv. VRA kruisingen Harderwijkerweg	298.000	188.655		109.345
VRI Larensteinseln-waterstraat	155.000	69.467		85.533
Muziektent Ellecom	150.000	177.192		-27.192
Huisvest. geb.team Velp/Dieren	312.592	305.853		6.739
Renovatie De Pinkenberg	300.000	189.958		110.042
Revitalisering de Beemd Noord	35.000	850.571		-815.571
Zuidflank Rheden 1e fase	1.565.450	948.401		617.049
Fietspad Badhuislaan	150.000	31.162		118.838
30 km/h-zone Dieren Noord-Oost	110.000	114.438		-4.438
Fietsplan 2016/Rotonde Cederlaan 202		535.510		-535.510
31 km/h-zone Rheden		5.915		
Vervanging lichtmasten 2020		23.417		
Prof Winternitzlaan		346.865		
Speelplaats Hof van Soeren		23.277		
Tijgermulch		19.724		

Pumptrack spelen 2021		67.663	-55.000	
Reconstructie Oranjeweg		5.654		
Rioolverv Burg. Willemsstr. Dieren		35.564		
Herinrichting Tuinstraat Velp		19.411		
Herinrichting Thorbeckestraat		6.441		
Relining 2021		5.100		
Rioolvervangng Oranjebuurt Rheden		15.047		
Gruttostraat		6.725		
Reconstructie Oranjebuurt Dieren		419.440		
MEUBILAIR (wegen)		53.717		
TOESTELLEN (speelplaatsen)		23.233		
Speelplaats Jan Ligthartlaan		2.595		
Totaal nog actieve kredieten	**23.137.871**	**33.358.679**	**-9.708.507**	**601.096**
Nagekomen lasten				
Beregeningsinstall.sportveld Nieuwland		22.575		-22.575
Fietsvoorziening Havikerwaard		4.050		-4.050
Reconstr. Kennedyln-Tuinstr.		5.406		-5.406
UK van Kolplein Velp Zuid		1.980	-30.603	28.623
Totaal nagekomen lasten	**0**	**34.011**	**-30.603**	**-3.408**
Nieuw				
GRP: wateroverlast Lentesteeg		25.296		-25.296
GRP: Relining Gasthuislaan		462.508		-462.508
GRP: Stuwputten Velp		427.545		-427.545
GRP: Rioolvervanging Veerstraat		225.669		-225.669
GRP: Proj. Steenbreek		295.050		-295.050
GRP: Middellaan Gr Adalaan Velp		983.915		-983.915
	0	**2.419.983**	**0**	**-2.419.983**
WTP: Kanaalweg Dieren		32.105		-32.105
GRP: Jeruzalem		571.954		-571.954
Rioolvervang Zuider Parallelweg Velp		48.669		-48.669
verv. 2 VRI's Kennedylaan		143.509	-173.539	30.031
UITBREIDING DAALHUIZEN		71.000		-71.000

Theothorne		14.610		-14.610
Aanschaf Gier/watertank	8.000	12.441		-4.441
Bodemverontreinig kunstsportvelden	125.000	112.303		12.697
DFSK Cityhopper 3-Z Kipper, 100% ele	7.000	9.680		-2.680
	140.000	**1.016.271**	**-173.539**	**-702.731**
Totaal	**23.277.871**	**36.828.944**	**-9.912.649**	**-2.525.026**

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Borg- en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen

Gegarandeerde geldleningen
De gemeente staat garant voor door derden aangegane geldleningen.

- De gemeente staat borg via de Triodos bank voor een bedrag van € 30.000 voor een zakelijk krediet van een derde partij.
- De gemeente staat voor € 13.782 garant voor nakoming verplichtingen voortvloeiende uit een huurcontract (Piersonstraat 3a te Dieren).
- Samen met de Stichting Waarborgfonds Sport staat de gemeente garant voor de leningen van een sportvereniging. Per 30-06-2021 bedraagt de totale lening € 69.794. De gemeente en Stichting Waarborgfonds Sport staan ieder voor 50% garant.
- Voor een sportvereniging staat de gemeente samen met het waarborgfonds garant voor een geldlening. Per 30 juni 2021 staat de gemeente garant voor 50% (€ 43.042)

Waarborgfonds Sociale Woningbouw
De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, middels een achtervangovereenkomst, garant voor leningen die zijn verstrekt aan woning-corporaties. Het garant staan middels achtervangovereenkomst houdt in, dat in eerste instantie het WSW wordt aangesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren. Hier komt bij dat het WSW sinds de oprichting in 1983 nog nooit is aangesproken op haar borgstelling.
Sinds 1 augustus gelden nieuwe achtervangovereenkomsten. De wijzigingen die zijn doorgevoerd in de nieuwe overeenkomsten leiden tot een andere toerekening van de achtervangpositie aan gemeenten. Per 31-12-2021 staat de gemeente Rheden garant voor een bedrag van € 203.160.000,=. Zie voor een nadere toelichting "Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2021".

Overige niet in de balans opgenomen rechten en plichten

Europese aanbestedingen
Onderstaande Europese aanbestedingen zijn uitgevoerd in 2021 waar mogelijk financiële verplichtingen mee zijn gemoeid:

- Onderhoud en renovatie openbare verlichting
- Projectmanagement en architect nieuw gemeentehuis
- Machinale gladheidsbestrijding
- Diverse beveiligingsdiensten (i.s.m. met andere partijen)
- Schoonmaakonderhoud en glasbewassing (i.s.m. met andere partijen)
- Eikenprocessierups bestrijding (i.s.m. met andere partijen)
- Onderhoudsbestek verkeersregelinstallaties (i.s.m. andere partijen)
- Bedrijfsafval (i.s.m. andere partijen)

Stimuleringsfondsen
Sinds 1997 neemt de gemeente Rheden deel aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN). Via de SVN zijn of worden stimuleringsleningen verstrekt voor de volgende regelingen:

- startersleningen (2008) regeling beëindigd in 2010, saldo uitstaande leningen ca. € 52.201 (50%);
- duurzaamheidslening voor verenigingen en stichtingen (2013), saldo uitstaande leningen ca. € 591.493;
- blijvers lening (2018), saldo uitstaande leningen ca. € 26.444;
- duurzaamheidsregeling woningen (2019), saldo uitstaande leningen ca. € 846.805;
- stimuleringsregeling nul op de meter (2019), saldo uitstaande leningen € 191.571;
- Toekomstig wonen (2020), saldo uitstaande leningen € 249.017 (50%).

De middelen om lening te verstrekken zijn door de gemeente gestort bij de SVN en maken onderdeel uit van de financiële vaste activa.

Eigen risico WIA
De gemeente is eigen risicodrager met betrekking tot de WIA. Op het moment van opstellen van de jaarrekening 2020 krijgen drie medewerk(st)ers in dit kader een uitkering. Toekomstige verplichtingen komen ten laste van het rekeningresultaat van het jaar waarin de verplichting ontstaat.

Overzicht eventuele juridische procedures volgt in de definitieve versie.

Overzicht achtervangpositie WSW per ultimo december 2021 (bedragen x € 1.000)

Gemeente Rheden Corporatie (NVR nr.)	A Schuld toerekenbaar aan Gemeente Rheden	B Totaal nominaal geborgd schuldrestant van de corporatie	C A/B in (%)	D Marktwaarde van DAEB bezit in gemeente Rheden	E Totale marktwaarde van DAEB-bezit	F D/E (in %)	G Toename (+) cq. Afname (-) achtervangpositie indien alle leningen onder regime > 1-8-2021 vallen (F x B-A)
De woonplaats (4550)	€ 70	€ 924.420	0,0%	€ 6.609	€ 2.080.006	0,3%	€ 2.867
Stichting Habion (3182)	€ 10.273	€ 437.000	2,4%	€ 18.841	€ 1.067.578	1,8%	-€ 2.561
Stichting Mooiland (14427)	€ 25	€ 949.217	0,0%	€ 1.715	€ 3.115.756	0,1%	€ 497
Stichting Portaal (15807)	€ 49	€ 2.010.494	0,0%	€ 6.143	€ 8.147.593	0,1%	€ 1.467
Stichting Vestia (1686)	€ 0	€ 3.793.625	0,0%	€ 2.645	€ 6.902.780	0,0%	€ 1.454
Stichting Vivare (4491)	€ 191.218	€ 547.681	34,9%	€ 766.955	€ 3.246.114	23,6%	-€ 61.818
Woningstichting veluwonen (3370)	€ 1.525	€ 101.721	1,5%	€ 7.213	€ 511.213	1,4%	-€ 90
Totaal van alle corporaties in gemeente Rheden	**€ 203.160**	**€ 8.764.158**	**2,3%**	**€ 810.121**	**€ 25.071.040**	**3,2%**	**-€ 58.183**
Totaal van alle corporaties in nederland		**€ 84.982.464**			**€ 319.283.792**		

Gebeurtenissen na balansdatum

Taakvelden - Realisatie

	Begroting		Realisatie	
Programma / taakvelden	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
P1 Economische ontwikkeling				
3.1 Economische ontwikkeling	294.628	101.000	231.936	106.610
3.3 Bedr.loket en bedr.regelingen	45.797	44.133	24.501	6.366
3.4 Economische promotie	240.780	327.504	189.751	240.224
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.318.622	940.089	2.424.968	957.792
6.4 Begeleide participatie	8.934.733	177.750	9.197.461	1.446.504
P1 Economische ontwikkeling	**11.834.560**	**1.590.476**	**12.068.617**	**2.757.496**
P2 Welzijn				
0.10 Mutaties reserves	497.000	39.513	466.585	97.000
5.1 Sportbeleid en activering	335.559	21.018	291.250	2.748
5.2 Sportaccommodaties	3.369.824	1.086.724	3.675.991	1.184.850
5.3 Cultuurpresentatie, prod.partic.	706.746	0	954.917	0
5.5 Cultureel erfgoed	198.878	0	762.395	466.929
5.6 Media	912.157	0	909.516	0
6.1 Samenkracht en burgerparticip.	3.499.008	142.000	3.250.676	305.162
6.2 Wijkteams	582.545	0	619.071	45.954
6.3 Inkomensregelingen	20.000.295	15.652.452	20.743.600	16.568.725
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.240.276	1.270.700	2.212.912	1.300.865
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.977.369	5.000	15.655.654	151.860
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	14.184.320	22.000	13.469.526	21.920
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	501.153	0	979.702	0
7.1 Volksgezondheid	1.671.427	0	1.420.719	7.593
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	769.786	805.628	810.458	804.765
P2 Welzijn	**64.446.343**	**19.045.035**	**66.222.972**	**20.958.371**
P3 Gebiedsontwikkeling				
0.10 Mutaties reserves	304.747	628.145	119.670	3.298.150
0.3 Beheer ov. gebouwen en gronden	651.259	427.073	661.781	447.830
2.1 Verkeer en vervoer	4.316.787	205.905	6.537.715	334.047
2.2 Parkeren	61.950	25.000	104.442	3.597
2.5 Openbaar vervoer	124.818	97.465	154.851	115.589
4.2 Onderwijshuisvesting	2.461.335	429.698	2.500.962	407.820
5.7 Openbaar groen en recreatie	2.943.132	117.392	3.515.216	202.482
8.1 Ruimtelijke ordening	1.557.130	10.000	1.961.256	189.213
8.2 Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	86.475	754.220	306.616	169.394
8.3 Wonen en bouwen	2.310.912	457.000	2.214.885	659.240
P3 Gebiedsontwikkeling	**14.818.545**	**3.151.898**	**18.077.394**	**5.827.362**
P4 Duurzaamheid				
0.10 Mutaties reserves	0	0	137.000	0
7.2 Riolering	3.298.156	4.919.127	3.170.771	4.736.441
7.3 Afval	4.052.395	5.051.128	4.163.070	5.118.257
7.4 Milieubeheer	1.843.077	8.000	2.281.299	719.863
P4 Duurzaamheid	**9.193.628**	**9.978.255**	**9.752.140**	**10.574.561**
P5 Bestuur en veiligheid				
0.1 Bestuur	2.350.391	30.000	2.395.863	18.000
0.2 Burgerzaken	1.630.194	585.000	1.655.019	547.450
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.844.719	5.500	2.851.362	9.962
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.376.513	20.500	1.366.501	396.900
P5 Bestuur en veiligheid	**8.201.817**	**641.000**	**8.268.745**	**972.312**

P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.				
0.10 Mutaties reserves	0	866.444	132.000	204.521
0.4 Overhead	16.444.941	599.294	18.360.224	1.023.122
0.5 Treasury	-219.230	584.853	72.586	533.187
0.61 OZB woningen	730.000	6.670.825	714.170	6.827.624
0.62 OZB niet-woningen	0	2.298.504	0	2.442.265
0.63 Parkeerbelasting	0	53.500	0	4.425
0.64 Belastingen overig	0	227.163	0	251.076
0.7 Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	82.255.173	0	84.408.441
0.8 Overige baten en lasten	2.767.485	0	1.194.977	430.443
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	923	1.176
P6 Overhead en algemene dekkingsmidd.	**19.723.196**	**93.555.756**	**20.474.880**	**96.126.280**
Eindtotaal	**128.218.089**	**127.962.420**	**134.864.748**	**137.216.382**
Resultaat		**-255.669**		**2.351.634**

SISA-Bijlage

Volgt in definitieve versie.

Kerngegevens

Kerngegevens			
Categorie	**Aspect**	**31-12-2020**	**31-12-2021**
Sociale structuur			
Inwoners	0-4 jaar	1.804	1.763
	5-19 jaar	6.655	6.548
	20-64 jaar	23.599	23.554
	> 65 jaar	11.471	11.607
	Totaal	43.529	43.472
Uitkeringsgerechtigden	WWB < 65 jaar	884	865
	IOAW	44	42
	IOAZ	4	4
	Bbz	7	12
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.173
	Binnenwater (in ha)	266	266
	Openbaar groen (in ha)	153	157
	Wegen: asfalt (in m)	1.228.290	1.119.123
	Elementen (in m)	1.340.421	1.321.350
Lengte	Riolering (in km)	243	243
Aantal	Woningen	21.281	21.287
	Lantaarnpalen	7.781	7.048
	Bomen	12.893	13.265
	Speelplaatsen	95	80
	Speeltoestellen	436	424
Voorzieningen: aantallen op teldatum 1-10-2021			
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.498	1.499
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.734	1.649
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.485	2.498

Monitor Sociaal Domein

Volgt in definitieve versie.

Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	Global Goal (sub)doelen
1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan $1,25 per dag moeten rondkomen.
1.2	Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.
1.3	Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.
1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
1.5	Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.
1.a	Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.
1.b	Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en

	gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	**Global Goal (sub)doelen**
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor

	gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

4 KWALITEITS-ONDERWIJS	**Global Goal (sub)doelen**
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.
4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.

4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

5 GENDER-GELIJKHEID	**Global Goal (sub)doelen**
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

6 SCHOON WATER EN SANITAIR	**Global Goal (sub)doelen**
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot

	ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recyclage en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

	Global Goal (sub)doelen
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

	Global Goal (sub)doelen
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.

8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precaire werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgerelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobspact van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	**Global Goal (sub)doelen**
9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industriesectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.

9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

	Global Goal (sub)doelen
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.
10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

	Global Goal (sub)doelen
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.

11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffenen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	**Global Goal (sub)doelen**
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.
12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvloeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingsysteem te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

13 KLIMAATACTIE	**Global Goal (sub)doelen**
13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks $ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

14 LEVEN IN HET WATER	**Global Goal (sub)doelen**
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.

14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.
14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

15 LEVEN OP HET LAND	**Global Goal (sub)doelen**
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.

15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

16 VREDE, VEILIGHEID EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN	**Global Goal (sub)doelen**
16.1	Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftecijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
16.2	Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
16.3	De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
16.4	Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
16.8	Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
16.9	Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
16.10	Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
16.a	Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder

	in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.
17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schuldencrisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.

17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

18 DEEL EN GEEF DOOR	**Global Goal (sub)doelen**
18.1	Werken vanuit rollen
18.2	Toegevoegde waarde is leidend
18.3	Gelijkwaardigheid in samenwerking
18.4	Regionale samenwerking
18.5	Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
18.6	Formeel en informeel handelen